MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra ruského jazyka a literatury

Metodické pomůcky a pracovní listy pro výuku ruského jazyka u žáků se specifickými poruchami učení

Diplomová práce

Brno 2008

Autor práce:
Iveta Doležalová

Vedoucí práce:
PaedDr. Renée Grenarová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně dne 23. června 2008 Iveta Doležalová

Poděkování

Děkuji PaedDr. Renée Grenarové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování cenných rad k práci, pomoc a osobní přístup.

Poděkování patří rovněž Mgr. Halině Cvrkové za stylistickou korekturu ruského textu.

Obsah

ÚVOD.....6

I. TEORETICKÁ ČÁST.....9

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....9
1.1 VYMEZENÍ RVP ZV.....10
1.2 CÍL ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....12

2 CIZÍ JAZYK V KONTEXTU RVP ZV.....14
2.1 CÍL A OBSAH VÝUKY CIZÍHO JAZYKA V ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....14
2.2 CHARAKTERISTIKA POČÁTEČNÍ ETAPY CIZOJAZYČNÉ VÝUKY.....16
2.2.1 Cizí jazyk na 1. stupni ZŠ.....17
2.2.2 Cizí jazyk na 2. stupni ZŠ.....20
2.2.3 Výuka cizího jazyka u žáků s SPU.....23

3 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ.....24
3.1 VYMEZENÍ SPU.....25
3.1.1 Dyslexie.....25
3.1.2 Dysortografie.....28
3.1.3 Dysgrafie.....29
3.2 PŘÍČINY SPU.....30
3.3 PROJEVY SPU PŘI VÝUCE CIZÍHO JAZYKA.....32
3.4 STRATEGIE PŘI VÝUCE CIZÍHO JAZYKA U ŽÁKŮ S SPU.....34

II. PRAKTICKÁ ČÁST.....37

4 CHARAKTERISTIKA POMŮCEK A PRACOVNÍCH LISTŮ.....37

5 METODICKÝ KOMENTÁŘ K VYUŽITÍ POMŮCEK A PRACOVNÍCH LISTŮ.....38
5.1 LEKCE Č. 2 – MOJE RODINA.....38
5.2 LEKCE Č. 3 – ZVÍŘÁTKA – MOJI KAMARÁDI.....43
5.3 LEKCE Č. 7 – AZBUKA.....51
5.4 LEKCE Č. 10 – JAK SE JMENUJEŠ?.....55
5.5 LEKCE Č. 12 – SEZNAMTE SE, TO JE MOJE RODINA.....66
5.6 LEKCE Č. 13 – CHCI BYDLET NA VESNICI.....73

6 OVĚŘENÍ POMŮCEK V PRAXI.....81

ZÁVĚR.....86

РЕЗЮМЕ.....88

SEZNAM LITERATURY.....98

SEZNAM PŘÍLOH.....102

Úvod

Žijeme v době globalizace, jež vnáší do našich životů spoustu změn. Vstup do Evropské unie přinesl zejména mladým a emancipovaným lidem možnosti uplatnění se na mezinárodní úrovni. Aby vzájemné soužití obyvatel všech 25 zemí bylo možné, jednou z prioritních dovedností dnešního občana se stává schopnost dorozumět se a komunikovat v cizím jazyce. Mladí lidé musí konkurovat jedincům z vyspělých zemí, proto by měli být nejen jazykově připraveni, ale především dokázat veškeré své znalosti, vědomosti a dovednosti uplatnit v reálném životě.

České školství v současné době prochází reformou, jež má za cíl přinést změny ve školství, v přístupu žáků, ale i učitelů, ke vzdělávání. Cílem vzdělání není naučit žáky co nejvíce teoretických vědomostí, ale ukázat jim, jak tyto vědomosti mohou uplatnit. Reforma nechce odstranit teorii z výuky, jen tyto informace by měli žáci přijímat aktivně, s vlastním zapojením a vědomím, že vše, co se naučí, jim pomůže v budoucím životě. Cílem této reformy není vychovat univerzálního žáka, ale rozvíjet osobnost každého podle jeho individuálních schopností a předpokladů. Děti by měli být připraveny pro život v budoucí společnosti, proto je důležité rozvíjet u nich zejména takové vlastnosti, jako je tvořivost, aktivita, spolupráce, kooperace, komunikace, schopnost řešení problémů a překonávání překážek.

Nastupující reforma věnuje pozornost také vzdělávání v oblasti jazykové. Cílem výuky cizího jazyka je naučit žáky nebát se komunikovat, umět naslouchat, reagovat a aktivně se zapojovat do ústní interakce. Aby mohly být všechny tyto snahy reálné, důležitou roli hraje osobnost učitele a jeho přístup změnit od základu pojetí výuky cizího jazyka a zavést nové metody výuky. Cílem reformy je zefektivnit výuku cizího jazyka a nabídnout žákům dostatek prostředků a pomůcek, které jim usnadní osvojování praktické znalosti jazyka.

Při volbě tématu diplomové práce jsme vycházeli z požadavku, aby to bylo téma aktuální, zajímavé a především přínosné. Východiskem naší práce byla snaha o oživení a zpestření výuky ruského jazyka na základní škole. V současné době se na školách stále častěji setkáváme s žáky se specifickými poruchami učení, kterým je často nabízen ruský jazyk jako jazyk pro ně nejjednodušší. Mají ale

učitelé k dispozici dostatek pomůcek, které těmto žákům usnadní výuku ruského jazyka? Přestože ruština patří mezi jazyky východoslovanské, největším úskalím se pro žáky stává zvládnutí nové grafické soustavy – azbuky. Protože tito žáci se nedokáží naučit cizí jazyk běžnou cestou, je třeba jim nabídnout jiné alternativy, které jim pomohou zvládnout nedostatky v oblasti učení a kvalitně si osvojit cizí jazyk.

Cílem diplomové práce je zpracovat metodické pomůcky a pracovní listy pro počáteční etapu výuky ruského jazyka na základní škole, určené především žákům se specifickými poruchami učení (dále jen SPU).

Vlastnímu zpracování diplomové práce předcházelo studium odborné literatury týkající se problematiky výuky cizího jazyka a specifických poruch učení. Teoretické informace jsme čerpali především z dokumentu Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) a z odborných publikací řešících problematiku specifických poruch učení. V práci vycházíme především z publikací Z. Matějčka a O. Zelinkové. Rovněž čerpáme z metodických příruček učebnic cizího jazyka a zkušeností učitelů z praktické výuky cizích jazyků na základní škole. Využíváme metodu deduktivní, kdy postupujeme od obecných informací k faktům, od teoretických informací ke konkrétním pomůckám.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické.

V teoretické části se zabýváme vymezením RVP ZV a cílů základního vzdělávání. Dále charakterizujeme výuku cizího jazyka v kontextu RVP ZV, její cíle a obsah, uvádíme zvláštnosti počáteční etapy výuky cizího jazyka na 1. a 2. stupni základní školy. Další část je věnována vymezení specifických poruch učení, jejich příčin a projevů, uvádíme strategie výuky cizího jazyka u žáků se specifickými poruchami učení.

Praktická část diplomové práce nabízí metodický komentář k využití didaktických pomůcek zhotovených k šesti lekcím prvního dílu učebnicového souboru *Pojechali*. Jedná se o pracovní listy, dvojrozměrné a trojrozměrné pomůcky k tématům: *Moje rodina, Zvířátka – moji kamarádi, Azbuka, Jak se jmenuješ?, Seznamte se, to je moje rodina, Chci bydlet na vesnici*. Uvedená témata jsou u dětí oblíbená, lze je vhodně využít v rámci mezipředmětových vztahů.

Metodický komentář k jednotlivým pomůckám je zpracován v tabulkách pro lepší přehlednost. Ke každé pomůcce je vytyčen vzdělávací cíl, rozpracovány

klíčové kompetence, očekávaný výstup, jazykové složky, řečové dovednosti, metodologie a metodický postup, příp. varianty použití.

Předpokládáme, že naše práce přinese nové možnosti ve výuce cizího jazyka, pedagogům ukáže cesty k oživení a zpestření výuky, žákům s SPU umožní kvalitní osvojení cizího jazyka.

Veškeré učení se opírá především o paměť. Učíme se zbytečně, jestliže nám vymizí z paměti, co se naučíme. Někteří lidé věřili, že je darem přírody a ničím jiným, avšak ona se zvětšuje pěstováním, tak jako všechno ostatní. Můžeme dokonce říci, že se nic tak nezvětšuje, věnuje-li se tomu péče, a nic tak nehyne, je-li to zanedbáváno, jako paměť.

Marcus Fabius Quintilianus

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Od 1. září 2007 na všech základních školách vstoupil v platnost nový školský zákon (zákon č. 561/2004), který s sebou přinesl reformu školství. Tato reforma probíhá současně i v dalších evropských zemích. Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) je hlavním cílem školské reformy zefektivnit a zpřístupnit vzdělávací proces. Výchova a vzdělání se musí přizpůsobit potřebám člověka 21. století. Žáci se musí naučit zvládat informační explozi, orientovat se ve světě techniky, dorozumět se v Evropské unii i ostatních zemích světa, aktivně se podílet na životě ve svobodné společnosti a zejména zvládat praktické situace běžného života. Z těchto potřeb vyplývá nutnost rozvíjet klíčové životní dovednosti – *umět se učit, komunikovat, umět řešit problémy, umět spolupracovat s ostatními, vést za své jednání a chování odpovědnost atd.* (http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=104503&CAI=2152).

Nový systém kurikulárních dokumentů *se opírá o čtyři pilíře evropské vzdělanosti uvedené Delorsem na konferenci UNESCO v roce 1997:* ***učit se poznávat, učit se jednat, učit se spolupracovat (žít ve společnosti), učit se žít (být)*** (Kratochvílová, 2006, s. 10).

Uvedené čtyři pilíře se staly východiskem pro dokument Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha, který v únoru 2001 předložila Rada pro vzdělávací politiku. Tento dokument definoval šest hlavních cílů vzdělávání a stal se podkladem k realizaci školské reformy.

Na Bílou knihu navázala tvorba Rámcových vzdělávacích programů, které se staly vodítkem pro tvorbu vlastních Školních vzdělávacích programů. Podle nich začaly základní školy vyučovat v prvních a šestých ročnících od 1. 9. 2007.

Nové kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních – **státní a školní.**

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují **Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy** (dále jen RVP)**.** Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují

závazné rámce pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. **Školní úroveň** představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách (Systém kutikulárních dokumentů viz. Příloha č.1).

1.1 Vymezení RVP ZV

RVP ZV vymezuje vše společné a nezbytné pro základní vzdělávání, **vzdělávací obsah** - očekávané výstupy a učivo, **průřezová témata**, a specifikuje **klíčové kompetence** (Principy RVP ZV viz. Příloha č.2).

Vzdělávací obsah by měl podle RVP ZV poskytovat *spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.* Důraz je kladen zejména na propojení učení s reálnými životními situacemi.

Očekávané výstupy jsou *ověřitelné, prakticky zaměřené, mají činnostní povahu a jsou využitelné v běžném životě.* Jsou závazné na konci pátého a devátého ročníku. Neměly by být příliš obecné, aby se daly vyhodnotit.

Učivo je uspořádáno do tematických okruhů a je chápáno *jako prostředek pro dosažení očekávaných výstupů.* Je závazné na úrovni ŠVP. Učivo nad rámec ŠVP si škola určuje sama.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, *které jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory* (http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 124-126).

Vzdělávací oblast	**Vzdělávací obor**
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura, **Cizí jazyk**
Matematika a její aplikace	Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie	Informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět	Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	Dějepis, Výchova k občanství
Člověk a příroda	Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis
Člověk a kultura	Hudební výchova, Výtvarná výchova

Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
Člověk a svět práce	Člověk a svět práce

Obr. 1: Vymezení vzdělávacích oblastí se vzdělávacími obory

Průřezová témata se opírají o problémy současného i budoucího světa, *pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot*. Jsou povinnou součástí základního vzdělávání. Vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků, jejich spolupráci, rozvíjí celkovou osobnost žáka v oblasti postojů a hodnot. Škola musí zařadit na 1. i 2. stupni všechna průřezová témata, ale sama si určí, ve kterých ročnících budou zařazena.

V etapě základního vzdělávaní jsou vymezena tato průřezová témata:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

Klíčové kompetence uváděné v RVP ZV *představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti* (http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 14). Smyslem a cílem vzdělání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro něho dosažitelná. Osvojování těchto kompetencí navazuje na základní škole na předškolní vzdělávání. Získané klíčové kompetence na konci základního vzdělávání tvoří základ pro celoživotní učení a vstup do života. Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, ale různými způsoby se prolínají.

V etapě základního vzdělávání se jedná tyto kompetence:

- **kompetence k učení,**
- **kompetence k řešení problémů**,
- **kompetence komunikativní**,
- **kompetence sociální a personální**,
- **kompetence občanské**,

- **kompetence pracovní**

(Obsahové zaměření jednotlivých kompetencí viz. Příloha č. 3).

1.2 Cíl základního vzdělávání

MŠMT uvádí jako **hlavní rozdíl** mezi klasickými osnovami a ŠVP to, *že dosavadní učební osnovy byly totožné pro všechny školy v republice. Vycházely z určitého průměru podmínek, průměru úrovně žáků a z tradičního nastavení vyučovacích předmětů v učebním plánu. Jejich cílem pak bylo osvojení učiva a zhodnocení, do jaké míry ho žák zvládl a zda je schopen ho reprodukovat.*

Rámcový vzdělávací program oproti tomu stanovuje jen základní požadavky ze strany státu. Tyto základní požadavky si pak každá škola konkretizuje ve svém školním vzdělávacím programu. Školy musí respektovat základní požadavky vyplývající z rámcových programů, ale v zásadě mají možnost stavět svůj školní vzdělávací program přesně na podmínky své školy, zkušenosti učitelů, skladbu žáků, jejich zájmy, případně požadavky rodičů a pomocí volné časové dotace dotvářet zaměření výuky (http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=104503&CAI=2152).

Vzdělávání podle ŠVP vytvořených na základě RVP ZV neznamená změnu obsahu učiva, předpokládá především změnu přístupu učitele k žákům i ke vzdělávání vůbec. Žákům by mělo být umožněno dosahovat cílů podle individuální úrovně, měli by mít k dispozici dostatečný výběr volitelných předmětů. Neměli by být izolováni žáci nadaní, ani žáci se specifickými vzdělávacími potřebami. Tito by měli mít možnost pracovat podle individuálního vzdělávacího plánu a být hodnoceni podle výkonů odpovídajících jejich úrovni. Velký důraz je kladen na spolupráci školy s rodinou. Učivo by se mělo stát pouze prostředkem k získávání vědomostí a dovedností, žák by měl dokázat veškeré informace a pojmy využít především v praktickém životě. Cílem a smyslem vzdělávání je rozvoj myšlení, komunikace, spolupráce, zodpovědnosti, ohleduplnosti a tolerance. Vzdělávání má pomoci *utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání* (http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 12).

(Cíle základního vzdělávání viz. Příloha č.4).

Podle P. Wojnara (2007, s. 10) je **cílem výuky** uskutečňované podle ŠVP *rozvíjet u dětí základní dovednosti a postoje potřebné pro běžný lidský život.* Žák by se měl naučit vyhledávat a třídit informace, komunikovat, spolupracovat. Změna českého školství neznamená odbourání výuky faktických informací, pouze by tyto informace měly přicházet k žákům jinou cestou. Učitelé by měli více využívat různé metody a především změnit stavbu vyučovacích hodin. Vytvořením vlastního ŠVP dostávají jednotlivé školy možnost volby spojovat předměty, zavádět nové nebo je přesouvat mezi jednotlivými ročníky.

J. Tupý vidí změny celého vzdělávacího systému především v možnosti *lépe reagovat na potřeby vzdělávání žáků a vytvářet „kulturu učení", jehož výsledky jsou těsně spjaty s potřebami a možnostmi žáků, jejich životem i děním v místním společenství* (http://www.rvp.cz/clanek/60/336). Učitel by měl hledat vzájemné souvislosti napříč všemi oblastmi a propojovat je. **Cíle vzdělávání** podle J. Tupého *mnohem více směřují k dovednostem a postojům žáků a stimulují tak proměnu vzdělávání i učení od převažujícího získávání a prokazování vědomostí „pro školu, pro známku" k vyváženému osvojení vědomostí, dovedností a postojů pro vlastní činnosti a život* (http://www.rvp.cz/clanek/60/340).

J. Kratochvílová (2006, s. 11) cituje V. Spilkovou, která vidí hlavní **proměnu** v důrazu na *všestrannou kultivaci dětské osobnosti, na rozvoj postojů, hodnot a obecnějších kompetencí.* Obsah výuky by měl být založen na *integraci různých vzdělávacích oblastí, propojování učení s reálnými životními situacemi.* Učitel by mě respektovat individuální potřeby a zájmy žáků, komunikace by měla být založena na *partnerských vztazích, vzájemné úctě, toleranci, porozumění a spolupráci.* Učení by žákům nemělo být předkládáno v hotové podobě, ale mělo by žáky motivovat k **aktivitě, objevování a konstruování** poznatků na základě vlastních činností.

L. Hučínová (http://www.rvp.cz/clanek/6/335) se shoduje s výše jmenovanými autory především v potřebě vybavit žáky vedle předmětových vědomostí a dovedností také znalostmi a dovednostmi, které budou uplatňovat v běžném životě. Praktické vědomosti a dovednosti jsou v RVP ZV souhrnně označeny jako **klíčové kompetence**.

2. Cizí jazyk v kontextu RVP ZV

Ve své diplomové práci se zaměřím na vzdělání dětí v jazykové oblasti, v předmětu **Cizí jazyk** a **Další cizí jazyk**. V době globalizace je znalost jazyků důležitou součástí gramotnosti nejen našich dětí, ale i dospělých. I to bylo zcela jistě příčinou, že do základních škol byla se zavedením RVP ZV zavedena povinnost výuky dvou cizích jazyků.

Cizí jazyk je podle RVP ZV zařazen do vzdělávací oblasti **Jazyk a jazyková komunikace** společně s jazykem mateřským. Výuka prvního cizího jazyka je zařazena povinně pro všechny žáky od 3. ročníku, předmět „Další cizí jazyk“ je vymezen na 2. stupni jako volitelný předmět, který má disponibilní časovou dotaci 6 hodin. Záleží na jednotlivých školách, ve kterém ročníku předmět „Další cizí jazyk“ zařadí, nejpozději však musí být zařazen od 8. ročníku.

2.1 Cíle a obsah výuky cizího jazyka v základním vzdělávání

Cíle výuky cizích jazyků mají velmi těsnou vazbu na obecné cíle základního vzdělávání.

- motivovat žáky pro celoživotní vzdělávání,
- snižovat jazykovou bariéru,
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci,
- rozvíjet schopnost spolupráce a respektu,
- připravovat žáky k zodpovědnosti a plnění svých povinností,
- vytvářet u dětí potřebu projevovat city v prožívání, jednání a chování,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem a jejich kulturám,
- seznamovat žáky s mezinárodními vztahy jednotlivých zemí,
- rozvíjet schopnost rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Žáci by měli být schopni komunikovat v cizí řeči, nebýt už jen pasivními posluchači, ale aktivně se podílet na výuce, spolupracovat s učitelem i ostatními spolužáky. Cizí jazyk by neměl být předkládán jako systém gramatických pravidel a pouček, nejdůležitějším hlediskem je naučit žáka nebát se komunikovat a domluvit se.

Obsah učiva pro prvopočáteční výuku cizího jazyka podle RVP ZV:

- ***Pravidla komunikace v běžných každodenních situacích*** *– pozdrav, poděkování, představování*
- ***Jednoduchá sdělení*** *– adresa, blahopřání, pozdrav a dopis z prázdnin, omluva, žádost*
- ***Tematické okruhy*** *– domov, rodina, škola, volný čas a zájmová činnost, oblékání, nákupy, příroda a počasí, tradice a zvyky, svátky, důležité zeměpisné údaje*
- ***Slovní zásoba a tvoření slov*** *– synonyma, antonyma, význam slov v kontextu*
- ***Základní gramatické struktury a typy vět, základy lexikálního principu pravopisu slov*** *– věta jednoduchá, tvorba otázky a záporu, pořádek slov ve větě*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 27 - 28).

(Očekávané výstupy počáteční etapy výuky cizího jazyka viz. Příloha č. 6).

Požadavky na vzdělávání v cizích jazycích formulované v RVP ZV vycházejí ze ***Společného evropského referenčního rámce pro jazyky*** (dále Rámec), *který popisuje různé úrovně ovládání cizího jazyka. Vzdělávání v Cizím jazyce směřuje k dosažení úrovně A2, vzdělávání v Dalším cizím jazyce směřuje k dosažení úrovně A1* (http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 21). Počáteční výuka cizího jazyka tedy představuje dosažení úrovně A1 (Cílové kompetence jazykové výuky viz. Příloha č. 5).

RVP ZV podle J.Tůmové (http://www.rvp.cz/clanek/153/45) vychází z Rámce zejména ze snahy *o zachování kontinuity, srozumitelnosti a logičnosti ve výuce jazyků i přes možnost výběru odlišných přístupů dle typu a zaměření školy.* Prvopočáteční výuka cizího jazyka má za cíl *rozvinout u žáků vícejazyčnou a polykulturní kompetenci* a očekávané výstupy odpovídají možnostem mladších žáků.

Nezbytnou pomůckou pro rozvoj jazykových dovedností, která vychází z Rámce, je nejen pro učitele, ale především pro žáky, vedení **jazykového portfolia**, ve kterém si žák ukládá své nejlepší práce. Správně vedené portfolio by mělo žákům pomoci k lepšímu učení a mělo by být dokladem toho, co žák umí a jak sám sebe hodnotí v oblasti porozumění (poslech a čtení), mluvení (rozhovor a samostatný ústní projev) a psaní. Žák se zamýšlí nad tím, jak by se mohl lépe učit, co mu pomáhá při učení cizího jazyka, v čem by potřeboval pomoci a čeho by chtěl dosáhnout. Nedílnou součástí jazykového portfolia je také hodnocení žáka učitelem.

2.3 Charakteristika počáteční etapy cizojazyčného vyučování

Výuka cizího jazyka se významně liší u žáků mladšího a středního školního věku. Existují **rozdíly** mezi počáteční etapou cizojazyčného vyučování ve 3. ročníku a počáteční etapou cizojazyčného vyučování na druhém stupni.

Podle J. Jílkové (http://www.rvp.cz/clanek/77/166) se v České republice, ale i mnoha jiných zemích, *projevuje tendence zahajovat výuku cizího jazyka co nejdříve, ačkoliv mezi odborníky nepanuje jednoznačná shoda o vhodnosti a přínosu takového přístupu.* Brzká výuka cizího jazyka vede spíše k potlačení strachu z komunikace, k seznámení s melodií, intonací, rytmem, některými jazykovými strukturami cizího jazyka, avšak cennou hodnotou je především seznámení se správnou výslovností. V počáteční etapě výuky cizího jazyka, ať už na prvním nebo druhém stupni základní školy, je důležité respektovat věkové zvláštnosti žáků. V prvních fázích je důležitá motivace žáků, využití prvků novosti. U mladších žáků je třeba zejména v úvodu využívat zábavné aktivity jako kreslení, poslech pohádek, písniček, říkanek, hádanek. U žáků starších jsou tyto jednoduché činnosti nahrazovány herními aktivitami, které zábavnou formou vedou k osvojování nových poznatků a dovedností. U obou věkových skupin je důležité od počátku zařazovat audio-orální metodu. U mladších žáků využíváme mnohem více poslechu, než samotné komunikace. Důležité je, aby žáci byli i při poslechu aktivní. Aniž by sami komunikovali, mohou reagovat na pokyny pohybem, ukázat nebo vybrat slovíčka, nakreslit je, vymodelovat nebo vystřihnout. Ve výuce by měl být *vyvážený poměr* ***aktivních a pasivních činností*** *se zapojením různých* ***smyslů a typů inteligencí****. S učivem i dovednostmi by měli být žáci nejen seznamováni, ale vhodnými postupy a metodami odpovídajícími jejich věku, schopnostem a potřebám, by vyučující měli napomáhat jejich osvojování a upevňování. Dříve získané i nové informace a kompetence by měly být zařazovány do smysluplného kontextu tak, aby je dále dokázali využívat při dalším studiu a v praxi a byli k tomu motivováni.*

J. Jílková (http://www.rvp.cz/clanek/77/226) zastává názor, že *při plánování výuky a výběru témat i činností bychom měli mít na zřeteli, že naším cílem je, aby žáci byli schopni* ***komunikovat*** *s ostatními, tj. porozumět sdělení jiných a vyjádřit svá*

vlastní. Za nejdůležitější považuje ve výuce cizího jazyku přiměřenost a reálnost komunikativních situací. RVP ZV dává učitelům prostor pro výběr vhodného učiva, které vyhovuje individuálním potřebám a schopnostem žáků.

J. Jílková (http://www.rvp.cz/clanek/77/227) spatřuje hlavní rozdíl mezi počátkem výuky mladších a starších žáků především v tom, že malé děti se nebojí odhadovat, **nemají obavy** z nesprávné odpovědi. Nedostatek životních zkušeností, se kterými se postupně setkávají, je nutí odhadovat, jak reagovat na nové situace. Proto se nebojí ani komunikace v cizím jazyce. *S přibývajícím věkem a v souvislosti s vlastním vývojem i vývojem vztahů s okolím se obvykle dostanou do stadia, kdy se proti relativně bezproblémovému využívání strategie odhadování postaví strach z chyby.*

V počáteční fázi výuky cizího jazyka je důležité respektovat nejen individuální, ale i věkové zvláštnosti žáků. Proto je třeba si uvědomit, jaké existují rozdíly mezi žáky mladšími a staršími, kteří se začínají učit nový, pro ně neznámý jazyk.

2.2.1 Cizí jazyk na 1. stupni základní školy

Z hlediska vývojové psychologie charakterizuje O. Čačka (2000) obecně období mladšího školního věku jako **prepubertu**. Žáci se učí číst, psát a počítat, racionálně řeší problémy, vytváří si systém základních pojmů a představ, osvojují si postup samostudia, vytváří vztahy s vrstevníky i dospělými, posilují svoji nezávislost a sebekontrolu. V tomto období převládá mechanické osvojování vědomostí, neboť logické paměti brání nedostatek informací. Žáci začínají zobecňovat, což je důležité pro rozlišení pojmů podstatných. Získávají do jisté míry osobní nezávislost a sebekontrolu, bezcílné provádění činností se postupně mění v cílevědomý záměr.

Období mladšího školního věku je obdobím, kdy se žáci postupně seznamují s písemnou podobou mateřského jazyka a začínají si osvojovat gramatiku mateřského jazyka. Tyto dovednosti jsou důležité pro osvojování poznatků v jiných oblastech vzdělávání. Žáci se učí vnímat a chápat jazyková sdělení, porozumět obsahu přečteného nebo slyšeného textu, srozumitelně a spisovně se vyjadřovat. Mateřský jazyk se tak stává nástrojem pro získávání

většiny informací. Znalost cizího jazyka přispívá k celkovému rozvoji žáků, poskytuje zkušenosti, které nelze zprostředkovat prostřednictvím mateřského jazyka. Výuka vychází z obsahu jazyka mateřského, proto nebývá v tomto období kladen důraz na osvojování gramatických pravidel, žáci si cizí jazyk osvojují pouze globálně. V tomto období je obtížné pochopit gramatiku cizího jazyka, neboť žák nemá dostatek informací o gramatice jazyka mateřského.

Výuka cizího jazyka na prvním stupni je rozdělena do dvou období. Třetí ročník náleží do 1. období, čtvrtý a pátý ročník do 2. období. Zejména v 1. období je výuka zaměřena na **porozumění** cizí řeči, pochopení obsahu jednoduché konverzace, osvojení jednoduché slovní zásoby a seznámení s grafickou podobou slova. Pro prvopočáteční výuku cizího jazyka by podle J. Tůmové (http://www.rvp.cz/clanek/6/45) mělo být samozřejmostí *využití prvků hravého jazyka (např. básničky, říkanky, jazykové hry).*

Ve 2. období je výuka zaměřena spíše **tematicky**, žáci by měli rozumět slovům a větám k jednotlivým tématům, dokázat konverzovat, sestavit písemné sdělení a plynule číst text ze známé slovní zásoby. Podle J. Tůmové (http://www.rvp.cz/clanek/6/45) by pro rozvoj komunikace mělo být samozřejmostí *vytváření tzv. reálných situací (nakupování, cestování, krátké texty na pohlednicích, poslech a čtení autentických textů atd.).*

Z vlastní mnohaleté praxe výuky cizího jazyka vycházejí M. Slatery a J. Willis (2006, s. 5), které uvádějí, že děti ve věku od 7 – 12 let mají tato specifika:

- *Učí se už číst a psát ve svém rodném jazyce.*
- *Rozvíjejí své myšlení.*
- *Rozeznávají rozdíl mezi skutečností a imaginací.*
- *Jsou schopny naplánovat postup, jak nejlépe provést nějakou aktivitu.*
- *Umí spolupracovat s ostatními a učit se od nich.*
- *Jsou spolehlivé a přebírají zodpovědnost za činnosti a rutiny spojené s výukou ve třídě.*

Žáky vidí jako rychle se vyvíjející jedince, kteří se učí různými způsoby. Nejsou schopni pochopit gramatická pravidla, většinu si osvojí prostřednictvím opakujících se aktivit. Dokáží dost přesně **napodobovat** zvuky, proto zejména v oblasti fonetiky dělají velké pokroky. Žáci mladšího školního věku jsou zvídaví, rádi si hrají a zapojují představivost. Protože neudrží dlouho pozornost, je třeba často střídat aktivity a rozmanité činnosti. Autorky vycházejí z pedagogicko-

psychologických poznatků, z přirozeného vývoje dětí, založeného na zvídavosti, představivosti, hravosti a napodobování.

Podobné názory má také E. Beneš (1970), který se zaměřuje na obecné problémy výuky cizích jazyků, na didaktiku. Výuku na prvním stupni považuje za počáteční stupeň při vyučování cizím jazykům. V tomto období jsou kladeny první základy cizího jazyka, ve výuce by měl převažovat především intuitivní a imitační postup. Žáci si zejména mechanickým drilem osvojují určité prvky jazyka v podobě vět. Měl by převládat audio-orální přístup, žák by měl cizí slova nejprve slyšet, pak několikrát vyslovit a teprve nakonec je vidět, číst a psát. Za nejdůležitější v prvopočátečním vyučování považuje **nácvik správné výslovnosti** a intonace. Gramatická pravidla by si děti měly osvojovat na základě větných modelů.

Audio-orálnímu přístupu věnují pozornost také H. Žofková a K. Eibenová (2003), které se opírají o vlastní pedagogické zkušenosti a teoretické znalosti. Stejně jako M. Slatery a J. Willis přizpůsobují výuku psychice mladších žáků, využívají hry, rytmu, pohybu, propojují výuku cizího jazyka s hudební, pohybovou, výtvarnou a dramatickou výchovou. Pro počáteční etapu výuky jazyka považují za nezbytné **motivaci** a **názornost**.

Rovněž G. Lojová (2005) ze zkušeností z pedagogické praxe považuje období mladšího školního věku za optimální pro začátek výuky cizího jazyka. Žáci mají osvojené základy čtení a psaní, což urychluje rozvoj cizojazyčných zručností. Kognitivní zralost umožňuje pochopit logické vztahy a elementární zákonitosti. Zastává názor, že malé děti se učí cizí jazyk velmi pomalu. Jeho tempo se ale postupně zrychluje a vědomosti zůstávají déle uchovávány v paměti. Žáci mají rozvinuté praktické myšlení, učí se hlavně prostřednictvím vlastní zkušenosti. S ostatními autory se shoduje v tom, že výuku cizího jazyka je nutné propojit s pohybem, manuálními činnostmi a konkrétními situacemi, které děti prožívají. Čím více **názoru** je ve výuce, tím lépe si žáci zapamatují předložený materiál.

Z. Menhard (Jelínek, 1976, s. 180) vychází z obecné didaktiky. Při výuce cizího jazyka mladších dětí by měla převládat **motivace**, **hravost**, obsah výuky by měl u žáků vytvořit kladný vztah k cizímu jazyku, ze kterého se postupně vytváří u dětí **postoj**.

M. Zbranková (http://www.rvp.cz/clanek/77/219) řadí mezi hlavní požadavky jazykové výuky v období mladšího školního věku *probuzení zájmu o studium cizích jazyků, vytváření pozitivního vztahu k tomuto předmětu a osvojování především zvukové stránky jazyka.* Shoduje se s názorem K. Eibenové, že jazyková výuka by měla být propojena s činnostmi z oblasti výtvarné, hudební, pohybové a dramatické, měla by využívat přirozené dětské zvídavosti, hravosti, potřeby komunikace a schopnosti napodobování. Za výhody tohoto období považuje vysokou schopnost **imitace**, paměť a hravost, nevýhody naopak vidí v časově omezené schopnosti soustředění, méně zvládnuté technice čtení, malé znalosti učiva české mluvnice a špatně zafixované výslovnostní jevy.

2.2.2 Cizí jazyk na 2. stupni základní školy

Počáteční etapa výuky dalšího cizího jazyka na 2. stupni vychází ze zásad osvojování jazyka prvního. Žáci už mají naučená pravidla, jak se cizí jazyk učit, dokáží sami určit nejvhodnější způsob osvojování jazyka, který je individuální. Mají už téměř osvojenou gramatiku jazyka mateřského. „Další cizí jazyk“ je předmět volitelný, proto si ho žáci volí z nabídky několika jazyků. Ovlivnit je může vztah k dané zemi, charakter jazyka, jestliže daný jazyk ovládají rodiče nebo sourozenci, volba budoucího povolání žáků, osobnost učitele, který jazyk vyučuje, ale i místo bydliště, pokud se jedná o žáky žijící v pohraničí.

Z hlediska vývojové psychologie O. Čačka (2000) obecně charakterizuje období středního školního věku jako **pubertu**. V tomto období jedinci intelektuálně a sociálně zrají, připravují se na volbu budoucího povolání. Rozvíjí se vyšší myšlenkové operace, které umožňují hlubší vzdělávání. Žáci dovedou více využívat informace, mechanická paměť je postupně nahrazována pamětí logickou, která umožňuje systematizovat poznatky. Formální myšlení již není závislé na konkrétních jevech, proto není zapotřebí tolik názoru. Žáci jsou již schopni dedukovat závěry z pouhých hypotéz, nejen z reálných situací. Velký pokrok znamená také přechod od nuceného osvojování poznatků k jednání podle vnitřního přesvědčení.

Z. Michalová (2001, s. 6) charakterizuje z hlediska vývoje období staršího školního věku za přechod mezi dětstvím a dospělostí. V tomto období se začínají

projevovat individuální rozdíly mezi jedinci, mění se jejich vlastní identita. Mají různorodé zájmy, které obohacují jejich osobnost, avšak časté střídání zájmů svědčí o jejich nevyhraněnosti a nesoustředění se. Pro toto období je charakteristická také zvýšená **ostýchavost**, která, jak už bylo uvedeno J. Jílkovou, je častou příčinou strachu a obavy z komunikace.

R. Choděra a L. Ries (2000, s. 34) jsou zastánci **humanizace** ve výchově a vzdělání. Za základní poslání vzdělání považují rozvoj žákova potenciálu a schopnosti uvažování o hodnotách, tradicích, normách, o možnostech domluvy. Jako motivy pro výuku dalšího cizího jazyka uvádí zaměstnatelnost a flexibilní připravenost pro profesní rekvalifikace. Shodují se s autory RVP ZV, že každý žák by měl ovládnout *během základního vzdělávání tři jazyky – svůj mateřský a dva cizí.*

Humanistické potřeby ve výuce cizího jazyka považuje za důležité i V. Janíková (2003). Mezi hlavní zásady řadí získání samostatnosti a nezávislosti, odstranění stresu z vyučování, konec memorování a vytváření prožitků žáků při výuce. Stejně jako R. Choděra a L. Ries vyzdvihuje **individuální přístup** k žákům podle jejich potenciálu. Žáci by měli být samostatní a nezávislí, jejich chyby by se pro ně měly stát zdrojem nových poznatků. Učebnice by se měla stát pouze doplňkovým materiálem ve výuce, žákům by mělo být nabídnuto množství jiných činností, přispívajících k jejich aktivitě.

Podle E. Beneše (1970, s. 198) by měl ve výuce dalšího cizího jazyka převládat intuitivně-imitační přístup a **audio-orální metody** výuky. Zastává názor, že čím dříve nastupuje další cizí jazyk, tím více lze využívat motivace, imitace a názornosti. V období puberty *jsou imitační schopnosti a ochota snížit se k primitivizaci minimální.*

K. Eibenová (2005, s. 4) ze zkušeností z vlastní praxe spatřuje odlišnost prvního a dalšího cizího jazyka zejména v tom, že při výuce dalšího cizího jazyka vycházíme ze znalosti prvního cizího jazyka a jazyka mateřského. Cílem výuky dalšího cizího jazyka jsou *činnosti zaměřené na porozumění před činnostmi zaměřenými na produkci.* Na rozdíl od E. Beneše uplatňuje **motivaci** a **názornost** i u starších žáků. Součástí výuky by měly být jazykové hry ústní, písemné, audiovizuální, pantomima nebo hádanky a hlavolamy. Ani u starších žáků by neměl chybět zpěv, poslech, četba, psaní a vyprávění ve vzájemné součinnosti. U starších žáků lze na základě zkušeností z prvního cizího jazyka zavádět

krátkodobé i dlouhodobé **projekty**, vycházející z tematických okruhů učiva. Mnohem více než u mladších žáků je možné využívat samostatnosti při učení i řešení problémů.

G. Lojová (2005) období puberty charakterizuje u žáků tendencemi analyzovat a odhalovat logické zákonitosti a rozvojem abstraktního myšlení. To umožňuje žákům učit se rychleji, logicky si odvozovat gramatické jevy. Žáci už mají vytvořené potřebné základy prvního cizího jazyka a jsou schopni vytvořit si **systém** dalšího jazyka bez výraznějšího rizika vzájemné interference.

O. Fišarová a M. Zbranková (2006, s. 12 – 15) považují za důležité i v období staršího školního věku zařazovat dostatek obrazového materiálu, který podporuje fantazii a tvořivost a vychází ze **zkušeností** a **zážitků** žáků. Zejména na druhém stupni základní školy vidí jako velmi vhodné využití videa a DVD pro motivaci a realizaci zajímavé hodiny. Hry, básničky, jazykolamy a rapy přestávají být pro žáky této věkové skupiny zajímavé, měly by být zařazovány podle zájmu žáků. Za nejfrekventovanější metodu současné výuky cizího jazyka považují **projektové vyučování**. Obsah i formu volí učitel nebo žáci, výsledek projektu by měl být přístupný ostatním žákům školy. Protože žáci na druhém stupni mají dostatečně osvojeny základy počítačové gramotnosti, mohou informace vyhledávat na internetu, pracovat s e-mailem, chatovat nebo komunikovat prostřednictvím ICQ. V elektronické podobě mohou využívat i slovníky, které urychlují práci.

A. Podepřelová (http://www.rvp.cz/clanek/6/229) zastává názor, že starší žáci by se měli kromě komunikace vzdělávat i v oblasti **gramatiky** cizího jazyka. Žáci jsou už dostatečně vybaveni znalostmi gramatiky českého jazyka, proto by si měli uvědomit, jakou roli hraje znalost gramatiky v jazyce cizím. *Gramatika by pro žáky měla být zajímavá, měla by se stát dobrodružstvím odhalování nového a dosud nepoznaného, měla by být zábavná, dávat možnost smát se, hrát si s ní, experimentovat, nebát se chyby - vždyť právě každou chybou se člověk učí.* Neměla by být předkládána jako systém pouček, ale žáci by si ji měli osvojovat na základě jazykových her, konverzací z reálného života, písniček, scének, zábavných textů. *Gramatika by měla být sice všudypřítomná, ale tak trochu schovaná do poslechu, mluvení, čtení i psaní.* Měla by být tedy součástí jazykového projevu, řečových dovedností, ale také respektovat zájmy a individualitu starších žáků.

2.2.3 Výuka cizího jazyka u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Nově podle RVP ZV byla zařazena výuka cizího jazyka i pro žáky s lehkým mentálním postižením, kteří se vyučují v praktických školách. Snahou školské reformy je integrovat tyto žáky do základních škol. **Cílem výuky** cizího jazyka je, *aby si žáci osvojili jednoduchá sdělení a pravidla komunikace v běžných každodenních situacích, se kterými se mohou setkat. Z gramatiky se dozvídají jen jednoduché pojmy.*

Podle J. Tupého (http://www.rvp.cz/clanek/60/340) počítá RVP ZV ve výuce s **celou populací** žáků, tedy i *s jejich individuálními předpoklady a možnostmi, s jejich intelektuálními, motorickými, psychickými, zdravotními, sociálními a jinými odlišnostmi.*

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Definice viz. Příloha č. 7) se podle RVP ZV uskutečňuje ve speciálních školách, v samostatných třídách nebo formou individuální integrace do běžných tříd. Za nejdůležitější předpoklad je považováno vytvoření vhodných podmínek pro jejich vzdělávání a uspokojování potřeb. Sociální integrace žákům umožňuje rozvoj jejich vnitřního potenciálu, směřuje k jejich celoživotnímu vzdělávání a profesnímu uplatnění. Tvorba ŠVP přispěla k přizpůsobení vzdělávacího obsahu základního vzdělání možnostem žáků. Základní školu tak mohou navštěvovat i ti žáci, kteří potřebují pracovat podle individuálního vzdělávacího plánu.

Ve své práci se zaměřím na výuku žáků se specifickými poruchami učení. Pro výuku cizího jazyka jsou rozhodující zejména poruchy čtení a psaní.

Podle V. Janíkové (2003, s. 16) se specifické poruchy učení vyskytují u poměrně značného procenta žáků. V odborných materiálech se uvádí počty od 5 do 20 procent. Žáky se specifickými poruchami učení charakterizují školní výkony neodpovídající jejich rozumové úrovni. Obsahem se vzdělávání těchto žáků neliší od vzdělávání žáků ostatních. Těmto žákům je třeba vytvořit vhodné podmínky pro výuku, využívat specifické postupy a metody výuky, odpovídající individuálně každému žákovi. Obtíže se projevují především v kompetencích učení, je třeba posilovat čtení a psaní, porozumění čtenému textu, práci se slovníky. U kompetencí k řešení problémů je třeba podporovat schopnost koncentrace a

potlačovat impulsivní jednání. Kompetence komunikační je třeba rozvíjet zejména v oblasti písemného projevu.

J. Čákiová (http://www.icm.cz/dyslexie-a-jeji-pribuzni) zpracovala v roce 2006 pro MŠMT statistiku počtu žáků, kteří trpí specifickými vývojovými poruchami učení. Uvádí, že jednou nebo více poruchami trpí 6,5% žáků. Nelze ale s přesností uvést, zda jsou všechny udané diagnózy skutečné, nebo zda někteří rodiče zneužívají tuto diagnózu pouze pro omluvu svých dětí.

R. Grenarová (Bartoňová, 2007, str. 194) uvádí, že podle současných statistik navštěvuje základní školu 5 až 20 procent žáků, kteří *vykazují lehčí či těžší projevy specifických poruch učení*. Úkolem školy v současné době je podporovat samostatnost a spoluodpovědnost žáka, proto je nutné přihlížet k individualitě každého žáka, podporovat jeho harmonický rozvoj a nabídnout mu kvalitní péči.

M. Selikowitz (2000) uvádí, že podle provedených výzkumů se jedná přibližně o deset procent dětí. Přestože tito žáci mohou mít vysokou rozumovou úroveň, jejich výkony a výsledky činností tomu neodpovídají. Aby jejich studijní výsledky byly co nejpřijatelnější, je třeba co nejvíce využívat všechny smysly a též věnovat individuální přístup ke každému žákovi.

O. Zelinková (2003, s. 51 – 52) se opírá o statistiky ze začátku tohoto století, které uvádějí, že bylo diagnostikováno 5 procent integrovaných jedinců. Údaje se liší v různých regionech a kolísají mezi 3 až 18 procenty. Sama vidí jako velký problém zvyšování počtu integrovaných žáků, kteří nejsou jednoznačně handicapováni, ale u kterých se projevují poruchy učení z jiných příčin – nepodnětné prostředí, nezralost, častá nemocnost nebo nesprávné výukové vedení.

3. Specifické poruchy učení

Pojem specifické poruchy učení je širší pojem pro poruchy, které se projevují obtížemi při osvojování základních školních dovedností - čtení (dyslexie), psaní (dysgrafie, dysortografie), počítání (dyskalkulie) a pohybových dovedností (dyspraxie). Tyto obtíže nazýváme vývojovými, neboť se objevují jako vývojově podmíněný projev. V plném rozsahu se začínají projevovat teprve v období školní docházky s nástupem počátku osvojování čtení, psaní, pravopisu a počítání. Projevují se nedokonalým zvládnutím těchto základních dovedností, avšak

nesouvisí se sníženým nebo opožděným rozumovým vývojem. První zmínky o SPU pocházejí z přelomu 19. a 20. století. Nejvýznamnější osobou, zabývající se problematikou SPU, je S. T. Orton, označovaný za „otce dyslektiků“. Americký neurolog a psycholog jako první přišel s teorií o vztahu vývojových poruch čtení k převaze jedné mozkové hemisféry nad druhou (Historie objevů v oblasti SPU viz. Příloha č. 9).

3.1 Vymezení specifických poruch učení

Z. Matějček (1995) vysvětluje SPU z hlediska psychologického a neuropsychologického. Vychází především z vlastní klinické praxe dětského psychologa. Všechny specifické poruchy učení nazývá souhrnným názvem dyslexie. Vychází z teorie, že všechny poruchy učení spolu souvisejí a nevyskytují se izolovaně (Definice SPU viz. Příloha č. 7).

O. Zelinková (1994) uvádí SPU jako souhrnný název pro dyslexii, dysgrafii, dysortografii a dyskalkulii. Na SPU pohlíží především z hlediska pedagogicko-psychologického a vychází ze studia zahraniční literatury (Definice viz. Příloha č. 7).

M. Selikowitz (2000) vysvětluje SPU zejména rodičům a ostatní širší veřejnosti. Jeho kniha *Dyslexie a jiné poruchy učení* (2000) je pro rodiče průvodcem, který jim pomáhá překonat potíže. Ve své definici vychází z oblastí učení, které jsou postiženy. Na jedné straně jsou to základní školní vědomosti, na straně druhé praktické životní dovednosti (Definice viz. Příloha č. 7).

Specifické poruchy učení nejsou způsobeny sníženou inteligencí, ale pouze dysfunkcí centrální nervové soustavy. Tyto poruchy se objevují u každého jedince v jiné míře, zasahují jinou oblast učení a každému jedinci napomáhá jiný přístup a volba metod práce. Mají tedy zcela individuální charakter.

3.1.1 Dyslexie

Definice dyslexie vycházejí z nových výsledků vědních oborů. V odborné literatuře můžeme najít definice, které se od sebe liší. Výzkum se snaží postihnout příčiny i projevy dyslexie, najít nové přístupnější cesty k reedukaci a kompenzaci

této poruchy učení. Právě nové poznatky jsou důvodem, proč se od sebe liší definice z počátku minulého století a definice dnešní.

Z. Matějček uvádí definici dyslexie z roku 1968, kterou uvedla komise expertů ustavená Světovou neurologickou federací. Přestože od té doby bylo učiněno mnoho pokusů o definice nové, zůstává tato definice stále v platnosti a je dobrým východiskem k teoriím, výzkumu, diagnostice i terapii.

Specifická vývojová dyslexie je porucha projevující se neschopností naučit se číst, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení, má přiměřenou inteligenci a sociokulturní příležitost. Je podmíněna poruchami v základních poznávacích schopnostech, přičemž tyto poruchy jsou často konstitučního původu (http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2996).

Mnoho psychologů a badatelů terminologicky nerozlišuje pojem dyslexie od ostatních poruch učení. Za dyslexii považují specifickou neschopnost rozkládat slova na hlásky, spojovat hlásku s písmenem, rozlišovat slova ve větě a vnímat řeč. Stejným směrem se ubírala i Ortonova dyslektická společnost, která v roce 1994 uvedla definici, podle níž jedinec nesnadno získává a zpracovává jazykové informace (Definice dyslexie viz. Příloha č. 7).

Britská dyslektická asociace v roce 1997 uvedla definici dyslexie, která kromě poruchy čtení zahrnuje spojitost s poruchami v oblasti psaní, motoriky, počítání a organizačních dovedností (Definice dyslexie viz. Příloha č. 7).

Podstatou dyslexie je tedy neschopnost nebo snížená schopnost naučit se číst běžným způsobem. V různé intenzitě a kombinacích jsou postiženy znaky čtenářského výkonu: rychlost, správnost, technika čtení a porozumění. To, jestli se dítě číst naučí, závisí na způsobu jeho vedení, přístupu, metodách práce, reedukaci a spolupráci učitele s rodiči. Snahou každého pedagoga by mělo být najít nejvhodnější metodu nácviku, která se opírá o odbornou diagnostiku obtíží jedince a zjištěné příčiny těchto obtíží.

O. Zelinková (1994, str. 16) rozděluje dyslexii do čtyř skupin.

- *Dyslexie fonemická*, která vzniká jako následek nezvládnutého fonematického systému jazyka
- *Dyslexie optická*, která se projevuje poruchami zrakové a zrako-prostorové analýzy, nediferencovaností představ o tvaru, poruchami zrakové paměti, prostorového vnímání a prostorové paměti

- *Dyslexie agramatická*, která se projevuje nedostatečným osvojením gramatických forem, morfologických a syntaktických zobecnění
- *Dyslexie sémantická*, která se projevuje nedostatečným chápáním smyslu čteného textu.

V praxi se můžeme setkat s případy žáků, kteří mají projevy dyslektiků, ale nejedná se o pravou vývojovou dyslexii. V některých případech jde o opožděný vývoj v oblasti čtení, někdy může být příčinou i psychická deprivace. Jestliže je dítě vychováváno v prostředí emocionálně chudém a nepodnětném, dochází u něj k nerovnoměrnému vývoji řeči, která je brzděna a tlumena. U takových jedinců se častěji projevují problémy při čtení, které pramení z nedostatečné slovní zásoby a neporozumění čtenému textu.

Z. Matějček (1995, s. 72) uvádí schéma, které umožňuje lépe pochopit rozdíl mezi pravou vývojovou dyslexií a prostým opožděním řeči. Každé dítě má určitou strukturu svých schopností, které zapadají do nároků, které na dítě vyvíjíme. Normální čtenář má schopnosti ke čtení, které jsou vyrovnané. Jestliže jsou nastaveny na správnou míru, lehce zvládne čtení většina dětí. Dítě se sníženou inteligencí má sice své schopnosti vyrovnané, ty ale nestačí na nároky na ně kladené. Proto se vyskytují problémy ve čtení. Dítě trpící dyslexií má schopnosti ke čtení narušené, některé složky úplně chybí nebo jsou zastoupeny jen v malé míře, a proto se objevují problémy při čtení.

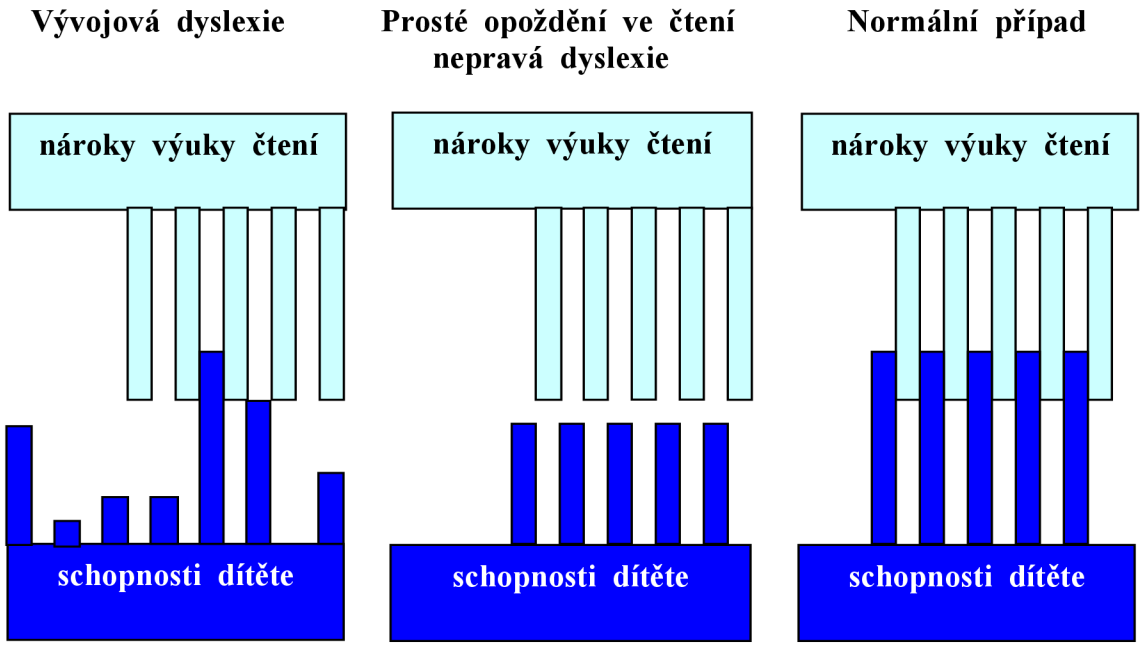

Obr. 2: Schéma vnitřních podmínek učení

Podobný model lze uplatnit i na další specifické poruchy učení – dysgrafii a dysortografii. Tyto poruchy se většinou nevyskytují ojediněle, ale v různé míře se vzájemně prolínají. Většinou dítě, které má problémy se čtením, má zároveň i problémy v oblasti písemné. Souvisí to zejména s tím, že na řečovém centru je závislé i psaní. Jestliže dítě nedokáže rozložit slova na slabiky a hlásky, potom velmi těžko při diktátu dokáže odhalit chyby a zkontrolovat psaný text.

Podle Z. Matějčka se současně s dyslexií vyskytuje dysortografie. Souběžný výskyt těchto poruch je tak častý, že *mnozí badatelé je ani terminologicky nerozlišují. Mluví-li o dyslexiích, myslí tím i specifickou neschopnost dítěte rozkládat slova v hlásky a tyto hlásky převádět na písmena a zapisovat je, stejně jako neschopnost rozlišovat slova ve větě nebo i neschopnost naslouchat mluvené řeči, řeč vnímat a rozumět jí* (http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2996).

3.1.2 Dysortografie

Dysortografie je specifická porucha, která se projevuje výraznými obtížemi v pravopise a neschopností nebo sníženou schopností aplikovat gramatická pravidla.

Dysortografie je porucha postihující pravopis. Kromě specifických dysortografických chyb (rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, rozlišování slabik dy/di, ty/ti, ny/ni, chyby postihující hláskovou stavbu slov) se objevují i chyby, které jsou projevem deficitu v řečové oblasti, popřípadě v dalších psychických funkcích (O. Zelinková, 2006, s. 16).

Dysortografie je podle O. Zelinkové (2006) spojena s nedostatečně rozvinutým fonematickým sluchem, kdy dítě není schopno rozlišit rozdíl slov s krátkou nebo dlouhou samohláskou, s hláskami artikulačně si blízkými, zaměňuje hlásky tvrdé a měkké. Jako další příčinu uvádí nesprávnou výslovnost dítěte, kdy dítě píše tak, jak vyslovuje. Děti s dysortografickými potížemi mají nedostatečně vyvinutý také jazykový cit. Dokáží se naučit pravidla gramatiky, ale nedokáží je prakticky použít. Největší problémy mají podle ní zejména při práci se slovními druhy a větnými členy.

Podle Z. Matějčka (1995, s. 87-90) je dysortografie specifická porucha pravopisu, která je úzce spjata s dyslexií. Ještě daleko více vystupují do popředí

nedostatky sluchového vnímání. Dítě nezaměňuje ale pouze slova a slabiky artikulačně si blízké, což zapříčiňuje narušená činnost levé mozkové hemisféry, řečové. Vlivem dysfunkce pravé mozkové hemisféry může zaměňovat i písmena artikulačně vzdálená, ale opticky podobná. Dysortografie se může objevit i u dětí s poruchami v dynamice duševních procesů. Hypoaktivní typ píše velmi pomalu, hledá tvary písmen a gramatická pravidla. Nestíhá psát v běžném tempu a začne dělat chyby. Hyperaktivní typ naopak píše rychle, bez kontroly a zpětné vazby. Často vynechává písmena, koncovky slov nebo diakritická znaménka.

Mezi specifické dysortografické chyby řadí:

- *Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek.*
- *Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni.*
- *Rozlišování sykavek.*
- *Vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena nebo slabiky.*
- *Hranice slov v písmu.*

(Zelinková, 2003, str. 43).

3.1.3 Dysgrafie

Dysgrafie je specifická porucha, která se projevuje výraznými obtížemi v osvojování psaní. Je to porucha, která bývá často doprovázena dyslexií a dysortografií.

Z. Matějček definuje dysgrafii jako *specifickou poruchu psaní jakožto grafomotorického aktu. Dítě netrpí žádnou závažnější smyslovou ani pohybovou vadou, avšak nemůže se naučit napodobit tvary písmen a číslic, nepamatuje si je, zrcadlově je obrací, zaměňuje jedno za druhé aj. Zpravidla píše toporně a křečovitě, takže písmo má někdy zcela zvláštní ráz. Z hlediska neurologického jde tedy o grafomotorickou dyspraxii* (http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2996).

Podle Z. Matějčka (1995, s. 91, 92) se v praxi objevují spíše obtíže mírnější, které jsou charakteristické neúhledným a nejistým rukopisem. *U takových dětí pak zpravidla nacházíme i jiné nápadnosti, které svědčí – obdobně jako v případě dysortografie – nejspíše o mozkové dysfunkci na podkladě určitého poškození mozku.* Podle něj je třeba rozlišovat mezi pravou dysgrafií a přecvičovaným

leváctvím, *které není dysgrafií v pravém slova smyslu.* Psaní těchto jedinců bývá rovněž těžkopádné a neúhledné, s mnoha chybami „z nepozornosti“.

O. Zelinková (2005, s. 15) se opírá o názory Matějčka. Podle ní je třeba rozlišit dysgrafii od zhoršujícího se písma, které bývá následkem tlaku na rychlost a množství psaného textu. Tito jedinci ze strachu, že něco nestihnou napsat, přestanou dbát na úhlednost písma, z písmen se stávají čáry a napodobeniny (Definice dysgrafie viz. Příloha č. 7).

Dysgrafie je tedy specifická porucha grafického projevu. Postihuje celkovou úpravu písma. Charakteristické je křečovité a neúhledné písmo. Podstatné je, že tato porucha žádným způsobem neovlivňuje intelekt.

Projevy dysgrafie podle O. Zelinkové (2003, str. 42)

- *Dítě si obtížně pamatuje tvary písmen, obtížně je napodobuje.*
- *Písmo je příliš velké, malé, často obtížně čitelné.*
- *Obtíže při napodobování písmen a pomalé vybavování tvarů přetrvávají i ve vyšších ročnících.*
- *Žák často škrtá, přepisuje písmena.*
- *Písemný projev je neupravený.*
- *Neúměrně pomalé tempo psaní.*
- *Písařský výkon vyžaduje neúměrně mnoho energie, vytrvalosti a času.*

3.2 Příčiny specifických poruch učení

Zjistit příčiny specifických poruch učení je snahou mnoha vědců z oblasti lékařství, psychologie, neuropsychologie a psychiatrie.

Z. Matějček (1995, s. 75–78) za hlavní příčiny dyslexie považuje poškození mozku a dědičnost.

M. Selikowitz (2000) uvádí čtyři základní teorie, které by mohly být příčinou specifických poruch učení. Se Z. Matějčkem se shoduje v příčinách genetických a důsledkem poškození mozku. Příčinou SPU jsou podle něj:

1. Genetické faktory a faktory související s prostředím.
2. Poškození, malformace, dysfunkce a zpožděného dospívání mozku.
3. Selhání mozkové dominance.
4. Vadné zpracování informací.

Současné teorie podle O. Zelinkové (2003) vycházejí z abnormalit v oblastech motoriky, vizuálních a auditivních procesů, zpracování podnětů, paměti, stavby a funkce centrální nervové soustavy atd. Ve většině případů se tyto abnormality objevují v mnoha kombinacích a v různé závažnosti.

Jako příčiny uvádí O. Zelinková (2006, s. 4–6) dědičnost, změny ve struktuře a fungování mozku, odlišnosti ve zrakovém a sluchovém vnímání, ve vývoji řeči, v odlišně probíhajících kognitivních procesech a v nevhodném pedagogickém vedení učitele.

Ať už je příčina SPU jakákoli, svoji roli hraje zejména lateralizace mozku a kooperace pravé a levé hemisféry. Jestliže obě hemisféry nespolupracují, dojde k nedokonalé souhře, což se projeví při neschopnosti číst, psát, počítat atd.

Abychom mohli odhalit specifické poruchy učení a navrhnout případnou reedukaci, musí být provedeno odborné diagnostické vyšetření žáka. Diagnostiku SPU mohou provádět pouze pedagogicko-psychologické poradny nebo speciální pedagogická centra. Na diagnostice se podílí minimálně speciální pedagog a psycholog, popř. lékaři. *Součástí diagnostiky jsou vyšetření rozumových schopností, řeči, percepce zrakové i sluchové, laterality, vyšetření čtení a psaní, popř. dalších oblastí jako je vnímání a reprodukce rytmu, pravolevá a prostorová orientace nebo motorika* (Zelinková, 2006, s. 34). Cílem diagnostiky není jen stanovit diagnózu, ale především najít vhodné výukové metody a přístup k dítěti.

Specifické poruchy učení ale nezasahují pouze oblast vzdělávání, mohou být příčinou neurotických a psychosomatických poruch a poruch chování. Přestože se projevují u každého jedince jinak, je třeba si uvědomit, že tito žáci jsou schopni za určitých podmínek zvládnout problémy spojené s jejich poruchou. Nejdůležitější roli hraje učitel, který takového žáka vede. Zejména ve výuce cizího jazyka je nutné dodržovat účinné učební postupy, které umožní žákovi co nejsnadněji zvládnout cizí jazyk se všemi jeho nedostatky. Každý žák s SPU musí pracovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze závěrů diagnózy a z návrhů opatření stanovených pedagogicko-psychologickou poradnou.

3.3 Projevy SPU při výuce cizího jazyka

Pro výuku cizího jazyka jsou rozhodující dovednosti čtení a psaní. Proto největší problémy s osvojením a zvládnutím cizího jazyka mají žáci trpící dyslexií, dysgrafií a dysortografií.

Zaměříme-li se na vnímání poruchy z hlediska výuky cizích jazyků, je třeba rozlišit, zda se dítě učí jazyk s nízkou nebo vysokou konzistencí mezi mluvenou a psanou formou.

O. Zelinková (2006) vychází ze závěrů zahraniční literatury. Podle posledních výzkumů jsou největší problémy s projevy dyslexie zejména při výuce jazyků s velkými rozdíly mezi psanou a mluvenou formou, jako jsou angličtina nebo francouzština. Ruský jazyk má velkou výhodu v tom, že žáci mohou při čtení hláskovat, při kvalitní výslovnosti mohou psát hlásky, které slyší. Rovněž mluvený projev je u dětí trpících dyslexií lépe zvládán pro velkou příbuznost a podobnost ruského jazyka s českým.

Při výuce cizího jazyka je tedy rozhodující, jaký cizí jazyk se dítě učí. Srovnáme-li jazyky, které jsou foneticky důsledné, jako je např. český a ruský jazyk, zjistíme, že jsou z velké míry závislé na dokonalém sluchovém vnímání. Oproti tomu např. anglický jazyk má ústní a písemnou formu jazyka naprosto odlišnou. Proto často právě v těchto anglicky mluvících zemích nerozlišují mezi dyslexií a dysortografií.

Je-li dítě postiženo dyslexií, dysgrafií nebo dysortografií, pak tyto specifické chyby lze očekávat i v cizím jazyce. Dysgrafie může ovlivnit kvalitu osvojení písemné formy cizího jazyka. Především ve výuce ruského jazyka, který obsahuje pro žáka nové tvary psací azbuky, se mohou objevovat potíže se zapamatováním těchto tvarů. Také písemný projev v angličtině je pro tyto žáky velmi složitý, musí si uvědomit rozdíl mezi mluvenou a psanou formou jazyka.

Podle D. Hurtové, I. Strnadové a M. Šigutové (2006) se problémy s SPU objevují již na začátku školní docházky. Tyto děti pomalu zvládají nároky, které jsou na ně kladeny, velké úsilí musí věnovat domácí přípravě. Často jsou označovány za „hloupější“, pomalé, zažívají zklamání i pocity viny. Jejich snaha nebývá oceněna a dítě se pomalu začne podceňovat. Ze strachu, že neuspěje, se

vyhýbá vlastní aktivitě, straní se kolektivu. Právě toto nedocenění snahy se stává často zdrojem frustrace (Projevy SPU viz. Příloha č. 8).

Velké problémy vidí také v oblasti paměti. Žáci si jen s obtížemi zapamatují seznam slov, nedokáží si při čtení textu zapamatovat obsah. Tyto problémy se projevují také v častém zapomínání úkolů, pomůcek, instrukcí. Rovněž zapisování poznámek činí dětem se specifickými poruchami učení velké potíže, musí vynaložit nesmírné úsilí, pokud má zápis být bezchybný a úhledný. Nejen schopnost organizace prostoru, ale také organizace času je u těchto žáků narušena. Nedokáží si zorganizovat domácí přípravu a rozvrhnout si jednotlivé činnosti, nesoustředí se na činnost, kterou vykonávají, nedodržují stanovený čas. Právě čas je pro žáky se specifickými poruchami učení velmi důležitý. Aby se dokázali soustředit, potřebují ho dostatek, časový limit je často frustruje a stává se překážkou v práci. Jestliže se žák soustředí pouze na čas, nedokáže myslet na činnost, kterou má vykonávat. Proto bychom měli k těmto dětem brát zřetel a ve stanoveném čase zadávat menší množství úkolů, nebo čas neomezovat a nechat je pracovat do té doby, než úkol splní.

SPU často zasahují i do oblasti společenské. Dětem dělá problém zapamatovat si větší množství jmen osob, ať už spolužáků nebo dospělých, mívají problémy s pravolevou orientací, pletou si pořadí číslic u telefonního čísla. Na druhou stranu ale mívají rozvinuté logické myšlení, dokáží zvládnout úkoly konstrukční povahy, jsou kreativní.

S výše citovanými autorkami se ztotožňuje také O. Zelinková (1994, s. 22-23), která uvádí podobné projevy specifických poruch učení. Nezaměřuje se na oblast paměti, ale spíše na oblast zrakovou, sluchovou, pohybovou. Shoduje se v názoru, že dítě s SPU má často problémy se soustředěním, které se projevují krátkou dobou soustředění u činnosti, horším soustředěním při klimatických změnách nebo při zvýšeném napětí. Soustředěnost je často spojována s poruchami pravolevé a prostorové orientace na sobě i v prostoru. Dítě se obtížně orientuje na lavici, v sešitě, v budově, což vede opět k nesoustředěnosti a roztěkanosti při činnostech. Často mívají tito jedinci i poruchy chování, které se projevují upozorňováním na sebe, neurotickými projevy, strachem a napětím. Někteří jedinci mohou mít poruchy sluchového vnímání, projevující se nedoslýchavostí nebo sníženou schopností rozlišovat jemnější zvuky. Při výuce jazyka mají potom problémy zejména v oblasti audio-orální, neboť snížené vnímání je příčinou

nepřesné reprodukce rytmu i zvuků. Rovněž porucha zrakového vnímání ovlivňuje proces učení, jedinec má problémy projevující se v nedokonalém rozlišování detailů vnímaných tvarů. Při výuce cizího jazyka se stává překážkou i porucha řeči, vyjadřování, výslovnosti a především porozumění. Posledním projevem jsou poruchy jemné a hrubé motoriky, těla, rukou, prstů a očí, které vedou k problémům při zapisování poznámek.

3.4 Strategie při výuce cizího jazyka u žáků s SPU

Aby výuku cizího jazyka v rámci svých možností zvládl i žák s SPU, je třeba pečlivě zvážit, jaké vyučovací metody jsou pro jednotlivé žáky nejvýhodnější, nebo alespoň nejpřijatelnější. Hlavní zásadou výuky těchto žáků je využívat všechny smysly a propojovat různé způsoby učení.

Podle O. Zelinkové (2006) mezi základní zásady práce s žáky se specifickými poruchami učení patří:

- **Multisenziorální přístup** – umožňuje žákovi využívat pro přívod informací ten kanál, který je nejlépe rozvinut, spojuje vjemy zrakové, sluchové, hmatové a pohybové.
- **Komunikativní přístup** – rozvíjí dovednost poslouchat, rozumět a umět se vyjadřovat.
- **Sekvenční přístup** – založen na postupu po malých krocích v návaznosti na učivo již zvládnuté.
- **Strukturovaný přístup** – založen na osvojování celků, které mají stejnou nebo podobnou grafickou strukturu.
- **Automatizace** – používání poznatků bez vypětí všech sil.
- **Respektování individuality** – každému vyhovuje jiný postup učení.
- **Nácvik metakognitivních strategií** – vědomí spoluzodpovědnosti za své vzdělání.

Rovněž volba vhodných výukových metod odráží úspěšnost či neúspěšnost žáka. Podle J. Maňáka (2003) v každém předmětu, i k objasnění jakéhokoli učiva, je nutné zvolit metodu, která je nejúčinnější a nejefektivnější. Střídání metod také odstraňuje stereotyp ve vyučování a vede žáky k větší aktivitě.

Mezi nejčastěji používané výukové metody patří metody klasické:

- Metody **slovní** (vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem, rozhovor)
- Metody **názorně-demonstrační** (předvádění a pozorování, práce s obrazem, instruktáž)
- Metody **dovednostně-praktické** (vytváření dovedností, napodobování, manipulování, produkční metody)

K dosahování cílů výuky učitelé stále častěji využívají aktivizující výukové metody, jež vedou žáky k aktivitě a tvořivosti. Důraz je kladen zejména na rozvoj myšlení a řešení problémů na základě vlastní učební práce žáků.

Mezi aktivizující výukové metody J. Maňák řadí:

- Metody **diskusní** (výměna názorů na dané téma).
- Metody **heuristické** (samostatné objevování).
- Metody **situační** (reálné případy ze života).
- Metody i**nscenační** (kombinace hraní rolí a řešení problémů.)
- **Didaktické hry** (hry s výchovně-vzdělávacím cílem a s pravidly).

Volba vhodných přístupů a metod vychází ze zájmů a potřeb žáků. Časté střídání metod s sebou přináší také nutnost připravenosti učitele, který musí do detailu promyslet veškerou organizaci vyučovací hodiny. Především ve výuce žáků s SPU je třeba kombinovat klasické metody s aktivizujícími, střídat samostatnou práci se skupinovou, plánovat aktivity se zapojením více smyslů.

Při výuce slovíček je vhodné slovo spojit s obrázkem, konkrétním předmětem nebo pohybovou aktivitou. Veškeré činnosti by měly mít charakter audiovizuální, což představuje spojení slova, pohybu a obrazu. Důležité je uvědomit si, že tito žáci potřebují více času k plnění úkolů a musí učivo častěji opakovat, než si je zafixují a než jsou schopni ho samostatně využít. Veškerá gramatická pravidla by měli mít na listu s vzorovými větami, aby byli schopni rychleji reagovat a vyřešit zadaný úkol. Texty je vhodné těmto žákům barevně rozlišovat, číslovat řádky nebo odlišit barevnou fólií.

A. Lenochová (Kucharská, A., 1999, s. 84-88) uvádí učební postupy, které se na základě pedagogického výzkumu projevily jako nejúčinnější při práci s dyslektiky. Vycházejí z všeobecných základních principů současných metod vyučování cizím jazykům (Zásady správného vedení viz. Příloha č. 10). Důležité je navázat při práci na reedukační postupy známé z jazyka mateřského. Mezi tyto postupy patří cvičení na rozlišování podobných slov, doplňování písmen nebo slov

do mezer, řešení jednoduchých křížovek atd. Další vhodnou metodou jsou cvičení na uvolnění ruky před psaním a pohybové činnosti spojené s písničkami. Prostřednictvím písniček jsou žáci ochotni učit se i obtížná slova. Rovněž práce se slovníkem činí dětem s SPU potíže. Je vhodné dětem předložit slovník obrázkový, který si mohou také sami postupně zhotovovat ze slov, která se učí.

Neméně důležité je uvědomit si obecně platná pravidla pro práci se žáky se specifickými poruchami učení, které platí nejen pro učitele, ale i pro rodiče a odborné pracovníky (Grenarová, 2007, s. 212):

- k edukačnímu procesu přistupujme tvořivě a pozitivně,
- snažme se vždy dítě zaujmout, motivovat k činnosti,
- dbejme pravidel Komenského „škola hrou“,
- pracujme každodenně,
- volme dostupné etapové cíle,
- oceňujme ani ne tak samotný výsledek procesu, ale spíše vynaložené úsilí a snahu ze strany dítěte,
- buďme důslední a spravedliví,
- nešetřeme chválou i za (v našich očích) sebemenší zlepšení a pokrok,
- podporujme a rozvíjejme u dítěte smysl pro realitu,
- učme jej sebehodnocení, samostatnosti a objektivnosti,
- usilujme o vytvoření systému a řádu v probírané látce,
- minimalizujme rušivé prvky, podporujme klid a soustředěnost obou stran,
- nepodceňujme neustálé opakování již osvojených dovedností, schopností a vědomostí,
- chvalme vždy adresně, za konkrétní činnost, za zvládnutí přesně vymezeného úkolu,
- střídejme činnosti, prokládejme je oddechovými chvilkami, měňme pracovní polohu, názorné pomůcky, metody práce,
- nedopusťme, aby se dítě nudilo,
- vybavme se dostatečnou mírou vlastního klidu, vyrovnanosti a laskavostí, trpělivostí, pochopením a optimismem,
- udržujme se všemi zúčastněnými stranami pokud možno těsný kontakt, předávejme si vzájemně o žákovi informace.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce obsahuje charakteristiku pomůcek a pracovních listů včetně metodického komentáře k praktickému využití ve výuce. Pomůcky jsou doplněním učebnicového souboru *Pojechali*. Soubor se orientuje zejména na rozvoj komunikativní kompetence žáků v oblasti všech řečových dovedností. Žáci jsou od počátku seznamováni s ruskými reáliemi. Ve velké míře je využívána hra, rytmus a pohyb. Přestože celý soubor obsahuje velké množství materiálů k výuce, žáci s SPU potřebují více názornosti, více cvičení k procvičování slovíček, gramatických struktur i písemných úkolů.

4. Charakteristika pomůcek a pracovních listů

Pro diplomovou práci jsme zvolili rozpracování šesti lekcí z 1. dílu souboru *Pojechali*. Druhá a třetí lekce náleží do předazbukového období a rozvíjí slovní zásobu k tématu *Rodina* a *Zvířata*. Sedmá lekce je úvodní lekcí azbukového období, ve které se žáci seznamují s azbukou. V desáté lekci *Jak se jmenuješ?* se žáci naučí nová písmena *б, д, з, и, е* a osvojují si fráze, které využijí při seznamování a představování. Ve dvanácté lekci se žáci opět vracejí k tématu *Rodina*. Naučí se poznat a psát písmena *л, ч, ш, ы, ь*. Součástí této lekce je i seznámení s čísly 1 až 10. Třináctá lekce je věnována životu na vesnici a seznamuje žáky s čísly 11 až 20. V této lekci se žáci učí písmena *х, ж, ц, е*.

Pomůcky a pracovní listy jsou vytvořeny v návaznosti na učebnici i pracovní sešit a jsou určeny především pro výuku ruského jazyka na 1. stupni. Z vlastní zkušenosti ale víme, že vyhovují i žákům na 2. stupni, kteří mají oblíbené zejména pracovní listy. Ostatní pomůcky využíváme zejména s žáky integrovanými a s žáky, u kterých se projevuje v jakékoli formě porucha učení. Veškeré pomůcky nejsou ale určeny pouze dětem se specifickými poruchami učení, mohou být zpestřením výuky pro všechny žáky. Pracovní listy jsou vytvořeny pro následné kopírování a mohou být využity k případnému vykreslování. Pomůcky jsou zhotoveny v dostatečné velikosti, která odpovídá potřebám těchto žáků. Některé pomůcky jsou navrženy pro využití ve všech

lekcích. Jsou vyrobeny především z vlnité lepenky, která vydrží i četné užívání a manipulování.

Pomůcky k jednotlivým lekcím lze rozdělit na pracovní listy a metodické pomůcky dvojrozměrné a trojrozměrné.

Při vyplňování pracovních listů budou žáci využívat psací potřeby – obyčejnou tužku, pero, pastelky, popř. fixy, progresa nebo voskové pastely. Zejména u žáků s SPU doporučujeme užití obyčejné tužky, aby měli možnost opravy.

Dvojrozměrné pomůcky jsou vhodným doplňkem pro výuku žáků s SPU, neboť využívají smyslového vnímání. Děti si mohou veškerá nová slovíčka spojit s obrázkem pro snadnější zapamatování. Některé mohou být trvale pověšeny na stěně a žáci tak mohou mít určité jevy neustále na očích.

Trojrozměrné pomůcky propojují ještě více smyslů – zrak, sluch, hmat, řeč, popř. pohyb. Manipulace s předměty slouží k dokonalejší fixaci učiva. Tyto pomůcky mohou být využívány jak při osvojování učiva, tak při procvičování a opakování učiva. Cílem je poskytnout žákům možnost hravě si osvojit nová slovíčka, gramatická pravidla i schopnost komunikace v cizím jazyce.

5. Metodický komentář k využití didaktických pomůcek a pracovních listů

5.1 Lekce č. 2 – *Moje rodina*

Téma Rodina jsme si vybrali z toho důvodu, že z vlastní praxe víme, jak děti touží znát pojmenování členů rodiny v cizím jazyce. Toto téma se objevuje v učebnici již v předazbukovém období, ve 2. lekci.

V této lekci se žáci seznamují s pojmenováním členů rodiny, naučí se reagovat na otázku ***Кто это? Это....*** Členy rodiny si procvičují v písničce o rodině. Lekce je zaměřena především na audio-orální výcvik, žáci se s novými slovíčky seznamují pouze poslechem s porozuměním.

<u>Cíl lekce</u> Seznámení s novou slovní zásobou.
Nácvik intonace otázky s tázacím zájmenem.
Rozšíření slovní zásoby.
Rozvíjení dovednosti poslechu s porozuměním.

Slovní zásoba *мама, папа, брат, сестра, дочь, сын, мальчик, девочка*

мой, моя, привет, пожалуйста, спасибо, здравствуй (-те)

Větné konstrukce *Кто это? Это...*

Скажите, пожалуйста…

Název pomůcky	***Maňásky členů rodiny***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky písničku o rodině. Rozvíjet slovní zásobu dětí – členové rodiny.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování nových slovíček Kompetence komunikativní – poslech s porozuměním, rozvoj slovní zásoby, vytváření komunikativních situací Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině Kompetence občanské – význam rodiny
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně. Pochopí obsah a smysl jednoduché konverzace.
Jazykové složky	Fonetika – rozvoj správné výslovnosti Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech s porozuměním – písnička, konverzace Ústní projev – zpěv písně, popis rodiny
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití pomůcek při popisu
Metodický postup	Žáci si nejprve poslechnou písničku ze zvukového nosiče. Učitel při písničce ukazuje jednotlivé maňásky. Při dalším poslechu žáci budou vnímat, která slova v písničce slyšeli. Pokusí se společně vyjmenovat jednotlivé členy rodiny. Při jmenování učitel ukazuje jednotlivé maňásky. Po procvičení správné výslovnosti jednotlivých slov se naučí zpívat novou písničku společně za doprovodu CD nebo klavíru. Pro lepší zapamatování slov učitel vybere jednoho žáka, který při zpěvu ukazuje jednotlivé maňásky. V dramatizaci se střídají všechny děti.
Varianty	1. Maňásky lze využít také ke komunikaci o rodině. Žáci mohou ukazovat jednotlivé členy rodiny a popisovat: *Это мама. Это папа. Это сын. Это дочка.* Rovněž je může učitel využít při vzájemné komunikaci a procvičování otázky s tázacím zájmenem *Кто это?* Žáci mohou ve volné chvilce ve dvojicích procvičovat tyto větné konstrukce. Jeden žák se bude ptát, druhý odpovídá. Při správné odpovědi se role žáků vymění. 2. Maňásky můžeme využít pro dramatizaci pohádky O veliké řepě / dědeček, babička, vnučka /.Maňásky pejska, kočky a myšky lze vypůjčit z jiné lekce.

Název pomůcky	***Postavičky členů rodiny***

Vzdělávací cíl	Naučit žáky pojmenovat rusky členy rodiny. Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování nových slovíček Kompetence k řešení problémů – samostatné řešení komunikativních situací Kompetence komunikativní – vytváření komunikativních situací, rozvoj slovní zásoby, porozumění Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině Kompetence občanské – význam rodiny
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby. Rozumí jednoduchým větám. Pochopí obsah a smysl jednoduché konverzace.
Jazykové složky	Fonetika – rozvoj správné výslovnosti Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – písnička o rodině, poslech textu mluvený projev - povídání o rodině, převyprávění textu
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití papírových postav
Metodický postup	Žáci si nejprve poslechnou text *Кто это?* Při dalším poslechu může učitel manipulovat s papírovými postavičkami, aby žáci lépe pochopili význam některých slov. Po osvojení pojmenování členů rodiny mohou žáci již sami doplňovat čtení ukazováním postaviček. Žáci se pomocí těchto papírových loutek rychleji a hlavně hravou formou naučí pojmenovávat členy rodiny. Papírové loutky lze využít také při zpěvu písničky o rodině. Každý žák dostane jednu postavičku, při zpěvu ji vyzvedne do výšky, aby ji všichni viděli.
Varianty	1. Při popisu vlastní rodiny si může každý žák vytvořit na balicí papír velkou fotografii své rodiny. Ve výtvarné výchově si žáci mohou nakreslit vlastní pozadí / příroda, zahrada, pokoj, město /. Do této předem připravené předlohy si v hodině ruského jazyka doplní papírové postavičky podle členů své rodiny a ostatním tak mohou představit rodinu v místě, které má nejraději. 2. Papírové loutky mohou žáci využít i při nácviku básničky o rodině. Postupně ukazují tetu, strýce, babičku, dědečka, holčičku. *Вот тетя.* *Вот дядя.* *Вот бабушка.* *Вот дедушка.* *Вот Верочка моя.* *А вот и вся семья.* 3. Tyto papírové loutky lze využít při výuce oblečení – žáci pojmenovávají, co mají loutky na sobě / kalhoty, tričko,

	sukně, šaty, košile, apod./. Lze je použít i pro nácvik pojmenování barev / červená, modrá, žlutá, zelená, oranžová, hnědá, černá, atd./.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Rodinné album***
Vzdělávací cíl	Prostřednictvím kresby rozvíjet slovní zásobu dětí na téma Rodina .
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – efektivní způsoby učení slovíček Kompetence k řešení problémů – rozvoj samostatnosti Kompetence občanské – význam rodiny Kompetence pracovní – plnění úkolů dle pokynů
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova. Rozumí jednoduchým pokynům a větám, adekvátně na ně reaguje.
Jazykové složky	Grafologie – seznámení s tvary písmen azbuky Lexikologie – rozvoj slovní zásoby prostřednictvím názoru.
Řečové dovednosti	Poslech – popis rodiny podle předlohy Ústní projev – popis vlastního pracovního listu
Metodologie	Metoda ústní – monolog Metoda názorně –demonstrační – práce s obrazovým materiálem
Metodický postup	Každý žák obdrží pracovní list, který má předkreslené obrysy fotografií. Pod každou fotografií je napsané, kdo na ní je. Protože žáci neznají azbuku, je to první seznámení s písmeny azbuky. Lze s žáky vybírat písmenka, která jsou shodná s českými. Žáci do každého volného okénka dokreslí obrázek některého ze členů rodiny. Po nakreslení celého alba žák popíše své album užitím jednoduchých vět *Это моя мама. Это мой папа.*
Varianty	1. Pracovní listy si mohou žáci uložit do vlastního portfolio a využít je opět při výuce 12. lekce, kdy mohou pod obrázky dopsat sami prostřednictvím jednoduchých vět, kdo je na fotografii.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Dort***
Vzdělávací cíl	Pochopit bratrské dělení dortu podle příběhu. Dokreslit dort podle vlastní předlohy.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – vnímání cizího jazyka poslechem Kompetence k řešení problémů – vyhledávání informací k řešení problému, objevování různých variant řešení Kompetence komunikativní – porozumění různým textům a obrazovým materiálům Kompetence sociální a personální – jednání a chování Kompetence občanské – smysl pro spravedlnost Kompetence pracovní – plnění úkolů dle pokynů

Očekávaný výstup	Rozumí jednoduchým pokynům a větám, adekvátně na ně reaguje.
Jazykové složky	Fonetika – poslech s porozuměním Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – rozvoj sluchového vnímání s porozuměním
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda práce s textem – pracovní list, učebnice Metoda názorně-demonstrační – práce s obrazem
Metodický postup	Učitel přečte žákům text Rozděl dort. Žáci mohou sledovat obrázek v učebnici pro lepší pochopení obsahu textu. Žáci se mohou naučit nové slovní spojení *День рождения* – narozeniny. Na pracovním listu si potom každý nakreslí narozeninový dort, který dostal, nebo který by si přál.
Varianty	1. Pracovní list si mohou děti vložit do portfolia a využít ještě ve 12. lekci, kdy se podrobněji budou zabývat narozeninami. Mohou si do volného prostoru pod obrázkem dopsat, jaké dárky dostali k posledním narozeninám.

Název pomůcky	**Sada pracovních listů - *Ruce***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky jednoduchá říkadla. Rozvíjet slovní zásobu a mluvený projev žáků. Dokreslit prsty rukou podle říkadla.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojení říkadel Kompetence k řešení problémů – objevování variant řešení Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – mezilidské vztahy Kompetence občanské – tradice a kultura Kompetence pracovní – plnění úkolů dle pokynů
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně. Rozumí jednoduchým pokynům.
Jazykové složky	Fonetika – rozvoj správné výslovnosti Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – slovosled vět při přednesu
Řečové dovednosti	Poslech – sluchové vnímání s porozuměním, rozvoj slovní zásoby Ústní projev – přednes říkadel podle obrázků
Metodologie	Metoda ústní – monolog, rozhovor Metoda názorně-demonstrační – pracovní list
Metodický postup	Učitelka přečte žákům říkadla o prstech. Společně si vzpomenou, jaká říkadla říkají naše maminky dětem a naučí se říkadlo podobné našemu Vařila myšička kašičku. Děti si mohou na pracovní list dokreslit jednotlivé prsty. Stejným způsobem lze pracovat s dalšími říkadly o prstech.
Varianty	1.

	Pracovní listy si mohou děti uložit do portfolia a po naučení psací azbuky si mohou k jednotlivým listům dopsat říkadla.

5.2 Lekce č. 3 – *Zvířátka – moji kamarádi*

Třetí lekce patří opět do předazbukového období. Žáci se i nadále seznamují pouze ústně s novou slovní zásobou. Téma o zvířátkách je další oblíbené téma mladších dětí. Slovní zásoba může být spojena s obrázky zvířátek. Velmi zajímavé je pro děti naučit se, jak která zvířátka v ruském jazyce mluví.

Žáci se v této lekci naučí pojmenovat více než 20 zvířátek. Lekce je opět zaměřena především na audio-orální výcvik. Děti si mohou zahrát pohádku „Boudo, budko, kdo v tobě přebývá“ s různými zvířátky, které dokáží pojmenovat.

Cíl lekce	Seznámení s novou slovní zásobou. Nácvik intonace tázací věty bez tázacího zájmena. Rozvíjení dovednosti poslechu s porozuměním.
Slovní zásoba	*канарейка, корова, кот, кошка, кролик, курица, лошадь, морская свинка, овечка, овца, петух, попугай, поросенок, птичка, собака, утка, хомяк, цыпленок, гусь, коза, корова, он живет, я живу*
Větné konstrukce	*У меня (нас).....* *У тебя (вас).....* *У бабушки дома.....* *Бабушка живет в деревне.* *Я живу в городе.*

Název pomůcky	***Papírové loutky zvířátek***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky pojmenovat zvířata rusky. Rozvíjet slovní zásobu žáků. Využívat papírové loutky při dramatizaci.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby Kompetence komunikativní - poslech s porozuměním, rozvoj slovní zásoby, vytváření komunikativních situací Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby. Pochopí obsah a smysl jednoduché konverzace.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost

	Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – rozvoj sluchového vnímání s porozuměním, rozvoj slovní zásoby Ústní projev – rozvoj komunikativních dovedností při dramatizaci
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda dramatem – dramatizace pohádky Metoda názorně-demonstrační – pomůcky zvířat
Metodický postup	Učitel pustí žákům na zvukovém nosiči povídku Jak se prasátko naučilo mluvit. Při dalším poslechu mohou žáci hledat v učebnici obrázek, který se vztahuje k dané povídce. Společně si všichni česky řeknou, o čem povídka byla. Každý žák si vybere jedno zvířátko. Nejprve učitel s jedním žákem předvede danou povídku. Žáci si touto dramatizací zafixují větnou konstrukci *Корова, скажи.... /кошка, петух, коза, курица/*. Při hře si žáci opakují řeči jednotlivých zvířat.
Varianty	1. Papírové loutky zvířat lze využít při pohádce Boudo, budko, kdo v tobě bydlí. Pohádky se mohou zúčastnit všichni žáci. Při dramatizaci se mohou žáci seznámit se zvuky, které jednotlivá zvířátka vydávají: *Кот, кошка* *мяу - мяу* *Собака* *гав - гав* *Петух* *ку – ка – ре - ку* *Овечка* *бе – е - е* *Лошадь* *иго - го* *Птичка* *чир - чирик* *Поросенок* *хрю – хрю - хрю* *Гусь* *га – га - га* *Коза* *ме – е - е* *Корова* *му – у - у* 2. Loutky lze využít i na procvičení větné vazby *Как тебя зовут?* Každý žák si vybere jedno papírové zvířátko. Žáci se rozptýlí po třídě, chodí a když potkají nějaké zvířátko, zeptají se *Как тебя зовут*? Druhé zvířátko mu odpoví a zeptá se také. Žáci si tak hravou formou osvojují názvy zvířat. 3. Loutky zvířat je možné využít v dalších lekcích na pojmenování barev.

Název pomůcky	**Domino – *Zvířátka***
Vzdělávací cíl	Prostřednictvím hry procvičovat znalost zvířat. Rozvíjet zrakové vnímání, soustředěnost a postřeh.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – vhodný způsob osvojování slovíček Kompetence k řešení problémů – vhodné způsoby řešení

	Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozumí jednoduchým pokynům a větám.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – pojmenování zvířátek na dominových kostkách
Metodologie	Didaktická hra
Metodický postup	Tuto hru hrají dva až čtyři žáci. Žáci si určí, v jakém pořadí budou hrát. Na středu stolu budou kostky domina otočené obrázek k desce stolu. První žák si vylosuje dominovou kostku a pojmenuje zvířátka. Další žák losuje dominové kostky do té doby, než najde jedno ze zvířátek shodné s předešlou kostkou. Vyhrává ten, kterému nezůstane žádná dominová kostka.
Varianty	1. Dominové kostky lze využít pro nácvik a procvičování slovíček zvířat. Každý si vybere jednu dominovou kostku a pojmenuje zvířátka, která na kostce jsou. Může také říci, jak daná zvířátka mluví. 2. Dominové kostky mohou být využity ve 12. lekci. Každý žák dostane několik kostek domina a napíše rusky pojmenování daných zvířat.

Název pomůcky	**Společenská hra – *Zvířátka***
Vzdělávací cíl	Upevňovat znalost slovíček a zvuků zvířat.
Klíčové kompetence	Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby a porozumění Kompetence k řešení problémů – dodržování pravidel hry Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně. Rozumí jednoduchým pokynům.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost názvů a zvuků zvířat Lexikologie – upevňování slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – fixování slovní zásoby Ústní projev – pojmenování zvířátek, jak zvířátka dělají
Metodologie	Didaktická hra Metoda názorně-demonstrační – společenská hra
Metodický postup	Tuto hru mohou hrát dva až čtyři žáci. Každý žák ze čtveřice si vybere figurku. První hodí kostkou a posune figurku podle hodu. Pokud stoupne na oranžové políčko, pojmenuje blízké zvíře. Pokud stoupne na růžové políčko, vysloví zvuk tohoto zvířete. Pokud stoupne na červené políčko, hraje znovu. Pokud stoupne na políčko černé, jednou se zdrží hry. Modrá políčka jsou bez úkolu i bez postihu. Jestliže žák daný úkol nesplní, musí se vrátit na začátek hry. Vyhrává ten, kdo dojde první do cíle.
Varianty	1.

	Hru je možné využít na procvičování ruského pojmenování zvířat v počáteční etapě nebo na procvičování pojmenování barev. 2. Žáci si v dalších lekcích mohou vymyslet úkoly, které budou plnit. Např. pokud vstoupí na černé políčko, zazpívají písničku nebo přednesou básničku. Pokud vstoupí na oranžové políčko, vylosují si obrázek a pojmenují předměty na obrázku. Lze také využít karty s nápisem různých témat. Pokud žák vstoupí na políčko určité barvy, vylosuje si kartu a pokusí se říci alespoň 10 slovíček na vybrané téma. Hru je možné využívat ve kterékoli z lekcí.

Název pomůcky	***Obrázky a omalovánky zvířátek***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet a upevňovat slovní zásobu žáků. Posilovat zrakové vnímání, rozvíjet rychlou reakci a pohotovost.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby pomocí názorných obrázků Kompetence k řešení problémů – samostatnost a úsudek Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce při posílání obálek
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně. Rozumí jednoduchým pokynům a větám, adekvátně na ně reaguje.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – opakování pojmenování zvířátek Ústní projev – pojmenování zvířátek Písemný projev – zapisování zvířat, vykreslování zvířátek
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití pomůcek Didaktická hra
Metodický postup	Obrázky mohou být využity pro seznámení s novými slovíčky – pojmenování zvířat. Po dostatečném procvičení názvů může učitel vložit obrázky do obálek, ve kterých jsou vystříhané díry jako v sýru. Posílá postupně obálky po třídě. U nikoho se nesmí obálky dlouho zastavit, jen projde rukama a žák si česky /později v dalších lekcích rusky/ zapíše, které zvíře si myslí, že v obálce je. Na závěr si všichni společně zkontrolují, kdo poznal nejvíce zvířat a společně si je rusky pojmenují.
Varianty	1. K barevným obrázkům je sada omalovánek se zvířátky. Při nácviku jednotlivých slovíček může učitel nakopírovat omalovánky žákům. Žáci si je mohou po zvládnutí za odměnu vykreslit. Omalovánky je možné využít i jako

	odměna za splnění určitého úkolu. 2. Vykreslená zvířátka si mohou žáci vystřihnout, podlepit a vytvořit tak loutky zvířátek pro dramatizaci.

Název pomůcky	***Dřevěná domácí zvířata***
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost pojmenování domácích zvířat.
Klíčové kompetence	Kompetence komunikativní – upevňování slovní zásoby, vytváření komunikativních situací Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby. Rozumí jednoduchým pokynům a větám, adekvátně na ně reaguje.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – dramatizace pohádky, popis statku Ústní projev – dramatizace pohádky, popis statku
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití pomůcek
Metodický postup	Při povídání o zvířátkách může učitel využít dřevěné hračky pro motivaci. Může představit babičku a dědečka, kteří bydlí na venkově a chovají spoustu zvířátek. Postupně může stavět statek a přidávat zvířátka. Společně si mohou děti připomenout, jak jednotlivá zvířátka mluví. Také si mohou česky připomenout, jaký mají jednotlivá zvířata užitek. Po naučení pojmenování zvířat mohou děti sami představovat jednotlivá zvířata užitím větných konstrukcí *Я живу в деревне. У нас....*
Varianty	1. Dřevěná zvířátka může učitel využít pro dramatizaci pohádky Boudo, budko. Zvířátka přizpůsobí těm, která jsou v sadě. Žáci si při dramatizaci procvičí pojmenování zvířat, jak zvířata mluví a jednoduché věty při komunikaci. Dramatizace, při které žáci vystupují za jednotlivá zvířátka, odbourává strach z komunikace. 2. Zvířata lze využít také při nácviku barev. Žáci mohu popisovat, jakou má které zvíře barvu.

Název pomůcky	**Knížka *Náš dvůr***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky správně popsat a pojmenovat domácí zvířata a mláďata.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – orientace v knize Kompetence komunikativní – užití nové slovní zásoby
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně. Rozumí jednoduchým pokynům a větám.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost

	Grafologie – zapisování názvů zvířat /13. lekce/ Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – rozvoj sluchového vnímání s porozuměním Čtení – přiřazování kartiček k jednotlivým obrázkům Ústní projev – popis obrázků se zvířaty a jejich mláďaty Písemný projev – zapisování názvů zvířat a jejich mláďat
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití knihy
Metodický postup	Knížku *Náš dvůr* může učitel využít ve třetí, ale také ve třinácté lekci. Knížku lze v této lekci využít k procvičování a fixaci pojmenování jednotlivých zvířat. Žáci mohou „číst“ názvy zvířat podle obrázku, mohou s knížkou ostatním vyprávět, jaká zvířata mají doma nebo u babičky, jaká už viděli na vlastní oči.
Varianty	1. Knížku může učitel nakopírovat a využít pro hru Bingo. Žáci si tak častým hraním zafixují pojmenování zvířat a jejich mláďat. Při nácviku barev si pak žáci mohou obrázky Binga vykreslit. 2. Ve třinácté lekci může učitel napsat tiskacím a psacím písmem pojmenování jednotlivých zvířat a jejich mláďat a žáci potom mohou číst kartičky a přiřazovat je ke zvířatům a mláďatům. Procvičí si tak čtení a rozlišování psacího a tiskacího písma. Kartičky může využít i pro zapsání slovíček do slovníčku, poslouží tak žákům jako vzor. Také může nakopírované obrázky a kartičky využít ke hře Pexeso. Žáci hledají obrázek a název zvířete. 3. Ve třinácté lekci učitel může nakopírovat jednotlivé obrázky zvířat a mláďat žákům, ti si je mohou nalepit do sešitů a připsat název. Procvičí si tak písemný projev na známých slovíčkách.

Název pomůcky	**Dřevěné puzzle – *Statek***
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost pojmenování domácích zvířat.
Klíčové kompetence	Kompetence komunikativní – naslouchání, porozumění řeči druhých, rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby. Pochopí obsah a smysl jednoduché, pomalé a pečlivě vyslovované konverzace dvou osob s dostatkem času pro porozumění.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost a intonace Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – konverzace druhých Ústní projev – konverzace, rozvoj a upevnění slovní zásoby

Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití pomůcek
Metodický postup	Dřevěné puzzle můžeme využít při nácviku pojmenování zvířat, jak zvířata mluví, která zvířata mají děti doma nebo u babičky. Učitel je může využít pro motivaci dětí. Žáci mohou skládat celý statek a popisovat, která zvířátka na statku bydlí, jak mluví. Pro navození pravé atmosféry statku slouží podkladová deska.
Varianty	1. Dřevěné puzzle lze využít pro dramatizaci pohádky Boudo, budko nebo při zpěvu písniček o zvířátkách. 2. Ve třinácté lekci může učitel propojit ústní a písemný projev. Dřevěná zvířata doplní sadou vyrobených karet s názvy zvířat a žáci mohou přiřadit zvíře ke správné kartě. Může tak také procvičovat znalost slovíček, která žáci s SPU nemusí psát, ale pouze přiřazují.

Název pomůcky	**Domino – *O veliké řepě***
Vzdělávací cíl	Prostřednictvím hry procvičovat znalost zvířat a postav u pohádky O veliké řepě. Posilovat zrakové vnímání.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – zhodnocení vědomostí Kompetence komunikativní – slovní zásoba Kompetence k řešení problémů – vhodné způsoby řešení Kompetence pracovní – dodržování pravidel hry
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně. Rozumí jednoduchým pokynům a větám.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – Rozvoj sluchového vnímání s porozuměním – pohádka O veliké řepě Ústní projev – popisování kostek domina, dramatizace pohádky
Metodologie	Didaktická hra – domino Metoda dramatu – dramatizace pohádky
Metodický postup	Žáci se rozdělí do čtveřic. Určí si pořadí, ve kterém budou hrát. Na středu stolu budou dřevěné kostky domina otočené obrázky k desce stolu. První žák si vylosuje dominovou kostku. Další hráč losuje do té doby, než najde obrázek shodný s předešlou kostkou. Při každém losování kostky každý pojmenuje zvířata nebo postavy z pohádky O veliké řepě. Vyhrává ten hráč, kterému nezůstane žádná dominová kostka.
Varianty	1. Dominové kostky lze využít k procvičování pohádky O veliké řepě. 2. Kostky může učitel využít k procvičování a opakování

	slovíček. Každý žák si vylosuje jednu kostku a pojmenuje osoby nebo zvířata, které na kostce jsou. V dalších lekcích mohou děti názvy zapisovat. Každá dvojice dostane do lavice několik kostek a budou se snažit co nejdříve a bez chyby napsat názvy na list papíru. Vyhrává dvojice, která bude mít jako první bez chyby napsaná slova.

Název pomůcky	***Dřevěné kostky***
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost pojmenování domácích zvířat a mláďat. Hledat dvojice zvířat, které k sobě patří.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – způsoby osvojování slovíček Kompetence k řešení problémů – vyhledávání dvojic Kompetence komunikativní – pojmenování zvířat Kompetence sociální a personální – spolupráce ve dvojici
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně.
Jazykové složky	Fonetika – rozvoj správné výslovnosti Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – pojmenování zvířat a mláďat
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – užití pomůcek
Metodický postup	Jeden žák nebo dvojice v lavici dostanou dřevěné kostky a pokusí se složit obrázek domácího zvířete. Po složení obrázku pojmenuje zvíře, které složil. Pokud žáci budou pracovat ve dvojicích, může jeden skládat zvíře a druhý mládě.
Varianty	1. Učitel může obrázky z kostek okopírovat a rozstříhat stejně jako kostky. Může tak mít dostatek materiálu pro všechny žáky. Kdo splní zadaný úkol, může si ve volné chvíli skládat obrázky zvířátek. 2. Kostky lze využít pro nácvik barev a především při nácviku počítání do 10. Žáci mohou skládat kostky do výšky podle zadání počtu. Především žáci s SPU potřebují propojení všech smyslů.

Název pomůcky	**Bingo – *Zvířata***
Vzdělávací cíl	Procvičovat a upevňovat slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – způsob osvojování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – výběr karet Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozumí jednoduchým pokynům.
Jazykové složky	Fonetika – poslech správné výslovnosti Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – posílení sluchového vnímání, postřeh
Metodologie	Metoda slovní – monolog

	Metoda názorně-demonstrační – využití kartiček Didaktická hra
Metodický postup	Každý žák obdrží nakopírovaný list s obrázky zvířat. Všechny obrázky si rozstříhá. Žáci si vyberou ze skupiny obrázků 9 kartiček. Kartičky si rozloží na lavici. Učitelka postupně vyslovuje rusky zvířata, pokud žák zjistí, že slovo je totožné s obrázkem, obrázek otočí. Vyhrává ten, kdo nejdříve otočí všechny karty. V té chvíli vykřikne BINGO!
Varianty	1. Obměnou může být, že roli učitele převezme některý žák. Ten se snaží o správnou a srozumitelnou výslovnost slov. Jestliže říká slova žák, učitel by měl po něm znovu zopakovat slovo, aby žáci slyšeli vždy správnou výslovnost.

5.3 Lekce č. 7 - *Azbuka*

Sedmá lekce uvádí azbukové období. Žáci se v ní seznamují s azbukou, názvy jednotlivých písmen se učí pomocí písničky. Žáci se seznamují ihned jak s psací, tak tiskací formou azbuky. Sami by měli dojít k tomu, že některá písmena se shodují s českými, jiná se stejně píší, ale jinak vyslovují a některá jsou zcela nová. Kromě toho existují také písmena, která neoznačují žádný zvuk.

Ústní projev je od této lekce propojován s projevem písemným. Naučit se ruskou azbuku činí některým žákům potíže, protože má zcela jinak uspořádaná písmena. Z toho důvodu jsme připravili několik pomůcek a pracovních listů, které pomohou žákům se zvládnutím azbuky.

Cíl lekce	Seznámení s azbukou. Hledání shod a rozdílů s českou abecedou. Opakování a rozvíjení slovní zásoby.
Slovní zásoba	*билет, кино, велосипед, гитара, калькулятор, кассета, компакт-диск, компьютер, кукла, лыжи, мобильный телефон, мяч, ролики, роликовая доска, фотоаппарат, ничего*
Větné konstrukce	*Что у тебя? У меня.....*

Název pomůcky	*Kostky s azbukou*
Vzdělávací cíl	Procvičovat písmena a hlásky ruské azbuky. Skládat slova a věty z kostek. Posilovat zrakové a hmatové vnímání.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování znaků azbuky Kompetence k řešení problémů – skládání vět Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Fonetika – výslovnost hlásek Grafologie – grafická podoba písmen Gramatika – sestavování správných tvarů slov, užití správných písmen ve slově
Řečové dovednosti	Poslech – rozvoj sluchového vnímání s porozuměním Čtení – rozvoj zrakového vnímání, čtení písmen azbuky
Metodologie	Metoda názorně-demonstrační – užití kostek Didaktická hra
Metodický postup	Jednotlivec, dvojice nebo skupinka žáků dostanou sadu kostiček s ruskou azbukou. Podle zadání učitelky budou hledat písmena, skládat co nejrychleji a bez chyby vyslovené slovo nebo větu.
Varianty	1. Kostky lze využít i pro nácvik nových slovíček. Žáci si je složí, aby si uvědomili, ze kterých písmen se slovo skládá. 2. Kostky můžeme využít i pro zkoušení znalosti písmen azbuky ve dvojicích. Každá dvojice dostane šest kostek. Jeden z dvojice kostky v dlaních protřepe, hodí a druhý přečte všechna písmenka. Po přečtení se role žáků vymění.

Název pomůcky	*Housenka*
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost písmen azbuky. Sestavit housenku podle pořadí písmen v azbuce.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování pořadí písmen Kompetence k řešení problémů – hledání potřebných písmen azbuky, složit písmena ve správném pořadí Kompetence sociální a personální – spolupráce
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu písmen.
Jazykové složky	Fonetika – výslovnost hlásek Grafologie – znaky azbuky
Řečové dovednosti	Poslech – rozvoj sluchového vnímání s porozuměním Čtení – rozvoj zrakového vnímání s porozuměním, čtení písmen azbuky
Metodologie	Metoda názorně-demonstrační – užití jednotlivých dílů Didaktická hra
Metodický postup	Žáci dostanou jednotlivé díly housenky. Na každém dílku je napsané jedno písmeno ruské azbuky – malé a velké

	tiskací. Úkolem žáků je poskládat housenku v pořadí písmen azbuky. Při procvičování žákům pomůže znalost písničky Azbuka.
Varianty	1. Těžší variantou je odebrání některých písmen z housenky. Žáci musí složit celou housenku a zjistit, která písmenka se ztratila a mezi kterými písmeny se v azbuce nachází. 2. Po zvládnutí znalosti ruských řadových číslic můžeme housenku využít při zadávání otázek typu: *Которая буква первая, пятая....?*

Název pomůcky	***Pexesa* – Papírové a dřevěné**
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost slovíček. Posilovat zrakové vnímání při vyhledávání dvojic obrázků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – vyhledávání dvojic Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce
Očekávaný výstup	Vyslovuje a čte foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby. Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Grafologie – písemná podoba slovní zásoby Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – rozvoj zrakového vnímání, tiché čtení slov na obrázku Ústní projev – opakování slovní zásoby
Metodologie	Didaktická hra
Metodický postup	Žáci si určí, v jakém pořadí budou hrát. Na stole budou všechny kartičky otočené obrázkem k desce stolu. Kdo tipuje, otočí kartičku, řekne nahlas slovíčko a vybírá další kartičku s obrázkem. Pokud je stejná, bere obě karty a pokračuje ve hře. Pokud jsou karty rozdílné, otočí je zpět a ve hře pokračuje další hráč. Na konci hry si každý spočítá dvojice karet. Vyhrává ten, kdo má více karet. Dřevěné pexeso je bez napsaných slov, žáci musí pojmenovat jen podle obrázku.
Varianty	1. Po zvládnutí znalosti všech slovíček můžeme hru ztížit tím, že pokud žák špatně pojmenuje obrázek, nesmí pokračovat a hraje další hráč. 2. Obrázky můžeme použít k procvičování slovíček. Pokud žák dostane kartičku s českým slovem, přečte ho a přeloží do ruštiny. Pokud dostane kartu s ruským slovem, přeloží ho do češtiny. U dřevěného pexesa žák pouze vybírá obrázky a hned překládá do ruštiny.

Název pomůcky	***Bingo* se známou slovní zásobou**
Vzdělávací cíl	Posilovat sluchové vnímání při poslechu slov.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – fixace slovní zásoby formou hry Kompetence k řešení problémů – dodržování pravidel hry Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozumí jednoduchým pokynům.
Jazykové složky	Fonetika – poslech s porozuměním, správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – rozvoj sluchového vnímání s porozuměním, sluchová analýza
Metodologie	Didaktická hra
Metodický postup	Každý žák dostane nakopírovaný list s 24 obrázky. Obrázky si rozstříhá. Ze skupiny obrázků si vybere devět kartiček a rozloží si je na lavici. Učitelka postupně vyslovuje všechny slovíčka. Pokud žák uslyší slovo shodné s obrázkem, kartičku otočí. Jakmile otočí poslední kartičku, vykřikne Bingo!
Varianty	1. Obměnou hry může být, že učitelka si určí jednoho žáka, který čte všechna slovíčka ostatním. Snaží se o správnou a srozumitelnou výslovnost. 2. Kartičky lze využít k procvičování a zkoušení slovíček.

Název pomůcky	**Sada pracovních listů – *Azbuka***
Vzdělávací cíl	Procvičit znalost písmen azbuky. Spojit písmena azbuky ve správném pořadí.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování pořadí písmen azbuky Kompetence k řešení problémů – spojování Kompetence pracovní – činnosti dle pokynů
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu písmen.
Jazykové složky	Grafologie – grafická podoba azbuky
Řečové dovednosti	Čtení – posilování zrakového vnímání při tichém čtení písmen azbuky
Metodologie	Didaktická hra
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s obrázkem, který je nedokončený. Úkolem žáka bude postupně spojit písmena azbuky tak, jak následují. Kdo správně spojí všechna písmena, tomu se odkryje obrázek, který si může vybarvit podle vlastní fantazie nebo podle ústního zadání učitele.
Varianty	1. Pracovní list může učitel využít pro zjištění znalosti písmen azbuky. Žáci mohou dle diktátu barevně rozlišovat písmena – samohlásky, souhlásky.

Název pomůcky	***Kolo štěstí***
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost slovní zásoby žáků. Vymyslet co nejvíce slov, která začínají určitou hláskou.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – fixace slovní zásoby dle obrázků Kompetence k řešení problémů – vymýšlení slov Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Vyslovuje a čte foneticky správně. Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost slov Grafologie – čtení písmen Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – procvičovat znalost slovíček dle obrázků, vymýšlení slov
Metodologie	Didaktická hra
Metodický postup	Jeden žák roztočí kolo štěstí. Na kterém obrázku se šipka zastaví, ten musí ostatní co nejrychleji pojmenovat rusky. Kdo jako první pojmenuje, ten točí dále. Na druhé straně kola jsou písmena ruské azbuky. Učitel roztočí kolo, na kterém písmenku se šipka zastaví, žáci vymýšlí co nejvíce slov, která daným písmenem začínají.
Varianty	1. Kolo štěstí lze využít po celý školní rok. Učitel si může vyrobit více kol s obrázky slovní zásoby, kterou si žáci postupně osvojují. 2. Kolo štěstí může učitel využít pro zkoušení slovní zásoby. Žák si sám točí slovíčka, která překládá do ruštiny. 3. Po zvládnutí dostatečného množství slov z různých témat mohou žáci hrát hru se slovy. Žáci se rozdělí na skupinky. Každá skupina dostane list rozdělený na určitý počet sloupců. V každém sloupci bude napsané určité téma. Podle vylosovaného písmena žáci vymyslí ke každému tématu co nejrychleji jedno slovo, které začíná vylosovaným písmenem.

5.4 Lekce č. 10 - *Jak se jmenuješ?*

Desátá lekce je zaměřená na seznamování a představování. Žáci se seznamují s písemnou podobou hlásek *б, д, з, и, е*, vyhledávají daná písmena v textu, učí se je napsat. V lekci je možné využívat situace z běžného života, žáci se seznamují s typickými ruskými jmény.

<u>Cíl lekce</u> Čtení a výslovnost párových tvrdých a měkkých

souhlásek.

Čtení jotovaného písmene *е*.

Nepřízvučné *а, о* v první slabice před přízvukem.

Intonace tázací otázky bez tázacího slova.

Intonace oznamovací věty.

Slovní zásoba — *дома, как, не, нет, да, меня, тебя, он, она*

Větné konstrukce — *Как тебя зовут? Меня зовут....*

Кто это? Это....

Это....? Да, это..... Нет, это не.....

Název pomůcky	***Postavičky kamarádů***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky pojmenovat ruské kamarády. Rozvíjet slovní zásobu a komunikativní dovednosti žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – uplatnění vědomostí v praktickém životě Kompetence komunikativní – rozhovory Kompetence sociální a personální – spolupráce Kompetence občanské – společenské normy a tradice
Očekávaný výstup	Aktivně se zapojí do jednoduché konverzace, pozdraví a rozloučí se, poskytne požadovanou informaci. Vyslovuje foneticky správně.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – rozvoj slovní zásoby, představování kamarádů, konverzace
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – využití postaviček
Metodický postup	Pomocí papírových loutek se žáci jednodušší a především hravou formou naučí pojmenovávat ruské kamarády. Poslouží také k odstranění obav z konverzace, žáci vystupují jako papírový kamarád. Při konverzaci si vybere každý jednu postavičku a představuje se jako ona. Pomocí loutek může ostatním představit své kamarády.
Varianty	1. Papírové postavičky mohou být využity k procvičování barev nebo názvů oblečení. Žáci si vyberou jednu postavičku a popisují, co má na sobě.

Název pomůcky	***Karty se jmény dětí***
Vzdělávací cíl	Vyhledávat dvojice jmen – krátký a dlouhý tvar. Rozvíjet zrakové vnímání.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování krátkých a dlouhých

	tvarů jmen Kompetence k řešení problémů – vyhledávání dvojic Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost jmen Grafologie – grafická podoba jmen Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – krátké a dlouhé tvary jmen
Řečové dovednosti	Poslech – sluchová analýza jmen Čtení – zraková analýza jmen Ústní projev – správná výslovnost jmen
Metodologie	Didaktická hra Metoda práce s textem – karty se jmény
Metodický postup	Každý žák dostane kartičku se jménem. Žáci se rozptýlí po třídě a hledají druhou verzi jména. Kdo najde dvojici, položí ji na zem před tabulí. Po nalezení všech dvojic společné čtení jmen, určení českého synonyma. Kartičky lze využít i na procvičování znalosti čtení.
Varianty	1. Kartičky se jmény je možné využívat i v rozhovorech žáků na téma seznamování nebo představování. Každý si vylosuje jednu kartičku se jménem. Při rozhovoru potom užívá jméno, které si vylosoval.

Název pomůcky	***Kartičky se slovíčky***
Vzdělávací cíl	Procvičovat slovní zásobu.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – vlastní vhodný styl učení Kompetence k řešení problému – překlad slov Kompetence komunikativní – upevňování slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve dvojici
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům se vztahem k osvojovaným tématům.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Poslech – vnímání slov, které říká druhý z dvojice Čtení – slova na kartičkách Ústní projev – vyslovování slovíček
Metodologie	Metoda ústní – dialog Metoda práce s textem – kartičky se slovíčky
Metodický postup	Žáci se rozdělí do dvojic. Dostanou několik kartiček, které mají z jedné strany napsané slovíčko česky, z druhé strany rusky. Jeden ukáže kartičku se slovíčkem, druhý přeloží / z češtiny do ruštiny nebo z ruštiny do češtiny /. Žáci se střídají, pokud slovíčko jeden z nich neuhodne, vrací se zpět do hromádky kartiček.
Varianty	1. Kartičky se slovíčky se mohou využít také ke zkoušení písemného projevu. Každá dvojice dostane několik

	kartiček se slovíčky z dané lekce. Slovíčka si přeloží , překlad slovíček zapisují / české i ruské /. 2. Stejným způsobem jsou připraveny kartičky se slovíčky ke 12. a 13. lekci.

Název pomůcky	***Rozbitá vajíčka***
Vzdělávací cíl	Najít dvojice slov, které k sobě patří. Rozvíjet a upevňovat slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – přiřazování dvojic Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům se vztahem k osvojovaným tématům.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – česká a ruská slovíčka Ústní projev – hlasitý překlad slovíček
Metodologie	Metoda práce s textem – půlky vajíček
Metodický postup	Žáci dostanou rozbitá vajíčka, která se pomíchala. Jejich úkolem bude najít půlky, které k sobě patří. Nejlehčí varianta / různý řez / slouží pro osvojení nových slovíček, těžší varianta / stejný řez / slouží k procvičování. Půlky vajíček můžeme využít také k překladu slovíček/ z ruštiny do češtiny a naopak /. Tuto pomůcku lze využít ke zkoušení slovíček, k procvičování a osvojování nových slovíček.
Varianty	1. Půlky vajíček můžeme schovat kdekoli ve třídě. Úkolem žáků bude najít co nejvíce dvojic, které k sobě patří. Vyhrává ten, kdo najde nejvíce dvojic. Žáci mohou být rozděleni do dvou skupin. 2. Stejným způsobem jsou vyrobeny vajíčka ke 12. lekci – Rodina a ke 13. lekci – Zvířata.

Název pomůcky	***Budík***
Vzdělávací cíl	Najít dvojice slov, které k sobě patří. Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – hledání dvojic Kompetence komunikativní – využití osvojených dovedností Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům se vztahem k osvojovaným tématům.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – upevňování slovní zásoby

Řečové dovednosti	Čtení – slova na budíku česká a ruská Ústní projev – užití slov v jednoduchých větách
Metodologie	Metoda ústní – popis Metoda názorně-demonstrační – pomůcka s ciferníky
Metodický postup	Podle probíraného tématu si učitel přichystá ciferník s úkoly. Rodina – žáci hledají dvojice slov / rodiče, prarodiče, děti, vnoučata apod. / nebo přiřazují slovíčka česká k ruským. Žáci mohou pracovat i ve dvojicích, z každé strany budíku bude jiný ciferník. Po splnění úkolu se mohou vyměnit, nebo mohou zkontrolovat splněný úkol spolužákovi. Pomůcku můžeme využít jak pro volný čas / např. kdo bude brzy hotov se zadanými úkoly /, tak pro společný úkol / každý najde jednu dvojici/.
Varianty	1. Ciferník budíku můžeme využít také pro skupinovou práci žáků. Žáky rozdělíme do dvou skupin. Každá skupina bude mít přidělen jeden ciferník. Učitel schová ve třídě karty se slovíčky napsanými psacím písmem. Pokud budou na ciferníku pouze ruská slovíčka, může na karty napsat jejich české překlady. Pokud budou na ciferníku slovíčka česká i ruská, žáci budou hledat pouze jejich tvary psané psacím písmem. 2. Ve 12. lekci, kde se žáci učí čísla od 1 do 10 můžeme použít kolo s hodinami. Děti se rády naučí také čísla 11 a 12. Pro tuto lekci je připraveno i kolo se slovní zásobou. Stejně tak si můžeme připravit slova z dalších lekcí.

Název pomůcky	***Domečky***
Vzdělávací cíl	Najít dvojice slov psané tiskacím a psacím písmem. Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování grafického tvaru slov Kompetence k řešení problémů – překlad slov Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům se vztahem k osvojovaným tématům.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost nových slov Grafologie – grafický zápis slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – správný tvar psaných slov
Řečové dovednosti	Poslech – posílení sluchového vnímání Čtení – posílení zrakového vnímání Ústní projev – opakování slovíček Písemný projev – zapisování slovíček, užití znaků
Metodologie	Metoda názorně-demonstrační – pomůcka se slovíčky
Metodický postup	Podle probíraného tématu si učitel vytiskne a napíše nová slovíčka. Slovíčka umístí do barevných domečků / do

	horního otvoru tiskací, do spodního psací /. Po společném přečtení žáci zvládnou zapisování slovíček samostatně. Pokud žák potřebuje poradit s konkrétním slovíčkem, stačí ohlásit číslo domečku, ve kterém slovíčko je. Tato slovíčka by měla být v domečcích po dobu, dokud si je děti nezafixují.
Varianty	1. Tyto domečky lze využít k zapisování slovíček všech lekcí, je třeba vytvořit si dostatečnou zásobu slov.Mohou sloužit jako domeček pro slovíčka na přání, která nejsou v učebnici. 2. Domečky lze využít také k opakování starších slovíček.Učitel žáky rozdělí na 2 skupiny, jedna skupina překládá slovíčka z domečků 1 – 4, druhá z 5 – 8.Při překladu dáváme do domečků pouze slovíčka tiskací, do každého domečku tak můžeme dát 2 slovíčka. 3. V pozdějších lekcích využijeme barevné domečky k procvičování barev / Jakou barvu má domeček č. 1? / 4. Stejným způsobem jsou připraveny karty se slovíčky ke 12. a 13. lekci.

Název pomůcky	**Společenská hra – *Kvarteto se jmény***
Vzdělávací cíl	Najít čtveřice obrázků, které k sobě patří. Rozvíjet slovní zásobu žáků, seznamovat je se psanou podobou jmen.
Klíčové kompetence	Kompetence k řešení problémů – vhodná taktika Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Aktivně se zapojí do jednoduché konverzace.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost jmen Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – analýza slov na kartách Ústní projev – zadávání otázek, správná výslovnost jmen
Metodologie	Metoda ústní – rozhovor Metoda názorně-demonstrační – využití karet kvarteta
Metodický postup	Žáci se rozdělí do skupin po dvou až čtyřech. Každý hráč dostane čtyři karty, zbytek karet zůstane uprostřed stolu na hromádce. První žák si vyžádá od libovolného spoluhráče kartu s určitým jménem. Pokud ji spoluhráč má, musí mu ji dát a žák pokračuje v dalším výběru. Pokud ji nemá, musí si žák vzít kartu z hromádky a ve hře pokračuje další. Cílem hry je sesbírat co největší počet čtveřic karet se stejným jménem.
Varianty	1. Karty je možné využít k procvičování čtení jmen, popř. k nácviku psaní. Učitel může žákům karty nakopírovat a

	ti si je mohou popsat a vykreslit.

Název pomůcky	**Sada pracovních listů – *Nová písmena***
Vzdělávací cíl	Přiřadit obrázky a slova k danému novému písmenu. Posilovat zrakové vnímání při rozlišování grafických tvarů písmen a slov. Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – způsob osvojování nových slov Kompetence k řešení problémů – přiřazování
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov. Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci.
Jazykové složky	Grafologie – tvary písmen Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – první písmeno ve slově
Řečové dovednosti	Čtení – nové písmeno, slova na pracovním listu Psaní – spojování obrázků a slov s písmenem
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovním list s daným novým písmenem. Jeho úkolem bude najít v napsaných slovech zastoupené dané písmeno. Ve spodní části pracovního listu bude hledat zastoupená písmena v obrázku, aby si uvědomil toto zastoupení bez zrakového vnímání písmen. Slova a obrázky, které přiřadí k danému písmenu, si poté vykreslí. Nehodící se slova a písmena přeškrtne.
Varianty	1. Stejné pracovní listy jsou připraveny pro 13. lekci.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Kdo kde bydlí?***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet zrakové vnímání při procházení labyrintem. Procvičovat psaní jmen.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – přepis slov z tiskací abecedy do psací Kompetence k řešení problémů – cesta labyrintem Kompetence komunikativní – porozumění textům Kompetence občanské – vztah k rodnému městu
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů a využívá je při své práci. Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost jmen Grafologie – přepis jmen z tiskacího do psacího písma Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – jména dětí Písemný projev – psaní jmen v azbuce
Metodologie	Metoda ústní – rozhovor, monolog Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list, který navazuje na cvičení v učebnici. Společně si všichni přečtou jména dětí a jména měst, ve kterých bydlí. Úkolem žáka bude najít

	cestu od kamaráda k městu, ve kterém bydlí. Pod název města potom napíše jméno kamaráda psací azbukou. Kdo úkol správně splní, může si kamarády vykreslit.
Varianty	1. Pracovní list mohou žáci doplnit psanými větami o jednotlivých dětech. Naučí se tak odpovídat na otázku: *Кто где живет?* *Миша живет в Праге.* 2. Učitel může žáků rozdat nastříhané obrázky s dětmi. Žáci si je mohou nalepit do sešitu a vymýšlet věty o tom, kde kdo bydlí, podle vlastní fantazie. Před psaním by si měli společně vybrat jména měst, které jim učitel napíše na tabuli, aby se seznámili s grafickou podobou.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Otázky a odpovědi***
Vzdělávací cíl	Najít správnou odpověď k otázce. Vybrat z textu jména dětí a přepsat je psacím písmem. Rozvíjet dovednost psaní.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – porozumění textu, využití osvojené slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – hledání odpovědí Kompetence komunikativní – formulace otázek a odpovědí
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům a jednoduchým větám se vztahem k osvojovanému tématu. Obměňuje známé texty se zachováním smyslu textu.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při čtení Grafologie – přepis jmen Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – odpověď na otázku, tvoření otázek a odpovědí
Řečové dovednosti	Čtení – otázky a odpovědi, jména dětí Ústní projev – odpovídání na otázky Písemný projev – psaní jmen dětí azbukou
Metodologie	Metoda ústní – rozhovor Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Žáci dostanou pracovní list, na kterém jsou pomíchané otázky a odpovědi. Nejprve si všichni společně přečtou všechny věty a přeloží je. Po důkladném ústním splnění úkolu budou žáci samostatně písemně řešit pracovní list. Po splnění úkolu mohou žáci zkoušet vlastní odpovědi na otázky. Po vyřešení žáci vyberou všechna jména dětí, která napíšou na řádky pod větami. Pokud zbude místo, mohou připsat ještě další jména dle vlastní fantazie.
Varianty	1. Žáci si mohou vybírat jednotlivé otázky ze seznamu a využít je pro konverzaci se spolužákem. Odpovědi si mohou žáci vytvářet sami podle pravdy nebo vymyšlené. 2.

	Stejným způsobem jsou vytvořeny pracovní listy pro 12. a 13. lekci. Otázky a odpovědi odpovídají jednotlivým lekcím.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Dvojice jmen***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet zrakové vnímání při tichém čtení. Pochopit rozdíl mezi znaky tiskací a psací azbuky. Spojit do dvojic jména dětí.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – procvičování znaků azbuky Kompetence k řešení problémů – hledání dvojic Kompetence komunikativní – porozumění textu Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Grafologie – rozdíl mezi psací a tiskací azbukou Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – rozvoj zrakového vnímání, tiskací a psací azbuka Psaní – jména dětí
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Žáci dostanou pracovní list se jmény napsanými tiskací a psací azbukou. Úkolem bude co nejrychleji a bez chyby najít dvojice jmen, které k sobě patří. Jména napsaná psacím písmem jsou poházená, vyžaduje to větší soustředěnost při čtení. Kdo úkol splní, může si procvičovat psaní jednotlivých jmen.
Varianty	1. Jména dětí může učitel rozstříhat. Žáci mohou skládat dvojice jmen ve skupinách nebo dvojicích. Úkolem bude co nejrychleji najít všechny dvojice jmen.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Domečky***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet zrakové vnímání při hledání cest. Zapsat do domečků, kde kdo bydlí.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – rozvoj psaného projevu Kompetence k řešení problémů – hledání cest Kompetence komunikativní – upevňování slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Grafologie – přepis slov do psacího písma Lexikologie – obohacování slovní zásoby na dané téma
Řečové dovednosti	Čtení – rozvoj zrakové koordinace, hledání cest Písemný projev – přepis slovíček
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list se jmény dětí. Úkolem žáka bude projít cestou, která vede od každého jména k jednomu ze tří domečků. Ve kterém domečku cesta končí, do něj přepíše jméno. Kdo splní úkol bez chyby, může dle vlastní fantazie vykreslit domečky.
Varianty	1.

	Vyplněný pracovní list může být využit pro čtení. Žáci mohou vytvářet věty typu: *В доме номер 1 живет...* Žáci se procvičí ve čtení jmen a ve správné výslovnosti. 2. Stejným způsobem je vytvořen pracovní list pro 12. lekci. Jména dětí jsou nahrazena slovy z témat zvířata, rodiny, věci a čísla. Pro 13. lekci je připraven pracovní list s názvy zvířat.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Slovosled vět***
Vzdělávací cíl	Seřadit správně slova ve větě a větu napsat. Procvičovat gramatická pravidla tvoření vět.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – gramatika slovosledu Kompetence k řešení problémů – sestavování vět Kompetence komunikativní – užití vět v komunikaci
Očekávaný výstup	Sestaví gramaticky a formálně správně krátký text.
Jazykové složky	Grafologie – přepis vět ve správném tvaru Gramatika – pravidla tvoření vět
Řečové dovednosti	Čtení – rozvoj zrakového vnímání při čtení slov Písemný projev – přepis správně seřazených vět
Metodologie	Metoda práce s textem – popletené věty
Metodický postup	Každý žák obdrží pracovní list s několika větami, ve kterých se pomíchala slova a interpunkční znaménka. Úkolem žáků bude věty opravit a správně napsat. Pro začátek by mohl každý žák dostat pouze jednu větu, tu si rozstříhat a správně složit. Potom by větu mohl napsat do sešitu. Celý pracovní list děti zvládnou po dokonalém procvičení všech frází.
Varianty	1. Stejným způsobem jsou připraveny pracovní listy pro 12. a 13. lekci. Pro jednotlivé lekce jsou užity věty z daných lekcí.

Název pomůcky	**Pracovní list - *Had***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet zrakové vnímání při hledání slov zapsaných bez mezer. Procvičovat písemný projev žáků – přepis.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – rozlišování slov Kompetence k řešení problémů – samostatnost a úsudek Kompetence komunikativní – porozumění textu
Očekávaný výstup	Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci. Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při čtení slov Grafologie – přepis slov do psací azbuky Lexikologie – upevňování slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – slova v obrázku hada Písemný projev – přepis nalezených slov
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list

	Metoda ústní - monolog
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s obrázkem hada, ve kterém jsou slova napsaná těsně vedle sebe. Nejprve rozdělí řadu na jednotlivá slova a potom slova přepíše na řádky pod hadem. Pro lepší orientaci při přepisu slov si může jednotlivá slova v hadovi barevně odlišit.
Varianty	1. Žáci si mohou slova v hadovi rozstříhat, nalepit do sešitu a nakreslit daná slova. K obrázku si mohou napsat jednoduchou větu popisu: *Это...* 2. Stejným způsobem jsou vyrobeny pracovní listy pro 12. a 13. lekci se slovíčky z daných lekcí.

Název pomůcky	**Pracovní list - *Osmisměrka***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet zrakové vnímání žáků. Najít v osmisměrce daný počet slov k určitému tématu. Rozvíjet písemný projev žáků při přepisu nalezených slov.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – upevňování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – vyhledávání slov Kompetence komunikativní – schopnost reakce, tvoření jednoduchých vět s nalezenými slovy
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov. Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci.
Jazykové složky	Grafologie – přepis slov Lexikologie – upevňování slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – písmenka v osmisměrce, nalezená slova Písemný projev – přepis nalezených slov
Metodologie	Metoda práce s textem - křížovka
Metodický postup	Každý dostane pracovní list s dvěma křížovkami. Pracovní list může být rozdělen na dva, žáci mohou luštit každou křížovku v jedné hodině nebo jednu v hodině a druhou za domácí úkol. Úkolem žáků bude najít v křížovkách jména dětí. V první křížovce jsou jména napsaná pouze v řádcích, druhá je složitější, jména jsou napsaná v řádcích i sloupcích. Po nalezení jména žáci napíšou jméno psacím písmem na řádky vedle křížovky.
Varianty	1. Nevyplněná křížovka může být použita také pro nácvik čtení písmen azbuky. Každý žák může přečíst jeden řádek nebo jeden sloupeček. Žáci také mohou vybírat z písmen samohlásky nebo souhlásky. 2. Křížovku může učitel využít pro ověření znalosti písmen psací azbuky. Může ji rozstříhat po jednotlivých řádcích, každý žák dostane jeden řádek a přepíše ho do psací azbuky. 3.

	Stejným způsobem jsou vyrobeny pracovní listy s křížovkami pro 12. a 13. lekci. Ve 12. lekci žáci hledají členy rodiny, ve 13. lekci názvy zvířat.

5. 5 Lekce č. 12 - *Seznamte se, to je moje rodina*

Dvanáctá lekce navazuje na druhou lekci z předazbukového období. Žáci mají již dostatečně rozvinutou slovní zásobu na toto téma. Téma rodiny je doplněno seznámením s číslovkami od 1 do 10. Žáci se učí ptát a odpovídat: jak se kdo jmenuje, kolik je členů rodiny, kolik je komu let. Seznamují se s psanou podobou písmen *л, ч, ш, ы, ь*. V této lekci opakují písničku o rodině.

Cíl lekce	Nepřízvučné *е*. Výslovnost tvrdého *л* a měkkého *ль*. Výslovnost *ы*. Výslovnost *ш, ч*. *ь* – ve funkci označující měkkost předcházející souhlásky. Číslovky 1 – 10.
Slovní zásoba	*большой, внук, внучка, или, семья, сколько, ты* *один, два, три, четыре, пять, шесть, семь, восемь, девять, десять*
Větné konstrukce	*У меня брат / сестра.* *Сколько тебе лет?Мне 10 лет.*

Název pomůcky	***Rodokmen***
Vzdělávací cíl	Sestavit rodokmen podle jména po otci. Upevnit znalost ruských jmen.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojení tvarů ruských jmen Kompetence k řešení problémů – hledání skupin jmen Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině Kompetence občanské – význam rodiny
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov. Aktivně se zapojí do jednoduché konverzace.
Jazykové složky	Fonetika – výslovnost jmen Grafologie – grafická podoba slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – princip tvoření jména po otci
Řečové dovednosti	Poslech – posílení sluchového vnímání

	Čtení – rozvoj zrakového vnímání při čtení karet Ústní projev – správná výslovnost při čtení jmen
Metodologie	Metoda názorně-demonstrační – karty se jmény Metoda ústní - rozhovor
Metodický postup	Každý žák dostane kartu se jménem + jméno po otci. Předem bude určeno, kdo bude otec a kdo děti / karty budou barevně odlišeny /. Otec bude hledat svoje děti, děti svého tatínka. Až se celá rodina najde, poskládají karty, jak k sobě patří na zemi před tabulí. Bude následovat kontrola, čtení.
Varianty	1. Těžší obměnou mohou být karty, na kterých bude kromě jména a jména po otci také příjmení. Žáci budou hledat rodiče, děti, sestaví celý rodokmen.

Název pomůcky	***Rozstříhaná básnička***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet sluchové a zrakové vnímání žáků. Sestavit text básničky a naučit se ho zpaměti.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování textu Kompetence k řešení problémů – sestavování textu básničky Kompetence komunikativní – přednes Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům a jednoduchým větám se vztahem k osvojovaným tématům. Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova. Čte nahlas a foneticky správně jednoduché texty obsahující známou slovní zásobu.
Jazykové složky	Fonetika – poslech, správná výslovnost při přednesu. Grafologie – grafický záznam slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika - slovosled
Řečové dovednosti	Poslech – básnička ze zvukového nosiče, popř. učitel Čtení – slova a sousloví Ústní projev – přednes básničky
Metodologie	Metoda práce s textem – rozstříhaný text
Metodický postup	Žáci dostanou dílky básničky, na každém dílku je napsané slovo. Nejprve poslouchají básničku ze zvukového nosiče, potom může číst učitel. Během poslechu se snaží poskládat slova básničky v posloupnosti. Navrhuji, aby alespoň v počátku děti pracovaly ve skupinkách, později mohou pracovat ve dvojici nebo samostatně.
Varianty	1. Obměnou může být skládání básničky podle textu v učebnici. Žáci tak procvičují zrakové vnímání při hledání shodných slov. Těžší variantou může být básnička napsaná psacím písmem, aby žáci procvičovali jak

	vnímání psacího, tak tiskacího písma. Nejobtížnější variantou je skládání básničky zpaměti bez předlohy. Zejména žákům s SPU jednotlivé dílky básničky rozstříháme tak, aby do sebe zapadaly. Žákům to pomáhá při skládání, pokud dílky do sebe nezapadnou, vědí, že zvolili chybnou variantu. Později, při dalším procvičování, můžeme dílky rozstříhat shodně.

Název pomůcky	***Domino s čísly a puntíky***
Vzdělávací cíl	Posilovat zrakové vnímání. Prostřednictvím hry procvičovat znalost čísel.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování grafické podoby číslic Kompetence k řešení problémů – vybrat správnou dvojici Kompetence komunikativní – užití čísel Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozlišovat grafickou a mluvenou podobu slov.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost číslovek Grafologie – vnímání číslic v psané formě Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – číslovky na dominových kostkách Ústní projev – rozvoj slovní zásoby
Metodologie	Didaktická hra Metoda názorně-demonstrační – kostky domina
Metodický postup	Žáci se rozdělí do skupin po dvou až čtyřech a určí si pořadí, ve kterém budou hrát. Na středu stolu budou kostky domina otočené obrázkem k desce stolu. První žák si vylosuje dominovou kostku, další losuje do té doby, než najde slovo nebo číslovku k předešlé kostce. Vyhrává ten, kterému nezůstane žádná dominová kostka.
Varianty	1. Dominové kostky mohou sloužit k procvičování slovíček – číslovek. Každý žák dostane jednu kostku, spočítá počet puntíků a vysloví rusky. Potom přečte rusky napsané číslo a přeloží ho do češtiny. 2. Jednodušší variantou je domino s puntíky. Žáci pouze hledají domina se stejným počtem puntíků. Musí vždy vyslovit rusky počet puntíků.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Čísla***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet zrakové vnímání při čtení čísel. Najít dvojice, které k sobě patří.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování číslovek Kompetence k řešení problémů – vyhledávání dvojic Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov.
Jazykové složky	Grafologie – přepis slov

	Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Čtení – slova a čísla na pracovním listu Písemný projev – spojování slova s číslicí
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Žák dostane pracovní list s nakreslenými číslicemi od 1 do 10. Ve středu listu vybere slovo, které označuje dané číslo a poté spojí slovo s číslem. Psané číslovky jsou poházené, vyžaduje to již zafixovanou znalost číslic. Kdo správně přiřadí dvojice, může si je vykreslit.
Varianty	1. Pod čísla na pracovním listě mohou žáci psacím písmem napsat název čísla psací azbukou.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Telefon***
Vzdělávací cíl	Procvičovat čtení a psaní číslovek od 1 do 9.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – různé styly osvojování číslovek Kompetence k řešení problémů – zápis správných číslovek podle pořadí na telefonu Kompetence komunikativní – upevňování slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Grafologie – zápis číslovek Lexikologie – upevňování slovní zásoby
Řečové dovednosti	Písemný projev – psaní číslic psací azbukou
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s nakresleným telefonem. Ke každému číslu napíše správně psacím písmem číslovky. Kdo napíše všechny číslovky bez chyby, může si telefon vybarvit.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Raketa***
Vzdělávací cíl	Procvičovat čtení a psaní číslovek od 1 do 10.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – různé styly osvojování číslovek Kompetence k řešení problémů – přiřazování slova k číslu Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost číslovek Grafologie – zápis číslovek Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – základní číslovky
Řečové dovednosti	Čtení – hlasité tiché čtení čísel Písemný projev – psaní číslovek a přiřazování
Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list. Společně si všichni přečtou čísla na hvězdičkách. Poté napíšou na linky do rakety číslovky a na závěr spojí napsanou číslovku s hvězdičkou s daným číslem. Kdo úkol splní bez chyby,

	může si raketu vykreslit.

Název pomůcky	**Společenská hra *Logo 4***
Vzdělávací cíl	Procvičovat pojmenování zvířat a určení počtu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – soutěživost Kompetence komunikativní – pojmenování obrázků Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby. Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – popis obrázku
Metodologie	Didaktická hra Metoda ústní – popis Metoda názorně-demonstrační – obrázkové desky
Metodický postup	Hru začíná nejmladší žák. Při rozdávání obdržel například obrázkové desky s třemi kočkami, šesti ptáčky a sedmi žábami. Nejmladší hráč hodí kostkou a padne mu symbol pro číslo. Hledá tedy puzzle dílek s číslem 3,6 nebo 7. Když například najde dílek s číslem 3, tak jej přiloží k desce se třemi kočkami a nahlas řekne rusky: Mám 3 kočky a číslo 3. Nyní je na řadě další hráč. Hodí kostkou a padne mu symbol s prsty. Hledá proto dílek s odpovídajícím počtem prstů, který může přiložit ke své desce. Jestliže si vybere špatný dílek, vrátí jej zpět a hraje další hráč. Hodí-li hráč kostkou a padne mu symbol, který už má zaplněný, musí počkat do příštího kola a hraje další hráč.
Varianty	1. Hru můžeme využít pro nácvik slovíček ve 13. lekci – zvířata a pro procvičování pojmenování číslic. Každý si vybere jeden dílek puzzle a řekne, co je na obrázku.

Název pomůcky	***Dřevěná čísla***
Vzdělávací cíl	Procvičovat pojmenování a skládání čísel.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – seznamování s číslovkami Kompetence k řešení problémů – sestavování čísel Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Vyslovuje foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost
Řečové dovednosti	Ústní projev – pojmenování čísel
Metodologie	Metoda názorně-demonstrační – práce s čísly Metoda slovní – pojmenování čísel

Metodický postup	Dřevěná čísla využijeme při nácviku pojmenování číslic 1 – 10. Učitel může zvedat jednotlivá čísla a žáci je společně, později samostatně pojmenovávají.
Varianty	1. Čísla rozložíme na lavici obrázkem dolů. Žáci si losují a rusky pojmenovávají jednotlivá čísla. Při určení mohou rusky pojmenovat i barvu, popř. tvary, které jsou na číslu. 2. Čísla můžeme využít i při výuce čísel do 20 ve 13. lekci a později i dalších dvojciferných a trojciferných. Žáci mohou skládat různá čísla a pojmenovat je. Při každém losování vytváří nová čísla.

Název pomůcky	***Dřevěné kostky***
Vzdělávací cíl	Procvičovat znalost číslovek.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – užívání čísel ve hře Kompetence k řešení problémů – sčítání čísel Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozumí jednoduchým pokynům.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – počítání čísel na hozených kostkách.
Metodologie	Didaktická hra Metoda názorně-demonstrační - kostky
Metodický postup	Hrát začíná hráč, který při prvním hodu hodil nejvyšší počet bodů. Poté se pokračuje po směru hodinových ručiček. Hází se vždy všemi kostkami a každý hráč má na jedno kolo vždy 3 hody. U každého hodu se sečte celkový počet, který padne a zaznamená se do tabulky. Na konci se sečtou všechny body a majitel nejvyššího počtu bodu se stává vítězem.
Varianty	1. Můžeme hrát s libovolným počtem kostek. 2. Děti mohou házet pouze dvěma kostkami, vytvořit příklad na sčítání a vypočítat výsledek.

Název pomůcky	**Knížka *Počítáme od jedné do dvaceti***
Vzdělávací cíl	Procvičovat dovednost pojmenování předmětů a určení počtu
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování slovní zásoby Kompetence komunikativní – popis obrázku
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při popisu Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – hlasité počítání, popis obrázku, rozvoj slovní zásoby

Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda názorně-demonstrační – práce s knihou
Metodický postup	Knížku využíváme při zavádění čísel, při procvičování a opakování čísel. Při zavádění čísel žáka vedeme k tomu, aby počítal nahlas postupně od jedné. Po určení správného počtu může říct, co je na obrázku, popř. jaké barvy.

Název pomůcky	***První knížka***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet u žáků dovednost pojmenování předmětů a určení počtu.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – vyhledává a třídí informace Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – znalost slovíček a číslic
Metodologie	Metoda názorně-demonstrační – kniha s obrázky
Metodický postup	Podle probíraného tématu si učitel vybere strany knihy, které odpovídají obsahu učiva. Žáci počítají předměty na obrázku a pojmenovávají je. Knihu lze využít při zavádění, procvičování i opakování čísel. Žáci mohou určovat také barvy.
Varianty	1. Učitel může jednotlivé obrázky k tématům žákům okopírovat, ti si je nalepí do sešitu a písemně popíšou, co je na obrázku.

Název pomůcky	***Barevné telefony***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet rychlost, hbitost a pohotovost při určování čísel na telefonu. Rozvíjet spolupráci a kooperaci ve skupině. Procvičovat slovní zásobu žáků – číslovky 0 až 9.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – operace se symboly a znaky Kompetence k řešení problémů – výběr ze skupiny Kompetence sociální a personální – spolupráce ve skupině
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům. Rozlišuje grafickou podobu slova.
Jazykové složky	Grafologie – grafická podoba číslovek Lexikologie – upevňování slovní zásoby Gramatika – správný tvar číslovky
Řečové dovednosti	Čtení – čísla na kartičkách, telefonní číslo
Metodologie	Didaktická hra Metoda práce s textem – kartičky s číslovkami Metoda názorně-demonstrační - telefony
Metodický postup	Žáci se rozdělí do skupin po 6 žácích. Učitel přichystá

	na stoly telefony s napsaným telefonním číslem. Na opačném konci místnosti rozhodí kartičky s napsanými číslovkami slovy. Na znamení vyběhne první z řady, otočí telefon a přečte si první číslo z telefonního čísla. Utíká na protější stranu třídy a mezi rozházenými papírky hledá slovo odpovídající danému číslu. Vrátí se rychle zpět, předá štafetu dalšímu, ten si přečte druhé číslo a utíká hledat dané slovo. Vyhrává ta skupina, která má jako první správně přiřazená slova k daným číslům ve správném pořadí.
Varianty	1. Místo telefonního čísla můžeme do telefonu dát proužek s kolečky různých barev. Na kartičky napíšeme barvy a žáci hledají dané barvy na kartičkách podle pořadí koleček.

5.6 Lekce č. 13 – *Chci bydlet na vesnici*

Třináctá lekce navazuje na slovní zásobu 3. lekce. Žáci se učí ptát a odpovídat kdo kde bydlí, snaží se vyjádřit přání. Seznámí se s písemnou podobou písmen *х, ж, ц, е*. Tato lekce rozšiřuje slovní zásobu na téma *Zvířata*. Lekce je doplněna číslovkami od 11 do 20. Žáci se seznamují s tvary sloves *хотеть* a *жить* v jednotném čísle.

Cíl lekce	Výslovnost *ц, ж*. Upozornění na pohyblivý přízvuk. Čtení jotovaného písmene *е*. Číslovky 11 – 20.
Slovní zásoba	*в гости, говорить, деревня, дом, его, жить, квартира, купить, подорить, продать, уже, учить, хотеть, тоже*
Větné konstrukce	*Я живу / не живу в городе.* *Я хочу купить / продать, подарить/.* *Я хочу жить в деревне / в городе/.*

Název pomůcky	**Puzzle – *Zvířata***
Vzdělávací cíl	Sestavit puzzle s obrázky a slovy zvířat. Upevňovat slovní zásobu žáků. Rozvíjet zrakové vnímání žáků.

Klíčové kompetence	Kompetence k učení – vlastní pokrok Kompetence k řešení problémů – přiřazování dílků Kompetence komunikativní – upevňování slovní zásoby
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při čtení a překladu Lexikologie – rozvoj slovní zásoby
Řečové dovednosti	Ústní projev – pojmenovávání zvířat na obrázku, rozvoj slovní zásoby
Metodologie	Metoda ústní – monolog Metoda práce s textem – rozstříhaný text
Metodický postup	Každý žák dostane list s obrázky a pojmenováním zvířat. Žáci si nejprve pojmenují zvířata česky, potom si je společně přeloží do ruského jazyka. Podle slovního diktátu si zvířata vykreslí. Potom si jednotlivé dílky puzzle rozstříhají. Samostatně se snaží složit celý obrázek.
Varianty	1. Rozstříhané dílky puzzle mohou sloužit k procvičování slovíček. Pokud žák dostane dílky s obrázky, pojmenuje rusky zvíře. Pokud dostane dílky s ruským pojmenováním, přečte slovo a přeloží je do českého jazyka.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Telefonní čísla***
Vzdělávací cíl	Procvičovat psaní číslic do 1 do 9. Upevňovat znalost číslovek.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – osvojování tvarů číslovek Kompetence k řešení problémů – přiřadit správný tvar Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby
Očekávaný výstup	Vyplní údaje do textu.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost číslovek Grafologie – zápis číslovek Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – správné tvary číslovek
Řečové dovednosti	Čtení – čtení doplněných vět Písemný projev – dopisování číslovek do vět
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list Metoda ústní - reprodukce
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list. Společně si všichni přečtou všechna telefonní čísla. Potom každý dopíše na volné linky pod čísly číslovky, ze kterých se dané telefonní číslo skládá. Na závěr si žáci dopíší vlastní telefonní číslo.
Varianty	1. Jako jednodušší variantu lze nejprve použít doplnění lístků se slovně předepsanými číslovkami. Žáci si vyberou potřebná čísla a nalepí na volné řádky.

Název pomůcky	Pracovní list – *Věk dětí*
Vzdělávací cíl	Dopsat číslovku do vět slovně, upevňovat znalost číslovek. Procvičovat psaní jmen dětí.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – procvičování psaní číslovek a jmen Kompetence k řešení problémů – najít správný tvar číslovky, seřadit jména dětí dle věku Kompetence komunikativní – logický sled myšlenek
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova. Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci. Sestaví gramaticky správný krátký text.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při čtení Grafologie – zápis číslovek Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – správný tvar číslovek ve větě
Řečové dovednosti	Čtení – rozvoj zrakového vnímání s porozuměním Písemný projev – psaní a seřazení číslovek
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list Metoda ústní - dialog
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list. Společně si všichni přečtou, kolik je jednotlivým dětem let. Potom každý sám bude dopisovat slovně dané číslovky. Na závěr seřadí děti od nejmladšího po nejstaršího a jednotlivá jména napíše na volné řádky.

Název pomůcky	Pracovní list – *Číslovky*
Vzdělávací cíl	Spojit číslovku a dominovou kostkou. Upevňovat znalost číslovek.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – upevňování slovní zásoby Kompetence k řešení problémů – hledání dvojic Kompetence komunikativní – různé typy textů
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slov. Rozumí jednoduchým pokynům.
Jazykové složky	Grafologie – grafická podoba slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – zápis číslovek
Řečové dovednosti	Čtení – posilování zrakového vnímání
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list a přečte si jednotlivé číslice. Tento pracovní list je vhodné zařadit v úvodu při nacvičování číslic, neboť číslovky od 11 do 20 jsou seřazeny vzestupně za sebou. Kdo správně vyplní pracovní list, může si dominové kostky vykreslit.
Varianty	1. Žákům může učitel rozdat rozstříhané číslovky od 11 do 20. Ti sami přiřadí cedulky k jednotlivým dominovým kostkám. 2. Pro procvičení psaní slov mohou žáci jednotlivé číslovky

	k dominovým kostkám psacím písmem.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Trojice***
Vzdělávací cíl	Najít správné trojice - obrázek zvířete, pojmenování zvířete, pojmenování mláděte.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – uvádění věcí do souvislostí Kompetence k řešení problémů – samostatné řešení problémů při hledání trojic Kompetence komunikativní – sestavování vět
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů.
Jazykové složky	Grafologie – zápis slov Gramatika – správné sestavení věty
Řečové dovednosti	Čtení – rozvoj zrakového vnímání s porozuměním Písemný projev – spojování trojic, přepis slov
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s obrázky zvířat a slovy. Úkolem bude ke každému obrázku najít odpovídající pojmenování zvířete a k němu dále mláděte. Kdo úkol vyřeší bez chyby, může si obrázky zvířat vykreslit. Kdo bude mít nějaké chyby, vykreslí pouze to zvíře, které správně přiřadil.
Varianty	1. Tento pracovní list můžeme využít k přepisu slov do psacího písma.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Zvířata***
Vzdělávací cíl	Procvičovat a upevňovat popis zvířat pomocí věty *Это*... Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – užívání jednoduchých vět Kompetence k řešení problémů – určování zvířat Kompetence komunikativní – formulace myšlenek v logickém sledu
Očekávaný výstup	Sestaví gramaticky a formálně jednoduchý text.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost Grafologie – zápis vět Lexikologie – upevňování slovní zásoby Gramatika – otázka a odpovědi
Řečové dovednosti	Písemný projev – správně pojmenovat a napsat název zvířete
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s obrázky zvířat. Nejprve si všichni společně zvířata pojmenují. Po ústním zvládnutí žáci mohou samostatně popsat každý obrázek zvířete pomocí jednoduché věty *Это*.... Strávně napsaná a pojmenovaná zvířata si žáci mohou po společné opravě vykreslit.

Varianty	1. Obrázky zvířat si mohou žáci vystřihnout a nalepit do sešitů. Mohou si napsat otázku s odpovědí: *Кто это? Это...*

Název pomůcky	**Pracovní list – *Popletená písnička o husách***
Vzdělávací cíl	Sestavit text písničky podle poslechu. Naučit se písničku o husách.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – pozitivní vztah k učení Kompetence k řešení problémů – sestavování textu Kompetence komunikativní – naslouchání, porozumění
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům a jednoduchým větám. Vyhledá v textu potřebnou informaci.
Jazykové složky	Fonetika – poslech, správná výslovnost Grafologie – dopisování slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – slovosled vět
Řečové dovednosti	Poslech – písnička o husách Čtení – popletená písnička Ústní projev – zpěv písničky Písemný projev – dopisování závěru písnička
Metodologie	Metoda ústní – reprodukce textu Metoda práce s texte – pracovní list, ilustrace
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s písničkou o husách. Učitel pustí žákům písničku. Žáci sledují jednotlivé řádky písničky. Při dalším poslechu si žáci mohou označit řádek, který slyšeli a poznali ho v psané podobě. Učitel musí pustit písničku žákům vícekrát, až se jim podaří seřadit jednotlivé řádky tak, jak následují za sebou. Poté si žáci písničku rozstříhají a ve správném pořadí nalepí do sešitů. Poslední řádek, který není předtištěný, si žáci dopíší podle učebnice samostatně. Při poslechu učitel pozoruje žáky, kdo první zareaguje, že poslední řádek v písničce chybí. Společně si všichni písničku přečtou a zazpívají. Na závěr si vykreslí obrázek.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Popletená básnička o slepičce***
Vzdělávací cíl	Sestavit text básničky. Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – uvádění věcí do souvislostí Kompetence k řešení problémů – sestavení textu Kompetence komunikativní – porozumění textu, rozvoj slovní zásoby Kompetence občanské – materiální hodnoty
Očekávaný výstup	Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci. Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova.
Jazykové složky	Fonetika – poslech básničky, výslovnost Lexikologie – rozvoj slovní zásoby

	Gramatika – slovosled vět.
Řečové dovednosti	Poslech – básnička o slepičce Čtení – popletená básnička
Metodologie	Metoda práce s texte – pracovní list Metoda slovní - rozhovor
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s popletenou básničkou o kropenaté slepičce. Žáci si rozstříhají jednotlivé řádky básničky. Učitel pustí nahrávku básničky. Žáci pozorně poslouchají, pokud uvidí řádek, který slyšeli, zařadí ho. Učitel pustí nahrávku několikrát, aby žáci seřadili celou básničku. Správně seřazenou básničku si nalepí do sešitu. Kdo splní úkol bez chyby, vykreslí si obrázek slepičky.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Dopis***
Vzdělávací cíl	Doplnit text dopisu vhodnými slovy z nabídky.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – třídí informace na základě jejich pochopení Kompetence k řešení problémů – samostatně řeší problémy Kompetence komunikativní – porozumění textu
Očekávaný výstup	Sestaví gramaticky a formálně správně krátký text.
Jazykové složky	Grafologie – zápis slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – slovosled vět.
Řečové dovednosti	Čtení – dopis, slova v obláčcích, dopis Ústní projev – převyprávění dopisu Písemný projev – sestavování vět
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list, učebnice, ilustrace
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list, který navazuje na učebnici. Úkolem žáků bude vybrat u obláčků vhodná slova, která patří do dopisu. Mraky, ze kterých byla slova doplněna, si žáci vykreslí. Pod správně doplněný dopis si každý nakreslí psa Rexe, o kterém píše Míša ve svém dopisu.
Varianty	1. Žáci si mohou doplnit do vět slova dle vlastní fantazie.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Písnička o čížečkovi***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky písničku o čížečkovi. Rozvíjet slovní zásobu žáků a samostatné vyjadřování.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – učení písně Kompetence k řešení problémů – doplňování vynechaných slov v textu písně Kompetence komunikativní – rozvoj řečových dovedností Kompetence sociální a personální – spolupráce ve dvojici
Očekávaný výstup	Rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova. Reprodukuje ústně i písemně obsah přiměřeně obtížného textu.

Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost, poslech Grafologie – dopisování chybějících slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby, význam slov Gramatika – vnímání gramatických jevů
Řečové dovednosti	Poslech – písnička o čížečkovi Čtení – text písničky Ústní projev – zpěv písničky Písemný projev – dopisování chybějících slov do textu písničky
Metodologie	Metoda práce s textem – pracovní list, učebnice Metoda ústní – zpěv písně
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s písničkou o čížečkovi. Učitel pustí písničku žákům. Žáci při dalším poslechu sledují text písničky na pracovním listě. Následovně se mohou postupně zapojovat do zpěvu. Učitel pouští písničku dostatečně mnohokrát, aby si žáci zapamatovali melodii písničky. Po dostatečném procvičení písničky si mohou žáci doplnit spodní část pracovního listu. Text písničky, ve kterém chybí některá slova si vystřihnou, nalepí do sešitu a dopíšou slova, která chybí. Na závěr si písničku zatancují a vykreslí si obrázek čížečka.
Varianty	1. Text písničky mohou žáci dostat rozstříhaný po jednotlivých řádcích. Učitel několikrát pustí ze zvukového nosiče písničku a žáci musí poskládat text podle posloupnosti. 2. Těžší variantou může být, že žáci dostanou text rozstříhaný na jednotlivá slova. Podle poslechu se pokusí složit text písničky. Tuto činnost mohou vykonávat ve skupinách.

Název pomůcky	**Pracovní list - *Rozpočitadlo***
Vzdělávací cíl	Naučit žáky jednoduché rozpočitadlo. Rozvíjet slovní zásobu žáků.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – učení textu Kompetence komunikativní – rozvoj slovní zásoby, mluvený projev žáků
Očekávaný výstup	Rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů. Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při přednesu, poslech Grafika – rozlišení grafické podoby slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – vnímání gramatických jevů
Řečové dovednosti	Poslech – rozpočitadlo o koze Čtení – posilování zrakového vnímání při čtení textu rozpočitadla Ústní projev – přednes rozpočitadla

Metodologie	Metoda ústní – monolog, dialog Metoda práce s textem – pracovní list, rozstříhaný text
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list s rozpočitadlem o koze. Učitel pustí rozpočitadlo žákům. Ti sledují text rozpočitadla. Po dostatečně opakovaném poslechu si společně všichni rozpočitadlo přečtou. Čtení opakují dostatečně dlouho, až se ho všichni naučí nazpaměť. Kdo zvládne přednes samostatně, může si vykreslit obrázek kozy.
Varianty	1. Jako těžší varianta může být pracovní list žákům předložen rozstříhaný po jednotlivých řádcích. Žáci mohou poslouchat nahrávku textu na zvukovém nosiči a pokusí se řadit text podle poslechu. Rozpočitadlo musí žáci slyšet několikrát, aby zachytili obsah všech vět.

Název pomůcky	**Pracovní list – *Dopis kamarádovi***
Vzdělávací cíl	Rozvíjet dovednost čtení s porozuměním. Napsat krátký dopis kamarádovi.
Klíčové kompetence	Kompetence k učení – návyky a postupy ve výuce, uplatnit zkušenosti v životě Kompetence k řešení problémů – skládání textu, doplňování Kompetence komunikativní – rozhovor, rozvoj slovní zásoby Kompetence sociální a personální – spolupráce žáků Kompetence občanské – respektování druhých
Očekávaný výstup	Rozumí známým slovům a jednoduchým větám. Vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci. Sestaví gramaticky a formálně správně jednoduché písemné sdělení. Obměňuje krátké texty se zachováním smyslu textu.
Jazykové složky	Fonetika – správná výslovnost při čtení dopisu Grafologie – správný zápis slov Lexikologie – rozvoj slovní zásoby Gramatika – slovosled vět, tvary slov
Řečové dovednosti	Čtení – posilování zrakového vnímání při čtení dopisu Ústní projev – konverzace o rodině Písemný projev – psaní dopisu
Metodologie	Metoda ústní – monolog, konverzace Metoda práce s textem – pracovní list, ilustrace, rozstříhaný text
Metodický postup	Každý žák dostane pracovní list. Na listu bude napsaný dopis. Společně si ho všichni přečtou a přeloží. Následovat bude společná konverzace, každý řekne něco o své rodině. Pomoci si může textem dopisu, do vět bude doplňovat pravdivé údaje. Po dostatečném ústním procvičení se každý pokusí odpovědět na dopis na pracovním listu. Na volné místo pak každý nakreslí sebe, svoji rodinu, své kamarády nebo svého mazlíčka.

Varianty	1. Tento dopis lze využít také po osvojení obsahu textu. Známý text může učitel rozstříhat a žáci se ho mohou pokusit sestavit podle smyslu vět. 2. Žáci dostanou dopis bez některých slov. Učitel přečte žákům dopis celý i s chybějícími slovy. Žáci se pak pokusí doplnit chybějící slova.

6 Ověření pomůcek v praxi

Metodické pomůcky a pracovní listy vznikaly v průběhu dvou let. Během této doby jsem řadu z nich vyzkoušela přímo v praxi, ve výuce ruského jazyka na 2. stupni v sedmém ročníku. Výuka ruského jazyka probíhá na naší škole od letošního roku podle učebnicového souboru Pojechali. V loňském roce jsme využívali učebnici *Raduga 1*, pro žáky s SPU se ale ukázala jako nevhodná a velmi obtížná.

Ve skupině se učí celkem 16 žáků, z toho 5 žáků má diagnostikované specifické poruchy učení. U všech se jedná o kombinaci dyslexie, dysgrafie a dysortografie. Ruský jazyk si vybrali na základě doporučení svých rodičů.

Z pomůcek k lekci č. 2 jsme použili papírové *Postavičky členů rodiny*. Tato pomůcka pomohla nejen žákům s SPU, ale i ostatním, odstranit ostych při konverzaci a rozvíjela jejich komunikativní dovednosti. Využíváme ji k rozhovorům ve dvojicích nebo menších skupinkách.

Obr. 3, 4: Využití papírových postaviček při rozhovoru ve dvojicích.

Rovněž některé pomůcky k lekci č. 3 jsme vyzkoušeli ve výuce ruského jazyka. Jedná se o pomůcky domino *Zvířata, Obrázky a omalovánky zvířátek* a bingo *Zvířata.*

Domino *Zvířata* pomohlo žákům s SPU zvládnout nácvik znalosti pojmenování daných zvířat, neboť v průběhu hry slyšeli opakovaně názvy zvířat a snadněji si osvojili jejich pojmenování.

Obrázky zvířátek posloužily k motivaci a úvodnímu seznámení se zvířaty všem žákům. Žáci přivítali i hru s obrázky ukrytými v obálkách s dírami. Hra oživila hodinu a posloužila k zopakování názvů zvířat.

Bingo *Zvířata* využíváme v průběhu celého roku se všemi žáky. Žákům s SPU slouží obrázky jako obrázkový slovník, při hře slyší správnou výslovnost a fixují si názvy zvířat.

Z pomůcek k lekci č. 7 jsme dosud vyzkoušeli *Kostky s azbukou, Pexeso, Bingo* a sadu pracovních listů *Azbuka*.

Skládání slov z *Kostek s azbukou* pomohlo žákům s SPU uvědomit si, ze kterých písmen se jednotlivá slova skládají. Každé nové slovíčko si nejprve složili z kostek, poté zapsali do slovníčku. Kostky jsme rovněž využili k práci ve dvojicích. Jeden žák hodil 6 kostek, druhý přečetl písmenka na kostkách.

Pexeso jsme využili k procvičování slovní zásoby žáků. S kartičkami jsme hráli hru, dále jsme pracovali ve dvojicích, kdy jeden z dvojice otočil obrázek, přečetl název, druhý slovíčko přeložil. Obrázky rovněž slouží žákům s SPU jako obrázkový slovník.

Sadu pracovních listů *Azbuka* zpočátku vyplňovali všichni žáci, stala se vítaným oživením výuky. Žáci s SPU pracovní listy používali v průběhu celého roku k neustálému opakování písmen azbuky.

Pomůcky lekce č. 10 jsme rovněž vyzkoušeli v praxi. Patřily mezi ně *Postavičky kamarádů, Karty se jmény dětí, Kartičky se slovíčky, Rozbitá vajíčka, Domečky* a všechny pracovní listy.

Postavičky kamarádů jsme používali společně s postavičkami členů rodiny v průběhu celého školního roku k rozhovorům ve dvojicích nebo skupinách. Rovněž je žáci využívali k povídání o svých kamarádech, o sobě, o svojí rodině.

Karty se jmény dětí jsme vyzkoušeli se všemi žáky, posloužili k uvědomění si krátkého a dlouhého tvaru jmen. Využily jsme je také k rozhovorům, každý si vylosoval jednu kartu se jménem a v rozhovoru užíval jméno, které si vylosoval.

Kartičky se slovíčky pomohly žákům s SPU k procvičování a fixování slovíček ve dvojicích.

Rovněž *Rozbitá vajíčka* se stala oblíbenou pomůckou žáků. Při seznamování s novými slovíčky skládali dvojice s nepravidelným řezem, pro opakování vajíčka shodně rozříznutá.

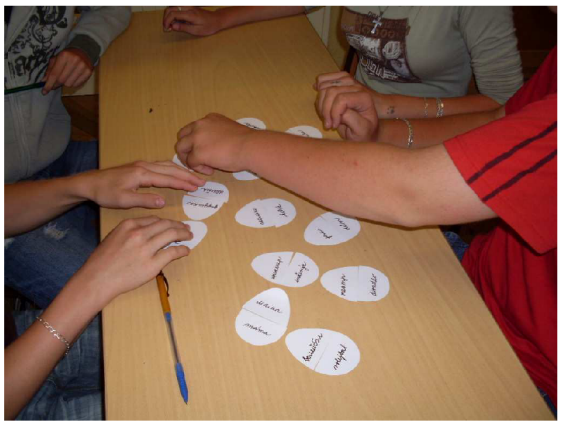

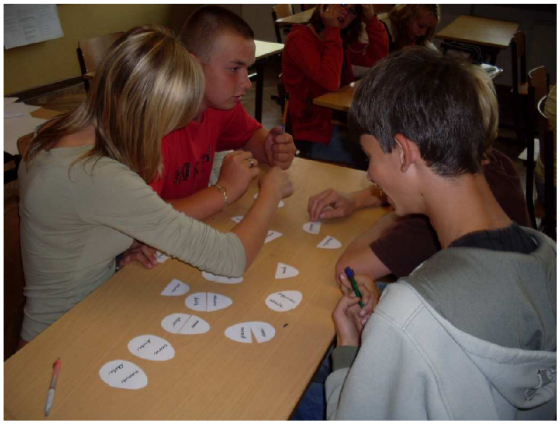

Obr. 5, 6: Skupinová práce s rozstříhanými vajíčky.

Domečky jsme měli umístěny celoročně na nástěnce. Sloužily především k zapisování nových slovíček, žáci si současně osvojovali tvar tiskací i psací.

V praxi jsme využili všechny pracovní listy této lekce. Mezi žáky byly oblíbené především křížovky a labyrinty. Žákům s SPU usnadnily zvládat písemnou formu projevu, rozlišovat tvary tiskací a psací, procvičovat jednoduchou gramatiku.

Z pomůcek ke 12. lekci jsme v praxi vyzkoušeli *Rodokmen, Rozstříhanou básničku, Domino s čísly a puntíky, Barevné telefony* a všechny pracovní listy.

Skládání *Rodokmenu* pomohlo žákům pochopit tvoření ruských jmen po otci. Rozvíjelo především logické uvažování žáků, žáci s SPU procvičovali správné čtení.

Obr. 7, 8: Skupinová práce při sestavování rodokmenu.

Rozstříhaná básnička rozvíjela sluchové a zrakové vnímání. Žáci si uvědomili slovosled a grafický zápis jednotlivých slov. Tato aktivita byla mezi žáky velmi oblíbená.

Domino s čísly a puntíky pomohlo žákům s SPU osvojit si čísla od 1 do 10. Při hře rozvíjeli dovednost čtení i překladu.

Barevné telefony jsme využili při hře se všemi žáky. Hra žáky s SPU motivovala k procvičování čísel a jejich grafického zápisu. Tyto telefony jsme využili i v dalších lekcích, čísla byla nahrazena tematickou slovní zásobou.

Pracovní listy rozvíjí především písemný projev žáků při zápisu čísel. Písemný zápis čísel je pro žáky s SPU složitý, přestože pracovali se všemi pracovními listy, chyby v písemném projevu se u některých vyskytují i nadále.

K lekci č. 13 jsme v praxi využili všechny navržené pomůcky. Při nácviku pojmenování zvířat se osvědčila pomůcka Puzzle – *Zvířata.* Pomohla žákům zopakovat názvy zvířat a procvičovat jejich písemnou podobu.

Pracovní listy zaměřené na znalost čísel posloužily k zopakování čísel od 1 do 10 a nácvik čísel od 11 do 20, pracovní listy o zvířatech k rozvoji písemného projevu a přepisu.

Pro žáky s SPU se jako velmi vhodné aktivity jevily popletené básničky a písničky. Rozvíjely především sluchové a zrakové vnímání. Rovněž dopisování chybějících slov do textu pomohlo žákům k snadnějšímu osvojení textu písničky.

Obr. 9, 10: Samostatná práce při vyplňování pracovního listu.

Pomůcky byly využity pro samostatnou i skupinovou práci, některé pracovní listy dostali žáci zadány za domácí úkol k procvičování.

Ověření některých pomůcek v praxi ukázalo, že přestože jsou pomůcky navrženy pro žáky mladšího školního věku, jsou využitelné i v počáteční etapě

výuky cizího jazyka v sedmém ročníku. Žákům s SPU pomohly snadněji zvládnout komunikaci v cizím jazyce, osvojit si nové znaky azbuky.

Závěr

V diplomové práci jsme se zabývali problematikou počáteční etapy výuky cizího jazyka na základní škole. Cílem současného školství je rozvíjet osobnost žáka podle jeho individuálních schopností a předpokladů, proto je zvláštní zřetel kladen zejména na vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení. Zavedení RVP ZV do škol přináší povinnost výuky dvou cizích jazyků. Především pro žáky s SPU je třeba vytvořit vhodné podmínky a nabídnout jim dostatek pomůcek, které jim praktické zvládnutí cizího jazyka usnadní. Počáteční etapa výuky cizího jazyka by měla probíhat hravou formou, měla by žáky zaujmout a motivovat k dalšímu učení. Přikláníme se k názoru O. Zelinkové, že ve výuce žáků s SPU by měl být uplatňován přístup multisenzionární, komunikativní, sekvenční, strukturovaný a individuální.

Cílem naší diplomové práce bylo zpracovat pracovní listy a metodické pomůcky k počáteční etapě výuky ruského jazyka na základní škole v kontextu RVP ZV. Všechny pomůcky jsou určeny pro žáky se specifickými poruchami učení. Mohou ale usnadnit a zpestřit výuku i ostatním žákům.

Ruský jazyk, stejně jako český, patří k jazykům s vysokou konzistencí. Proto se ve výuce ruského jazyka nabízí možnost reedukace obdobná jako v jazyce českém. Při zpracování pomůcek a pracovních listů jsme vycházeli ze zkušeností z praxe a studia odborné literatury. Zde jsme čerpali především z publikací *Dyslexie: specifické poruchy čtení* Z. Matějčka a *Cizí jazyk a specifické poruchy učení* O. Zelinkové. Přínosem bylo rovněž studium metodických příruček učebnic cizích jazyků.

Všechny pomůcky slouží jako doplňující materiál k šesti lekcím učebnicového souboru *Pojechali.* Vzhledem k tomu, že materiál praktické části je určen především žákům mladšího školního věku, volili jsme širší škálu aktivit, forem a metod práce. Přikláníme se k názoru K. Eibenové, že počáteční etapa výuky cizího jazyka má využívat názornosti, hry, rytmu, pohybu a propojovat cizí jazyk s hudební, dramatickou, výtvarnou a pohybovou výchovou.

K tématu Mo*je rodina* jsme předložili 5 pomůcek, jedná se o téma předazbukového období. Stejně tak do tohoto období náleží i téma *Zvířátka – moji kamarádi*, ke kterému jsme shromáždili 10 pomůcek. Tématem *Azbuka* začíná azbukové období, žáci se začínají seznamovat s písemnou podobou ruského

jazyka. Pro snadnější zvládnutí azbuky jsme připravili 6 pomůcek. Téma *Jak se jmenuješ?* rozvíjí zejména komunikativní schopnosti, k tomuto tématu jsme zhotovili 16 pomůcek. Téma *Seznamte se, to je moje rodina* navazuje na předazbukové téma *Moje rodina*. Žáci už mají osvojenou slovní zásobu, v této lekci se seznamují s grafickou podobou slov. Rovněž se seznamují s čísly od 1 do 10. K této lekci jsme připravili 12 pomůcek. Poslední téma *Chci bydlet na vesnici* navazuje na předazbukovou lekci *Zvířátka – moji kamarádi*. Je doplněna číslovkami od 11 do 20. K této lekci jsme zhotovili a shromáždili 13 pomůcek.

K jednotlivým pomůckám jsme vytvořili metodický komentář pro praktické využití. Komentář je sestaven v tabulkách, obsahuje název pomůcky, vzdělávací cíl, klíčové kompetence, očekávaný výstup, jazykové složky, řečové dovednosti, metodologii, metodický postup a varianty. Navržený materiál může být zařazen kdykoli během výuky, některé pomůcky lze přizpůsobit více lekcím.

Řadu pomůcek jsme využili v praxi, ve výuce ruského jazyka v sedmém ročníku. Přestože jsou pomůcky určeny především k výuce na 1. stupni základní školy, ukázalo se, že jsou využitelné i ve výuce starších žáků. V průběhu prvního roku výuky ruského jazyka zvládli všichni žáci s SPU dovednost čtení i psaní bez větších obtíží. Především slovní zásoba žáků je na velmi dobré úrovni. Největším úskalím bylo pro žáky s SPU zvládnutí azbuky. Dostatek pomůcek a vhodný přístup k žákům ukázal, že i tito žáci jsou schopni zvládnout ruský jazyk.

Vyhodnocení užití pomůcek v praxi vychází především z metody pozorování a hodnocení výsledků prací žáků. Z hlediska výchovného byli žáci vedeni k vzájemné spolupráci mezi sebou i ke spolupráci s vyučujícím.

Součástí diplomové práce je příloha s pracovními listy a fotografiemi metodických pomůcek.

V naší práci jsme se explicitně nezabývali využitím pomůcek u mladších žáků. Bylo by zřejmě otázkou dalšího výzkumu, do jaké míry navržený materiál pomůže žákům s SPU zvládnout výuku prvního cizího jazyka.

Резюме

Темой настоящей дипломной работы являются методические пособия и упражнения для развития письменных навыков учеников со специфическими образовательными потребностями в процессе обучения русскому языку.

Работа состоит из двух частей – теоретической и практической.

Первая глава теоретической части делится на два раздела и рассматривает Основную образовательную программу общего образования, которая представляет собой реформу просвещения. Эта программа вошла в силу с 1 сентября 2007 г. в 1-6 классах основной школы. Воспитание и образование приспосабливается нуждам человека XXI века. Ученики должны ориентироваться в мире компьютерной техники, научиться договориться в Европе и во всём мире, овладевать практическими положениями жизни. Реформа представляет развитие ключевых умений – учения, коммуникации, решения проблем, сотрудничества и ответственности.

Первый раздел рассматривает Основную образовательную программу общего образования и отвечает на вопрос: „В чём заключается реформа и какой её вклад для учителей и учеников?“. Общей основой образования является содержание образования (ожидаемые результаты и учебный материал), темы на межпредметной основе и ключевые компетенции.

Содержание основного образования состоит из девяти образовательных сфер: Язык и языковая коммуникация, Математика и её аппликация, Информационные и коммуникационные технологии, Человек и его мир, Человек и общество, Человек и природа, Человек и культура, Человек и здоровье, Человек и мир труда.

Темы на межпредметной основе помогают развивать личность ученика в области жизненных приоритетов и ценностей. К ним относятся: Социальное воспитание, Воспитание демократического гражданина, Воспитание в

европейской и глобальной взаимосвязи, Мультикультурное воспитание, Воспитание, касающееся окружающей среды, Медиальное воспитание.

Ключевые компетенции представляют совокупность знаний, мастерства, способностей, отношений и качеств для развития личности. Полученные компетенции являются основой обучения, продолжающегося всю жизнь. К ним относятся: Компетенции к учению, Компетенции к решению проблем, Компетенции коммуникативные, Компетенции социальные и личные, Компетенции гражданские, Компетенции трудовые.

Второй раздел проводит аналогию между классической программой и Школьной воспитательной программой. Как указывает Министерсво образования Чешской республики, основное отличие их заключается в том, что существующие основы идентичны для всех школ. Школьные образовательные программы соблюдают основные требования государства и свою программу приспосабливают обстоятельствам школы. Целью основного обучения является развитие мастерства, нужного для жизни и всестороннее культивирование личности ученика.

Вторая глава объясняет иностранный язык в контексте Основной образовательной программы общего образования и делится на три раздела. Иностранный язык является составной частью образовательной сферы. Обучение первого иностранного языка в настоящее время начинается с третьего класса основной школы, второй иностранный язык начинается не позже восьмого класса.

Первый раздел объясняет цели обучения иностранному языку. Цели выходят из Совместной европейской опорной рамки для языков, которые описывают различные степени владения языком. К ним относятся, главным образом, понижение языкового барьера, мотивирование к обучению, продолжающемуся всю жизнь, развитие всесторонней и открытой коммуникации, развитие ключевых компетенций. Составной частью обучения является языковое портфолио.

Второй раздел характеризует начальный этап иноязычного обучения. Обучение младших школьников отличается от обучения старших. Для характеристики потребностей мы опираемся на мнения Я. Йилковой, Й. Тумовой, М. Слатеры и Й. Виллис, Э. Бенеше, Г. Лоёвой, З. Менгарда, М. Збранковой, Г. Жофковой и К. Эибеновой. Для младших школьников необходимы наглядные пособия. Ученики начинают знакомиться с грамматикой родного языка, так как им трудно понять грамматику языка иностранного. Обучение направлено на понимание иностранной речи, подражание речи и на правильное произношение.

Ожидаемыми результатами первого иностранного языка являются: произношение и чтение, понимание указаний, различение устной и письменной речи, понимание разговора, пользование словарем, модицифирование текстов, репродукция устной и письменной речи.

Второй иностранный язык наступает чаще всего в седьмом классе основной школы. Для характеристики потребностей старших учеников употреблены мнения З. Михаловой, Р. Ходеры. Л. Риесе, В. Яниковой, Э. Бенеше, К. Эибеновой, Г. Лоёвой, О. Фишаровой, М. Збранковой и А. Подепржеловой. Учёба выходит с принципов первого языка. Самым применяемым методом является проективное обучение (projektivní učení). Ученики самостоятельно ищут информации, употребляют электронный словарь, получают образование в области грамматики. Ожидаемые результаты совпадают с результатами младших учеников.

Учебный материал начального этапа обучения первого и второго языка совпадают полностью. К материалу относятся:

- правила коммуникации – приветствие, благодарность, представление
- элементарные сообщения – письмо, адрес, поздравление
- тематические контуры – родина, семья, школа, интересы
- словарный запас – синоними, антонимы, значение слов
- грамматические структуры

В нашей работе мы ориентируемся на учеников с особыми образовательными потребностями, которых приблизительно 5 – 20 процентов. На усвоение языка повлияют, главным образом, дислексия, дисграфия и дисорфография.

Третья глава даёт характеристику специфических дефектов обучения и делится на четыре раздела.

В первом разделе даётся определение и конкретизация специфических дефектов обучения. Здесь сопоставляются мнения З. Матейчка и О. Зелинковой. В этом разделе характеризованы дислексия, дисграфия и дисорфография.

Дислексия является дефектом чтения. Ученики плохо различают буквы, поэтому и не могут научиться читать обычным методом.

Дисорфография является дефектом правописания и неспособность или сокращенная способность применять грамматические правила.

Дисграфия является дефектом письма. Письмо судорожное, неприглядное, с множеством ошибок.

Второй раздел объясняет причины специфических дефектов обучения. Здесь сопоставляются теории З. Матейчка, О. Зелинковой и М. Селиковитзе. Основными причинами являются генетические факторы и дефект головного мозга.

Третий раздел поясняет проявления специфических дефектов обучения из точки зрения О. Зелинковой, Д. Гуртовой, И. Стрнадовой и М. Шигутовой. Иноязычное обучение для детей с дефектом более трудное. Русский язык, так как и чешский, зависим на слуховом восприятии, письменная и устная речь аккуратны. Поэтому русский язык удобный для учеников с дефектами. Проблемы встречаются в области памяти, ученики трудно запоминают новые слова, содержание текста, часто забывают домашние задания и учебники, трудно сосредотачивают внимание.

В четвёртом разделе поясняется стратегия иноязычного обучения с точки зрения А. Леноховой и Р. Гренаровой. К ним относится мотивировка, последовательные цели, справедливость и аккуратность, самооценка, одобрение, приветливость и терпение.

Практическая часть дипломной работы состоит из трёх глав.

Первая глава характеризует наглядные пособия и упражнения для учеников со специфическими дефектами обучения. Все материалы дополняют учебный комплекс *Поехали*, который ориентируется на развитие коммуникативных компетенций в области всех речевых умений – рецептивных (слушание и чтение) и продуктивных (устная и письиенная речь) и приспосабливается психике детей младшего возраста.

Учебник состоит из 15 уроков. Первых шесть уроков принадлежат к периоду знакомства учеников с русским языком формой устной речи. Седьмой урок знакомит детей с графической формой языка. Следующие уроки принадлежат к периоду, когда ученики читают и пишут.

Некоторые пособия предназначены для самостоятельной работы, некоторые для работы в парах или для групповой работы. Пособия служат ученикам для более легкого понимания языка, для речевой и письменной практики.

Вторая глава описывает методику пособий и упражнений для развития письменной речи. Глава делится на шесть разделов, каждый раздел описывает материал определённого урока. Для дипломной работы мы подготовили наглядные пособия и упражнения к 2, 3, 7, 10, 12 и 13 урокам.

Первый раздел содержит методику наглядных пособий второго урока с названием „*Моя семья*“. Этот урок относится к начальному периоду. Ученики усваивают элементарный словарный запас: *мама, папа, брат, сестра, дочь, сын, мальчик, девочка, мой, моя, привет, пожалуйста, спасибо, здравствуй* и конструкции: *Кто это? Это....., Скажите, пожалуйста...* .

К этому уроку относятся следующие материалы:

- *Ручные куклы* – наглядные пособия для разучивания песни о семье, развития словарного запаса и правильного произношения
- *Бумажные лица* – наглядные пособия для развития словарного запаса и говорения

- *Семейный альбом* – упражнение для закрепления словарного запаса и для рисования
- *Торт* – упражнение для дополнения сказки и для развития рисования
- *Руки* – упражнение для дополнения детских стихотворений и для рисования

Второй раздел описывает третий урок с названием *„Животные – мои друзья“*. Этот раздел тоже принадлежит к начальному периоду. Ученики знакомятся с названиями более двадцати животных. Урок ориентируется прежде всего на аудиооральную тренировку. Ученики усваивают элементарный словарный запас: *канарейка, корова, кот, кошка, кролик, курица, лошадь, морская свинка, овечка, овца, петух, попугай, поросёнок, птичка, собака, утка, хомяк, цыплёнок, гусь, коза, корова, он живёт, я живу* и конструкции: *У меня (нас)....У тебя (вас).....У бабушки дома.....Бабушка живёт в деревне. Я живу в городе.*

К этому уроку относятся следующие материалы:

- *Бумажные животные* – наглядные пособия для инсценировки сказок и развития словарного запаса
- *Домино – животные* – игра для развития концентрации и наблюдения
- *Игра – животные* – игра для усвоения названий и звуков животных
- *Картинки животных* – наглядные пособия для закрепления словарного запаса
- *Деревянные животные* – наглядные пособия для речевой практики и закрепления словарного запаса
- *Наш двор* – книга для развития говорения и словарного запаса
- *Деревянное puzzle* – наглядное пособие для закрепления словарного запаса
- *Домино – Репка* – наглядное пособие для инсценировки сказки и речевой практики
- *Деревянные кубики* – наглядное пособие для речевой практики, поиска пары

- *Бинго – животные* – игра для закрепления словарного запаса

Третий раздел ориентируется на седьмой урок с названием „*Азбука*“. Ученики знакомятся с графической формой русского языка. Устную речь дополняет письменная речь. Словарный запас учеников расширяется, они знакомятся с названиями различных предметов: *билет, кино, велосипед, гитара, калькулятор, кассета, компакт-диск, компьютер, кукла, лыжи, мобильный телефон, мяч, ролики, роликовая доска, фотоаппарат, ничего* и конструкциями: *Что у тебя? У меня...* .

К этому уроку относятся следующие материалы:

- *Кубики с буквами* – наглядное пособие для усвоения букв, складывания слов и предложений
- *Гусеница с азбукой* – наглядное пособие для усвоения последовательности букв
- *Деревянные и бумажные картинки* – наглядные пособия для поиска пары, для усвоения словарного запаса
- *Бинго* – игра для закрепления словарного запаса
- *Азбука* – комплет упражнений дла закрепления последовательности букв
- *Круг счастья* – наглядное пособие для усвоения словарного запаса и придумивания слов

Четвёртый раздел описывает девятый урок с названием „*Как тебя зовут?*“. Этот урок ориентируется на ознакомление и представление. Ученики знакомятся с буквами *Б, Д, З, И, Е*. Словарный запас образован с помощью местоимений *меня, тебя, он, она* и новых слов *дом, как, не, нет, да* . Ученики усваивают конструкции: *Как тебя зовут? Меня зовут.....Кто это? Это.....Это....? Да, это....Нет, это не.....* .

На этом уроке используются такие наглядные пособия и упражнения:

- *Бумажные лица* – наглядные пособия для говорения и усвоения названий друзей
- *Карточки с названиями детей* – наглядные пособия для поиска пар имён

- *Карточки со словами* – наглядные пособия для закрепления словарного запаса
- *Разбитые яйца* – наглядные пособия для закрепления словарного запаса и поиска пар слов
- *Будильник* – наглядное пособие для развития словарного запаса, поиска пар слов
- *Домики* – наглядные пособия для усвоения письменной речи и развития словарного запаса
- К*вартет* – игра для поиска четверки
- *Новые буквы* – комплект упражнений для усвоения графической формы новых букв
- *Кто где живёт* – упражнение для поиска трассы лабиринта и развития письменной речи
- *Вопросы и ответы* – упражнение для поиска пар предложений и развития письменной речи
- *Пары имён* – упражнение для поиска пар имён детей
- *Домики* – упражнение для поиска трассы лабиринта и развития письменной речи
- *Порядок слов* – упражнение для усвоения порядка слов в предложении
- *Змея* – упражнение для поиска слов и закрепления письменной речи
- *Кроссворд* – упражнение для поиска слов и закрепления словарного запаса

Пятый раздел описывает двенадцатый урок с названием „*Познакомьтесь, это моя семья*“. Этот урок является продолжением второго урока. Ученики знакомятся с буквами *Л, Ч, Ш, ы, ь* и с количественными числительными 1 – 10. Словарный запас учеников расширяется с помощью слов: *большой, внук, внучка, или, семья, сколько, ты, один, два, три, четыре, пять, шесть, семь, восемь, девять, десять* и конструкций *У меня есть брат / сестра. Сколько тебе лет? Мне 10 лет.*

К этому уроку принадлежат следующие материалы:

- *Родословная* – карточки для усвоения имени и отчества

- *Изрезанное стихотворение* – наглядное пособие для дополнения стихотворения и для развития слушания
- *Домино – числительные* – игра для усвоения письменной формы числительных
- *Числа* – упражнение для чтения и поиска пар – слово и картинка
- *Телефон* – упражнение для развития чтения и написания числительных
- *Ракета* – упражнение для развития чтения и написания числительных
- *Логотип* – игра для усвоения словарного запаса числительных и названий животных
- *Деревянные числа* – наглядное пособие для развития названия числительных и их складывания
- *Деревянные кубики* – наглядные пособия для усвоения знания числительных
- *Считаем от 1 до 20* – книга для усвоения названия предметов и числительных
- *Первая книжка* – книга для усвоения названия предметов и числительных
- *Цветные телефоны* – игра для закрепления словарного запаса

Шестой раздел характеризует тринадцатый урок с названием „*Я хочу жить в деревне*“. Этот урок является продолжением третьего урока. Ученики знакомятся с буквами *Х, Ж, Ц, Ё* , с каличественными числительными 11 – 20 и с видами глаголов хотеть и жить. Словарный запас расширяется с помощью слов: *в гости, говорить, деревня, дом, его, жить, квартира, купить, подорить, продать, уже, учить, хотеть, тоже* и конструкций *Я живу / не живу в городе. Я хочу купить / продать / подарить. Я хочу жить в деревне / в городе* .

На этом уроке используются такие наглядные пособия и упражнения:

- *Puzzle – животные* – игра для закрепления словарного запаса
- *Номера телефона* – упражнение для повторения написания числительных 1 – 9
- *Возраст детей* – упражнение для усвоения письма и чтения

- *Числительные* – упражнение для поиска пар и закрепления числительных
- *Тройка имён* – упражнение для поиска тройки – картинка животного, название животного и его детёныша
- *Животные* – упражнение для усвоения конструкции *Это...*(название животного) и развития письма
- *Запутанная песенка* – упражнение для дополнения песни и составления текста
- *Запутанное стихотворение* – упражнение для слушания и составления текста
- *Письмо* – упражнение для усвоения умения написать письмо
- *Песня о чижике* – упражнение для разучения песни
- *Стихотворение о козе* – упражнение для усвоения несложного стихотворения
- *Письмо другу* – упражнение для развития умения чтения с пониманием и написания ответа другу

Все пособия расположены в наглядных таблицах и содержат название пособия, образовательную цель, ключевые компетенции, ожидаемые результаты, языковые средства, речевые умения, методологию, методы и варианты.

Третья глава описывает использование методических пособий и упражнений в процессе обучения в 7 классе основной школы.

Составной частью дипломной работы являются фотографии всех пособий и упражнений.

Použitá literatura

BARTOŇOVÁ, M. *SPU v kontextu vzdělávacích oblastí RVP ZV.* Brno : Paido, 2007. 276 s. ISBN 978-80-7315-162-1

BENEŠ, E. *Metodika cizích jazyků: angličtiny, francouzštiny, němčiny.* Praha : SPN, 1970. 266 s.

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace.* Brno : Masarykova univerzita, 2000. 378 s. ISBN 80-7239-060-0

DOLEŽELOVÁ, E. *Úvod do pedagogické praxe z ruského jazyka.* Praha:SPN, 1989, 58 s.

HURTOVÁ, D. - STRNADOVÁ, I. - ŠIGUTOVÁ,M. *Anglický západníček: pro učitele a rodiče (nejen) dětí s dyslexií, které začínají s angličtinou.* Oxford : OUP, 2006. 52 s. ISBN 0-19-480700-2

CHODĚRA, R. - RIES, L. *Výuka cizích jazyků na prahu nového století.* Ostrava : Ostravská univerzita, 1999. ISBN 80-7042-157-6

CHODĚRA, R. - RIES, L. *Výuka cizích jazyků na prahu nového století II.* Ostrava : Ostravská univerzita, 2000. 167 s. ISBN 80-7042-157-6

JANÍKOVÁ, V. *Výuka německého jazyka u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.* Brno : Masarykova univerzita, 2003. 120 s. ISBN 80-210-3135-2

JELÍNEK, S. *Metodické problémy vyučování cizím jazykům.* Praha : SPN, 1976. 219 s.

KUCHARSKÁ, A. *Specifické poruchy učení a chování : Sborník 1999.* Praha : Portál, 1999. 141 s. ISBN 80-7178-294-7

KUCHARSKÁ, A. *Specifické poruchy učení a chování : Sborník 2000.* Praha : Portál, 2000. 166 s. ISBN 80-7178-389-7

LOJOVÁ, G. *Individuálne osobnosti při učení sa cudzích jazykov / Niektoré psychologické aspekty učenia sa a vyučovania cudzích jazykov.* Bratislava : Univerzita Komenského, 2005. 197 s. ISBN 80-2232-069-2

KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Tvorba školního vzdělávacího programu krok za krokem – s pedagogickým sborem.* Brno : Masarykova univerzita, 2006. 116 s. ISBN 80-210-4063-7

MAŇÁK, J. - ŠVEC, V. *Výukové metody.* Brno : Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5

MATĚJČEK, Z. *Dyslexie: specifické poruchy čtení.* Jinočany : H&H, 1995. 270 s. ISBN 80-85787-27-X

MICHALOVÁ, Z. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních.* Havlíčkův Brod : Tobiáš, 2001. 102 s. ISBN 80-7311-000-8

PASCH, M. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině : jak pracovat s kurikulem.* Praha : Portál, 1998. 416 s. ISBN 80-7178-127-4

POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení.* Praha : Portál, 1997. 310 s. ISBN 80-7178-135-5

SELIKOWITZ, M. *Dyslexie a jiné poruchy učení.* Praha : Grada Publishing, 2000. 136 s. ISBN 80-7169-773-7

SLATTERY, M. - WILLIS, J. *English for Primary Teachers.* Oxford : OUP, 2006. 150 s. ISBN 978-019-442265-9

ZBRANKOVÁ, M. - FIŠAROVÁ, O. *Němčina A1 Deutsch Mit Max – díl 1 – Příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia.* Plzeň : Fraus, 2006. ISBN 80-7238-533-X

ZAHÁLKOVÁ, M. *Angličtina pro 3. ročník základní školy – Metodická kniha pro učitele.* Praha : SPN, 2006. 144 s. ISBN 80-7235-334-9

ZAHÁLKOVÁ, M. *Angličtina pro 4. ročník základní školy – Metodická kniha pro učitele.* Praha : SPN, 1997. ISBN 80-85937-80-8

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení.* Praha : Portál, 1994. 196 s. ISBN 80-7178-038-3

ZELINKOVÁ, O. *Cizí jazyky a specifické poruchy učení.* Havlíčkův Brod : Tobiáš, 2005. 167 s. ISBN 80-7311-022-9

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení : dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD.* Praha : Portál, 2003. 263 s. ISBN 80-7178-800-7

ŽOFKOVÁ, H. - EIBENOVÁ, K. *Поехали 1, učebnice ruštiny pro základní školy a víceletá gymnázia.* Úvaly : Albra, 2006. 92 s. ISBN 80-86490-29-7

ŽOFKOVÁ, H. - EIBENOVÁ, K. *Поехали 1, pracovní sešit k učebnici ruštiny pro základní školy a víceletá gymnázia.* Úvaly : Albra, 2005. 72 s. ISBN 80-86490-80-7

ŽOFKOVÁ, H. - EIBENOVÁ, K. *Поехали 1, metodická příručka k učebnici ruštiny pro základní školy a víceletá gymnázia.* Praha : SPL-Práce, 2002. 79 s. ISBN 80-86287- 57-2

ŽOFKOVÁ, H. - EIBENOVÁ, K. *Поехали 2, metodická příručka k učebnici ruštiny pro základní školy a víceletá gymnázia.* Úvaly : Albra, 2004. 40 s. ISBN 80-86490-86-6

ŽOFKOVÁ, H. - EIBENOVÁ, K. *Поехали 3, metodická příručka k učebnici ruštiny pro základní školy a víceletá gymnázia.* Úvaly : Albra, 2005. 44 s. ISBN 80-7361-010-8

KRAMULOVÁ, D. Umění komunikace ve škole. *Rodina a škola: časopis pro školní a mimoškolní výchovu dětí a mládeže.* č. 1, 2005, s. 7. Praha : Portál. ISSN 0035-7766

DVOŘÁK, V. Moudrý učitel rozlišuje žákův školní výkon a kvalitu jeho povahy. *Rodina a škola: časopis pro školní a mimoškolní výchovu dětí a mládeže.* č. 7, 2006, s. 4-6. Praha : Portál. ISSN 0035-7766

HOSKOVCOVÁ, S. Jak posilovat psychickou odolnost dítěte. *Rodina a škola : časopis pro rodiče a učitele.* č. 3, 2006, s. 14-17. Praha : Portál. ISSN 0035-7766

WOJNAR, P. 10 otázek o reformě školy aneb průvodce změnami českého školství. *Rodina a škola : časopis pro rodiče a učitele,* 2007, č. 9, s. 10-12. Praha : Portál. ISSN 0035-7766

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. VÚP Praha, 2007, poslední revize 1. 7. 2007 [cit. 24. listopadu 2007]. Dostupný z < http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf >

Česká škola [online]. MŠMT Praha, 2007, poslední revize 4. 12. 2007 [cit. 9. prosince 2007]. Dostupný z < http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=104503&CAI=2152>

TUPÝ, J. Vzdělávací oblasti. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 19. 10. 2005 [cit. 5. prosince 2007]. Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/60/336>

TUPÝ, J. Pojetí a cíle základního vzdělávání. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 19. 10. 2005 [cit. 5. prosince 2007]. Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/60/340>

HUČÍNOVÁ, L. Klíčové kompetence v RVP ZV. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 19. 10. 2005 [cit. 12. prosince 2007]. Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/60/335>

TŮMOVÁ, J. Společný evropský referenční rámec pro jazyky a Cizí jazyk v RVP ZV. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2004, poslední revize 4. 8. 2004 [cit. 10. prosince 2007]. Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/153/45>

ČÁKIOVÁ, J. Dyslexie a její příbuzní. *ICM* [online]. NIDM MŠMT, 2006, poslední revize 15. 2. 2007 [cit. 18. ledna 2008]. Dostupný z < http://www.icm.cz/dyslexie-a-jeji-pribuzni>

MATĚJČEK, Z. Diagnostika poruch čtené a psané řeči. *Portál* [online]. Praha, 2005, [cit. 12. prosince 2007]. Dostupný z < http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2996>

JÍLKOVÁ, J. Aspekty výuky cizích jazyků v raném věku. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 15. 3. 2005 [cit. 22. ledna 2008].

Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/77/166>

JÍLKOVÁ, J. Domluvit se v každodenních situacích. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 9. 5. 2005 [cit. 25. ledna 2008].
Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/77/226>

JÍLKOVÁ, J. Využití podobnosti. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 9. 5. 2005 [cit. 25. ledna 2008].
Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/77/227>

ZBRANKOVÁ, M. Začátek jazykové výuky. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 26. 4. 2005 [cit. 16. ledna 2008].
Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/77/219>

PODEPŘELOVÁ, A. Gramatika ve výuce německého jazyka na 2. stupni ZŠ. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2005, poslední revize 10. 5. 2005 [cit. 11. ledna 2008]. Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/6/229>

PODEPŘELOVÁ, A. Rozvoj klíčových kompetencí ve výuce cizího jazyka je opravdu klíčový. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2006, poslední revize 23. 10. 2006 [cit. 21. ledna 2008]. Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/77/955>

BALADOVÁ, G. Deskriptor úrovně A1. *Metodický portál* [online]. VÚP Praha, 2007, poslední revize 15. 1. 2007 [cit. 5. ledna 2008].
Dostupný z < http://www.rvp.cz/clanek/77/1085>

Seznam příloh

Příloha č. 1**: Systém kurikulárních dokumentů uvedený v RVP ZV (tabulka 1)**

Příloha č. 2**: Principy RVP ZV (text)**

Příloha č. 3**: Klíčové kompetence v RVP ZV (text)**

Příloha č. 4**: Cíle základního vzdělávání (text)**

Příloha č. 5**: Cílové kompetence jazykové výuky(text)**

Příloha č. 6**: Očekávané výstupy počáteční etapy výuky cizího jazyka (text)**

Příloha č. 7: **Definice SPU (text)**

Příloha č. 8: **Projevy SPU (text)**

Příloha č. 9: **Historie objevů v oblasti SPU (text)**

Příloha č. 10: **Zásady správného vedení vyučovacích hodin (text)**

Příloha č. 11: **Fotografie pomůcek**

Příloha č. 12: **Pracovní listy**

Příloha č.1

Systém kurikulárních dokumentů uvedený v RVP ZV

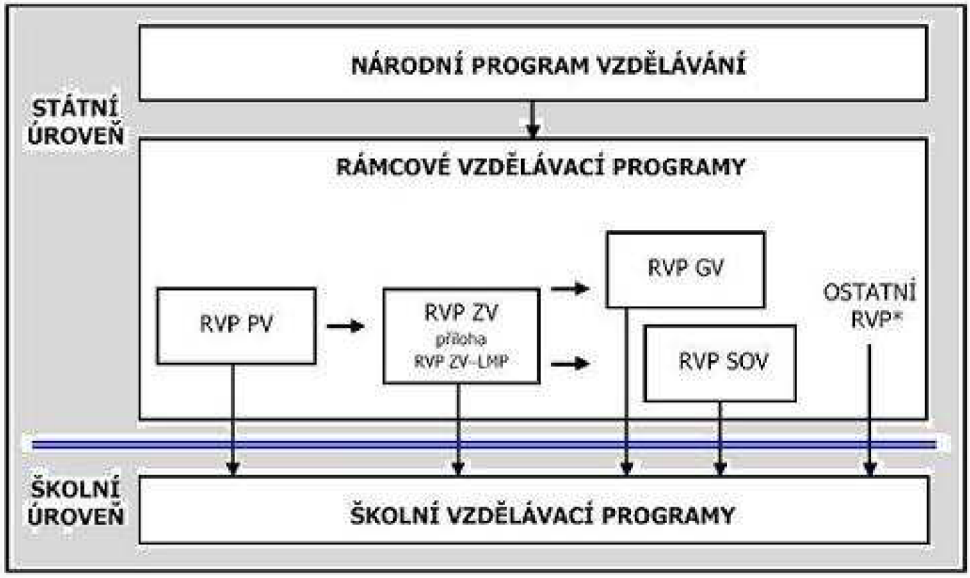

Graf 1: **Systém kutikulárních dokumentů uvedený v RVP ZV**

Legenda:

***RVP PV*:** Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

***RVP ZV–LMP*:** Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

***RVP G*:** Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

***RVP SOV*:** Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání

- Ostatní RVP např:

***RVP ZUV*:** Rámcový vzdělávací program pro umělecké obory základního uměleckého vzdělávání

***RVP JŠ*:** Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 9)

Příloha č.2

Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

RVP ZV:

- *navazuje svým pojetím na RVP PV a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání;*
- *vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol;*
- *specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání;*
- *vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo;*
- *zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi;*
- *podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků;*
- *umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;*
- *je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání.*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 10)

Příloha č. 3

Klíčové kompetence v RVP ZV

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- *vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení*
- *vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě*
- *operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy*
- *samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti*
- *poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich*

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému*
- *samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy*

- *ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí*

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění*
- *využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- *účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*
- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí*
- *chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu*
- *rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka*
- *respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit*
- *chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti*

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- *používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky*
- *přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot*
- *využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření*
- *orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 14-17)

Příloha č. 4

Cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 12 - 13)

Příloha č.5

Společný evropský referenční rámec pro jazyky – Cílové kompetence

Společný evropský referenční rámec pro jazyky vymezuje kompetence komunikativní (lingvistické, sociolingvistické, pragmatické) a všeobecné (předpokládající znalost sociokulturního prostředí a reálií zemí, ve kterých se studovaným jazykem hovoří) jako cílové kompetence jazykové výuky.

Úroveň A2:

Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/ní a jeho/její rodině, o nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnaléhavějších potřeb.

Úroveň A1:

Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je ochoten mu/jí pomoci.

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 12-13)

Příloha č. 6

Očekávané výstupy počáteční etapy výuky cizího jazyka

Očekávané výstupy pro cizí jazyk na 1. stupni

Receptivní, produktivní a interaktivní řečové dovednosti

Očekávané výstupy - 1. období – žák:

- *vyslovuje a čte foneticky správně v přiměřeném rozsahu slovní zásoby*
- *rozumí jednoduchým pokynům a větám, adekvátně na ně reaguje*
- *rozlišuje grafickou a mluvenou podobu slova*
- *pochopí obsah a smysl jednoduché, pomalé a pečlivě vyslovované konverzace dvou osob s dostatkem času pro porozumění*
- *používá abecední slovník učebnice*

Receptivní řečové dovednosti

Očekávané výstupy – 2. období – žák:

- *rozumí známým slovům a jednoduchým větám se vztahem k osvojovaným tématům*
- *rozumí obsahu a smyslu jednoduchých autentických materiálů (časopisy, obrazové a poslechové materiály) a využívá je při své práci*
- *čte nahlas plynule a foneticky správně jednoduché texty obsahující známou slovní zásobu*
- *vyhledá v jednoduchém textu potřebnou informaci a vytvoří odpověď na otázku*
- *používá dvojjazyčný slovník*

Produktivní řečové dovednosti

Očekávané výstupy – 2.období – žák:

- *sestaví gramaticky a formálně správně jednoduché písemné sdělení, krátký text a odpověď na sdělení, vyplní své základní údaje do formulářů*
- *reprodukuje ústně i písemně obsah přiměřeně obtížného textu a jednoduché konverzace*
- *obměňuje krátké texty se zachováním smyslu textu*

Interaktivní řečové dovednosti

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- *aktivně se zapojí do jednoduché konverzace, pozdraví a rozloučí se s dospělým i kamarádem, poskytne požadovanou informaci*

Očekávané výstupy pro Další cizí jazyk na 2. stupni

Receptivní řečové dovednosti

očekávané výstupy – žák:

- *vyslovuje a čte nahlas plynule a foneticky správně jednoduché texty složené ze známé slovní zásoby*
- *rozumí známým každodenním výrazů, zcela základním frázím a jednoduchým větám*
- *rozumí jednoduchým pokynům a adekvátně na ně reaguje*
- *rozumí obsahu a smyslu jednoduchého textu, v textu vyhledá potřebnou informaci a odpověď na otázku*
- *používá abecední slovník učebnice a dvojjazyčný slovník*

Produktivní řečové dovednosti

očekávané výstupy – žák:

- *sdělí ústně i písemně základní údaje o své osobě, své rodině a běžných každodenních situacích, vyplní základní údaje do formulářů*
- *reprodukuje ústně i písemně obsah obtížného textu, promluvy a jednoduché konverzace*
- *napíše jednoduchá sdělení a odpověď na sdělení za správného použití základních gramatických struktur a vět*

Interaktivní řečové dovednosti

očekávané výstupy – žák:

- *zapojí se do jednoduché, pečlivě vyslovované konverzace dalších osob prostřednictvím běžných výrazů, poskytne požadované informace*

(http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 26-27)

Příloha č. 7

Definice z oblasti SPU

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Podle RVP ZV *za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni žáci se zdravotním postižení (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a vývojovými poruchami učení nebo chování), žáci se zdravotním znevýhodněním (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a žáci se sociálním znevýhodněním (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu)* (http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf, str. 108).

Specifické poruchy učení

Poruchy učení jsou souhrnným označením různorodé skupiny poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování a nebo počítání. Tyto poruchy jsou vlastní postiženému jedinci a předpokládají dysfunkci centrálního nervového systému. I když se porucha učení může vyskytnout souběžně s jinými formami postižení (jako například smyslové vady, mentální retardace, sociální a emocionální poruchy) nebo souběžně s jinými vlivy prostředí (např. kulturní zvláštnosti, nedostatečná nebo nevhodná výuka, psychogenní činitelé), není přímým následkem takového postižení nebo nepříznivých vlivů (Matějček, 1995, str. 26).

Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Ačkoliv se poruchy učení mohou objevovat souběžně s jinými handicapujícími podmínkami (např. senzorická postižení, mentální retardace, poruchy chování) nebo vnějšími vlivy (např. kulturní odlišnosti, nedostatečné popř. neúměrné

vedení), nejsou poruchy učení přímým důsledkem těchto podmínek nebo vlivů (Zelinková, 1994,str. 12).

Specifické poruchy učení mohou být definovány jako: neočekávaný a nevysvětlitelný stav, který může postihnout dítě s průměrnou nebo nadprůměrnou inteligencí, charakterizovaný významným opožděním v jedné nebo více oblastech učení (Selikowitz, 2000, str. 11 – 12).

Dyslexie

Dyslexie je neurologicky podmíněná porucha vycházející z rodinných (rodových) dispozic, které znesnadňují získávání a zpracování jazykových informací. Vyskytuje se v různě silných formách a projevuje se obtížemi v jazykové recepci a při vyjadřování, zahrnuje fonologické zpracování, čtení, psaní, pravopis a někdy i aritmetiku. Dyslexie se může vyskytovat spolu s jinými omezujícími faktory, jako je nedostatek motivace, smyslové postižení či nedostatek odborného vedení nebo podnětů z okolí, avšak není důsledkem těchto faktorů. Ačkoli je dyslexie celoživotní handicap, včasný a správný zásah přináší u jedinců trpících dyslexií dobré výsledky (Matějček: http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2996).

Dyslexie je komplex neurologických podmínek konstitučního původu. Symptomy mohou postihovat mnoho oblastí učení a funkcí a mohou být popsány jako specifické obtíže ve čtení a psaní. Postižena může být jedna nebo více z těchto oblastí. Porucha zahrnuje též obtíže v numeraci, psaní not, motorické funkce a organizační dovednosti. Ačkoli se vztahuje především na ovládání psaného jazyka, může být do určité míry narušena též mluvená řeč (Zelinková, 1994, str. 17).

Dysgrafie

Dysgrafie je porucha postihující grafickou stránku písemného projevu. Písmo je nečitelné, příliš malé nebo velké. Tvary písmen a spoje mezi písmeny jsou nesprávné, dítě často škrtá. Příčinou je deficit vývoje grafomotoriky, pohybové koordinace, koordinace pohybů oka a ruky, rychlost psychických procesů, impulzivita, kdy dítě při psaní slova už píše písmena slova následujícího (Zelinková, 2005, s. 15).

Příloha č. 8

Projevy SPU

Mezi typické projevy dyslexie při čtení patří obtížné rozlišování tvarů písmen, snížená schopnost spojovat psanou a zvukovou podobu hlásky, obtíže v rozlišování tvarově podobných písmen, nerozlišování hlásek zvukově si blízkých, obtíže v měkčení, nedodržování správného pořadí písmen ve slabice, či slově, přídavky písmen, slabik do slov, vynechávání písmen, slabik ve slovech, domýšlení si koncovky slova dle jeho správně přečteného začátku, nedodržování délek samohlásek, neschopnost čtení s intonací, nesprávné čtení předložkových vazeb, nepochopení obsahu čteného textu či tzv. dvojí čtení, kdy žák čte nejprve slovo, slabiku či jeho část šeptem pro sebe, pak teprve vyslovuje nahlas (Hurtová, Strnadová, Šigutová, 2006, str. 3).

Příloha č. 9

Historie objevů v oblasti SPU

První zmínky o specifických poruchách učení pocházejí z přelomu 19. a 20. století. Souviselo to s narůstajícími požadavky a nároky na vzdělání jedinců. V současné době, kdy je tlak na vzdělanost ještě vyšší, se častěji setkáváme se žáky, u kterých se objevuje některá z forem specifických poruch učení. Vzdělání se stává důležitou hodnotou, od níž se odvíjí budoucnost každého jedince. A v současné době více než kdykoli dříve můžeme sledovat, že tento problém se týká větší části populace.

Historický vývoj specifických poruch učení popisuje Z. Matějček ve své knize *Dyslexie* (1995).

První zmínky o vývojové dyslexii sahají do roku 1861, kdy francouzský neurolog P. Broca objevil v čelním laloku levé mozkové polokoule místo, které řídí naše mluvení. Bylo pojmenováno Brocovo centrum. V roce 1874 objevil německý neurolog O. Wernicky, že v blízkosti Brocova centra se nachází jiné centrum, které řídí porozumění mluvené řeči a obsah mluvního projevu. Poškození těchto center způsobuje afázii, tedy ztrátu řeči. Motorická afázie postihuje schopnost mluvního projevu, senzorická afázie postihuje schopnost porozumění řeči.

V roce 1877 německý internista A. Kussmaul poprvé užil termínu „slovní slepota“ u pacienta, který následkem poškození mozku ztratil schopnost číst. Podobně ztrátu schopnosti vnímat sluchem nazval „slovní hluchota“.

O další objevy v této oblasti se na konci 19. století zasloužili tři významní angličtí lékaři. Praktický lékař P. Morgan v roce 1896 poprvé nazval poruchu chlapce „vrozenou oční slepotou“. Úředník zdravotní služby J. Kerr se zmiňuje o dětech, které při psaní „blábolí“. Oční chirurg J. Hinshelwood sesbíral dostatek materiálu o existenci dyslexie a v roce 1900 a 1917 uveřejnil dvě monografie o vrozené slovní slepotě. Na podkladu jeho materiálu byl popsán klinický obraz dyslexie, naznačen její původ i návrhy na terapeutická opatření.

Nesporně nejvýznamnější osobou je S. T. Orton, označovaný za „otce dyslektiků“. Americký neurolog a psychiatr jako první přišel s teorií o vztahu vývojových poruch čtení k převaze jedné mozkové hemisféry nad druhou. Jako

podstatu dyslexie považoval „směšování vnímaných symbolů“, což vede k záměně zrcadlových písmen, slabik, ke čtení zprava doleva.

...jedna mozková polokoule má zřetelnou funkční převahu nad druhou. Jestliže ale jedna hemisféra ve své funkci dostatečně nepřevládá nebo jestliže se funkce jedné i druhé kříží, jako je tomu např. při zkřížené lateralitě ruky a oka, pak ovšem se zrcadlové obrazy slov z obou hemisfér mohou v našem vědomí prostupovat, směšovat, objevovat se střídavě a vést k nepřesnému, nespolehlivému vnímání (Matějček, 1995, str. 33).

“Ortonovo krédo“ dodnes vystihuje potřebu vhodného vedení výuky a práce s dětmi se specifickými poruchami učení, obsahuje jeho teoretické stanovisko i výhled do společenské praxe.

Stanovisko, že opoždění a poruchy ve vývoji řečové funkce mohou vznikat z poruch v procesu vytváření jednostranné mozkové dominance v jednotlivých oblastech, přičemž bereme v úvahu hereditární vztahy, přináší s sebou přesvědčení, že takové poruchy by měly reagovat na speciální nácvik, budeme-li dostatečně přesní v diagnóze a budeme-li dost důvtipní, abychom zavedli vhodné nápravné metody odpovídající potřebám každého jednotlivého případu (Matějček, 1995, str. 34).

Orton vycházel ze svých závěrů, že praváci ovládají řeč z levé mozkové polokoule a leváci z pravé. Pozdější výzkumy J. Wada však potvrdily, že téměř 100% praváků má pro řeč dominantní levou hemisféru, ale 60 až 70% leváků také. Na jeho výsledky navázala v roce 1961 D. Kimurová, která potvrdila, že slova jsou zpracovávána přednostně levou hemisférou.

Levá hemisféra	**Pravá hemisféra**
Řeč – slova a věty	Přírodní zvuky a hluky
Slabiky (jako fonetické jednotky řeči)	Izolované hlásky – fonémy
Melodie	Rytmus
Konfigurace písmen znamenajících slovo	Prostorové vztahy, tvary, písmena jako tvary
Analyticko-syntetizační činnost (sekvenční analýza, např. řečových celků v části – slova v hlásky)	Holistické, globální vnímání, poznávání obličejů, emocionální složky vjemů

Ortonův přínos v oblasti dyslexie byl tak významný, že podle něj byla pojmenována mezinárodní dyslektická společnost v USA, která se zabývá výzkumem dyslexie, nápravou a organizací péče o dyslektiky.

U nás byl významným průkopníkem tohoto problému Profesor A. Heveroch, který v roce 1904 uveřejnil článek *O jednostranné neschopnosti naučiti se číst při znamenité paměti,* ve kterém popsal problémy dyslexie. O rok později uveřejnil článek *Dítě neposeda*, který upozorňuje na existenci lehké mozkové dysfunkce.

Již v roce 1952 se zásluhou J. Langmeiera, tehdy psychologa Dětského oddělení Psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě, a O. Kučery, primáře tohoto oddělení, začalo s nápravou prvních případů dyslexie. V roce 1952 byla tato práce rozšířena na Dětskou psychiatrickou léčebnu v Dolních Počernicích, která se stala ústředním pracovištěm pro nápravu a péči o dyslektiky. V této léčebně uskutečnili výzkum, který vycházel z důkladného rozboru anamnézy, klinického obrazu, psychologických a psychiatrických nálezů. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit příčiny vzniku dyslexie u pozorovaných jedinců.

Významnou osobností zabývající se SPU v posledních letech u nás byl Prof. Z. Matějček, který působil jako předseda České logopedické společnosti a společnosti Dyslexie. Další významnou osobností byl Z. Žlab. Na jejich práci dnes navazují např. O. Zelinková, A. Kucharská, V. Pokorná aj.

Příloha č. 10

Zásady správného vedení vyučovacích hodin

Mezi zásady správného vedení vyučovacích hodin patří podle Aleny Lenochové:

- *Hodiny je možno od samého počátku vést převážně v cizím jazyce.*
- *Prezentace jazyka již od počáteční fáze v rámci smysluplného kontextu, zprostředkování významu na základě vizuálního názoru.*
- *Multisenzorický přístup, spojení komunikace i s fyzickou aktivitou. V počáteční fázi výuky neverbální reakce žáků na cizí jazyk.*
- *Ve všech aktivitách dbát na systematické vytváření přijatelných výslovnostních návyků, volit hravé činnosti pro nácvik výslovnosti, poskytovat žákům dostatek příležitostí pro percepci mluvené řeči.*
- *U začátečníků upřednostňovat mluvenou formu jazyka, s grafickou podobou jazyka seznamovat žáka opatrně, volit hravé formy pro nácvik pravopisu.*
- *Systematické a promyšlené rozvíjení komunikativních schopností žáků – ústní komunikace jako interakce, nikoli jen produkce.*
- *Všechny nově osvojené jazykové prvky je třeba okamžitě zapojovat do smysluplné komunikace – to platí v první řadě pro mluvnici.*
- *Vytváření přirozených komunikativních situací – hraní rolí, skupinová práce.*
- *Obezřetný přístup k opravě chyb – hlavním kritériem je srozumitelnost, nikoli bezchybnost, prevence chyb, rozdílný přístup k opravám při řízeném nácviku a volné komunikaci.*
- *Jen velmi opatrné a funkční užívání překladu.*
- *Zadávat splnitelné úkoly, případně zadání diferencovat podle schopností žáků.*
- *Vést žáky k sebehodnocení.*
- *Omezit na minimum nebo zcela vyloučit tradiční způsob zkoušení u tabule.*
- *Klasifikaci zadávat hlavně na tzv. průběžném hodnocení. U písemných prověrek zcela vyloučit gramatický překlad a tradiční formu diktátu.*
- *Pomoci každému žáku najít optimální učební styl.*

(Kucharská, 1999, s. 85)